

CONSILIUL NAȚIONAL AL PERSOANELOR VÂRSTNICE

Evoluția sistemului național de pensii în perioada 1990-2009

Octombrie
2009

Cuprins

1.	Introducere.....	3
2.	Sistemul public de pensii în perioada 1990 – 2001.....	5
	2.1.Prezentare.....	5
	2.2.Principalele aspecte critice.....	13
	2.3.Propuneri de reformă a sistemului.....	17
	2.4.Cadrul organizatoric și legislativ necesar implementării unui alt sistem de pensii	25
	2.4.1.Cadrul organizatoric.....	25
	2.4.2.Cadrul legislativ.....	27
3.	Sistemul public de pensii în perioada 2002-2009.....	28
	3.1.Cadrul juridic.....	28
	3.1.1.Probleme generale.....	28
	3.1.2.Pensiile - produse de asigurare.....	29
	3.1.3.Beneficiarii de drept ai sistemului.....	30
	3.2.Organizarea și funcționarea sistemului	32
	3.2.1.Principiile de organizare și funcționare.....	32
	3.2.2.Instituțiile care asigură funcționarea sistemului și principalele lor atribuții.	33
	3.2.3.Elementele care determină cuantumul și plata pensiilor.....	35
	A.Contribuția de asigurări sociale.....	35
	B.Calculul și plata contribuției de asigurări sociale.....	39
	C. Finanțarea sistemului public de pensii	40
	D.Vechimea în muncă și stagiul de cotizare.....	41
	E.Vârsta legală de pensionare.....	43
	3.3.Categoriile de pensii și intrarea în drepturi.....	44
	3.3.1.Categoriile de pensii.....	44
	3.3.2.Acordarea dreptului la pensie.....	57
	3.3.3.Calculul cuantumulului pensiilor.....	63
	3.4.Indexarea și recorelarea pensiilor.....	65
	3.4.1.Indexarea.....	65
	3.4.2.Recorelarea.....	66
	3.5.Recalcularea pensiilor.....	68
	3.6.Modificări ale legislației.....	71
	3.7.Sustenabilitatea sistemului public de pensii.....	77
4.	Evoluția numărului de pensionari în perioada 1990 – 2009.....	84
5.	Evoluția cuantumulului pensiilor în perioada 1990 – 2009.....	87
6.	Sistemele de pensii private.....	90
	6.1.Pensia privată obligatorie – pilonul II.....	91
	6.2.Pensia privată facultativă– pilonul III.....	94
7.	Concluzii.....	98
	7.1.Aspecte generale.....	98
	7.2.Nivelul pensiei și vulnerabilitatea pensionarilor.....	100
	7.3.Finanțarea sistemului și nivelul contribuțiilor la fondul de pensii.....	101
	7.4.Determinări demografice.....	102
	7.5.Restabilirea echității în cuantumul pensiei.....	105
8.	Propuneri	107
	Bibliografie.....	110

ANEXE

INTRODUCERE

Analiza de față are ca obiectiv identificarea soluțiilor pentru creșterea viabilității, pe termen mediu și lung, a sistemului public de pensii, propune măsuri – considerate ca fiind absolut necesare – pentru sustenabilitatea sistemului public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Dreptul la asigurări sociale, garantat de statul român prin reglementarea în Constituție și exercitat în temeiul Legii nr. 19/2000 cu modificările și completările ulterioare, se materializează prin intermediul sistemului public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Potrivit prevederilor art. 41 din Constituția României, intitulat « Munca și protecția socială a muncii », se stabilește că :

« (1) Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă.

(2) Salariații au dreptul la măsuri de protecție socială. Acestea privesc securitatea și sănătatea salariaților, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe țară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții deosebite sau speciale, formarea profesională, precum și alte situații specifice, stabilite prin lege.»

În continuare, art.47 se referă la «Nivelul de trai» și stabilește :

« (1) Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent.

(2) Cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetățenii au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii. ».

Măsurile de protecție socială se referă, printre altele, la instituirea unui sistem de drepturi de asigurări sociale prin care se mobilizează, repartizează și utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii persoanelor și care garantează contribuabililor un anumit

nivel de securitate a veniturilor după încetarea activității profesionale, precum și condiții de viață decente.

Prin urmare, asigurările sociale reprezintă modalități de protecție și de ajutorare a persoanelor angajate și a membrilor lor de familie din punct de vedere economic, fiind garantate de stat prin sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, denumit în continuare sistemul public.

Dreptul la pensie este unul din drepturile fundamentale, protejate de stat, pentru cetățenii săi, iar pensia, așa cum este instituită astăzi prin Legea nr. 19/2000, reprezintă de fapt un produs financiar, o sumă de bani plătită beneficiarilor sistemului respectiv, destinată înlocuirii veniturilor obținute din muncă la încetarea activității.

Prin concluziile formulate și măsurile propuse lucrarea poate reprezenta o CARTE ALBĂ a sistemului public de pensii în România.

Sistemul public de pensii în perioada 1990 - 2001

2.1. Prezentare

Sistemul public de pensii a funcționat în temeiul Legii nr. 3/1977, cu modificările și completările ulterioare, fiind parte componentă a sistemului asigurărilor sociale - caracterizat printr-un grad ridicat de diversificare, dat în special de existența, cel puțin până în 1989, a circa 6 sisteme independente, proprii unor anumite sectoare de activitate sau meserii (sistemul asigurărilor sociale de stat, al agricultorilor, al cooperăției meșteșugărești, al cultelor, al creatorilor de artă etc). Desigur, ponderea cea mai mare în sistemele menționate a avut-o sistemul asigurărilor sociale de stat – aproximativ 75,0% din totalul beneficiarilor de pensie.

Acest sistem - a cărui complexitate a fost dată de o gamă relativ mare de prestații instituite și de proceduri de stabilire a drepturilor a fost finanțat pe principiul repartiției/ compensării între generații (pay as you go) din resurse obținute din contribuții (plătite în general de agenții economici care au utilizat munca asiguraților și într-o mică măsură de contribuții individuale), impozite și taxe. Direcția principală a transferului realizat prin protecția socială a fost de la populația economic activă la populația inactivă.

Până în 1991, bugetul asigurărilor sociale de stat, a fost parte componentă a bugetului de stat. Din 1991, bugetul asigurărilor sociale de stat a fost un buget independent, administrat de Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale.

În perioada 1990 - 1993, necesitatea realizării unor îmbunătățiri în cadrul sistemului asigurărilor sociale, cu caracter fie reparatoriu, fie de echitate, precum și nevoia de a face față schimbărilor rapide generate de tranziția către economia de piață, pe de altă parte au impus noi măsuri legislative și organizatorice materializate, în principal, prin:

- pensionarea înaintea împlinirii vârstei de pensionare, pe termen limitat, a unui număr de salariați, în ideea creării de noi locuri de muncă pentru

absolvenții diferitelor forme de învățământ și pentru alte categorii de populație (1990);

- îmbunătățirea prestațiilor și/sau acordarea unor prestații noi pentru categorii ale populației care au avut, într-un fel sau altul, de suferit în perioada comunistă;
- noi reglementări în ceea ce privește încadrarea unor locuri de muncă cu condiții grele și foarte grele de muncă în categoriile I și II de muncă;
- creșterea și diferențierea contribuției de asigurări sociale de stat, pe grupe de muncă, începând cu 1992, pentru asigurarea unei echități și legături mai strânse între nivelul contribuției și beneficiile obținute (de la 14,0% în 1990 la 25,5% începând cu 1992);
- îmbunătățirea nivelului prestațiilor de asigurări sociale prin indexarea, compensarea și majorarea acestora în scopul acoperirii parțiale a efectelor creșterii mari a prețurilor și pentru păstrarea unui raport echitabil între salarii și prețuri, în limita permisă de echilibrul bugetar;
- integrarea treptată în sistemul asigurărilor sociale de stat a unora dintre sistemele independente de asigurări sociale ale căror echilibre bugetare au fost complet distorsionate de schimbările impuse de tranziție: (ex Biserica Ortodoxă, cooperativa meșteșugărească, artiștii plastici, scriitorii, etc) ;
- reglementări noi privind întregul sistem de asigurări sociale pentru agricultori, în condițiile dispariției în 1990 a principalilor contribuabili la acest sistem (fostele cooperative agricole de producție), sistemul a fost reconsiderat din punct de vedere al finanțării și prestației, iar administrativ a fost preluat în structura Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale.

În cadrul bugetului asigurărilor sociale de stat, veniturile obținute în principal prin contribuțiile de asigurări sociale a acoperit o gamă largă de cheltuieli pentru **diferitele tipuri de pensii**, indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă, diverse ajutoare și indemnizații.

Pensiile au fost reprezentate de pensia de bază și pensia suplimentară. Sistemul de asigurări sociale a cuprins următoarele tipuri de pensii: pensia pentru munca depusă și limită de vârstă, pensia de invaliditate, pensia de urmaș și pensia suplimentară. Astfel:

a) **Pensia pentru munca depusă și limită de vârstă**

Acest drept s-a acordat la împlinirea vârstei de 57 ani femeile și 62 ani bărbații (55 ani femeile și 60 ani bărbații – la cerere). În funcție de vechimea în muncă realizată până la această vârstă, pensia a putut fi pentru vechime integrală sau vechime incompletă, conform tabelului nr.1.

Tabelul nr.1

Categorია de pensie	Vechime minimă pentru acordarea dreptului de pensie	
	Femei	Bărbați
Pensia pentru munca depusă și limită de vârstă cu vechime integrală	25	30
Pensia pentru muncă depusă și limită de vârstă cu vechime incompletă	10	10

Legislația din acea perioadă prevedea posibilitatea reducerii vârstei de pensionare pentru persoanele care aveau o vechime cel puțin egală cu vechimea integrală, așa cum se prezintă în tabelul nr.2.

Tabelul nr.2

Situații care dau dreptul la reducerea vârstei de pensionare	Durata cu care se reduce vârsta
Solicitantul a lucrat în condiții de grupa I de muncă	6 luni pentru fiecare an lucrat în grupa I de muncă¹
Solicitantul a lucrat în condiții de grupa II de muncă	3 luni pentru fiecare an lucrat în grupa II de muncă¹
Femeile care au născut și crecut până la vârsta de 10 ani cel puțin 3 copii, astfel: <ul style="list-style-type: none"> • 3 copii • 4 copii • mai mult de 4 copii 	<p style="text-align: center;">1 an 2 ani 3 ani</p>

¹ Vârstele de pensionare s-au redus cu ani întregi, fără a putea fi mai mici de 50 ani

Tabelul nr.2-continuare

Situatii care dau dreptul la reducerea vârstei de pensionare	Durata cu care se reduce vârsta
<p>Persoanele handicapate², astfel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cele încadrate în gradul I de invaliditate • Cele încadrate în gradul II de invaliditate • Cele încadrate în gradul III de invaliditate 	<p style="text-align: center;">15 ani</p> <p style="text-align: center;">10 ani</p> <p style="text-align: center;">5 ani</p>

Anumite categorii de salariați (profesorii și alte cadre similare din învățământul superior, precum și cercetătorii științifici principali I și II cu o vechime în muncă de cel puțin 30 ani bărbații și 25 ani femeile) puteau fi menținute în activitate la cererea lor și cu acordul unității, pe o perioadă de cel mult 5 ani. Persoanele menționate puteau fi pensionate, la cererea lor, la vârsta de 62 ani bărbații și 57 ani femeile.

Pensia pentru munca depusă și limită de vârstă cu vechime integrală s-a determinat ca procent aplicat asupra mediei retribuțiilor tarifare lunare din 5 ani lucați consecutiv, la alegere, din ultimii 10 ani de activitate. Procentele au fost diferențiate pe tranșe de salarii și grupe de muncă.

Persoanele care aveau vechime totală în muncă mai mare de 30 ani bărbații și 25 ani femeile, au beneficiat, pentru fiecare an în plus, din primii cinci ani, de un spor la pensie de 1,0% și pentru fiecare an în plus peste cinci ani, de un spor de 0,5% din retribuiția tarifară folosită la calcularea pensiei.

Deoarece procentele de calcul au rămas cele din 1977 (Legea nr.3/1977), ele nefiind reactualizate, pentru perioada 1990-2001 s-a convenit a se obține o pensie actualizată, baza de calcul fiind constituită din salarii anterioare datei de 1 august 1991, la care s-au aplicat procentele corespunzătoare. La pensia astfel obținută s-au adăugat succesiv toate măsurile de indexare-compensare și de majorare a pensiilor ce au avut loc până la data calculării pensiei.

A existat și posibilitatea, la alegerea titularului, ca pensia să fie stabilită pe baza salariilor la zi, caz în care nu s-au mai acordat indexările – compensările la pensia rezultată, deoarece baza de calcul a cuprins deja salariile indexate-compensate.

² Cu condiția ca vechimea în muncă necesară să fie realizată după data dobândirii handicapului

Persoanelor care nu au avut vechime integrală în muncă, dar au avut o vechime de cel puțin 15 ani, li s-a acordat pensie, la împlinirea vârstei de 62 ani bărbații și 57 ani femeile, proporțional cu numărul anilor de vechime în muncă.

Persoanelor care au avut o vechime în muncă de 10-15 ani li s-a acordat o pensie de 350 lei lunar pentru o vechime de 10 ani, iar pentru fiecare an în plus, până la 14 ani inclusiv, s-a adăugat câte 25 lei.

b) Pensia de invaliditate

S-a acordat salariaților care și-au pierdut capacitatea de muncă în urma:

1. unui accident de muncă (inclusiv accidentul survenit pe traseul normal la și de la locul de muncă) ;
2. unei boli profesionale ;
3. tuberculozei ;
4. unui accident obișnuit ;
5. unei boli obișnuite.

În situațiile prevăzute la punctele 1)-3), acordarea pensiei s-a realizat indiferent de vechimea în muncă până la data invalidității, iar în situațiile de la punctele 4) și 5) pensia s-a acordat numai dacă s-a putut face dovada unei anumite vechimi în muncă (realizată până la data invalidității) în raport cu vârsta și studiile solicitantului.

Pensia de invaliditate s-a acordat persoanelor care și-au pierdut total sau parțial capacitatea de muncă. Pierderea capacității de muncă s-a stabilit prin decizie medicală în care s-a menționat afecțiunea cauzatoare de invaliditate și gradul de invaliditate

În funcție de gradul de invaliditate, pensia de invaliditate putea fi:

- Pensie de invaliditate gradul I – capacitatea de muncă este total pierdută și cel în cauză are nevoie de sprijin și îngrijire din partea altei persoane;
- Pensie de invaliditate gradul II – capacitatea de muncă este total pierdută sau în cea mai mare parte;
- Pensie de invaliditate gradul III – capacitatea de muncă pe jumătate pierdută, cel în cauză își poate continua activitatea, eventual într-un loc de muncă mai ușor.

Pensionarii de invaliditate sunt supuși revizuirilor medicale la intervale de 6-12 luni, neprezentarea atrăgând suspendarea plății pensiei. Revizuirea medicală se făcea până la împlinirea vârstei de 55 ani pentru femei și 60 ani pentru bărbați.

Pensia pentru pierderea capacității de muncă din cauză de accident de muncă sau boală profesională, pentru gradul I de invaliditate s-a stabilit aplicându-se un anumit procent din salariul mediu lunar brut, în funcție de grupa de muncă și vechime.

Cuantumul pensiei pentru gradul II de invaliditate a fost de 85,0%, iar pentru gradul III a fost este de 60,0% din pensia pentru gradul I de invaliditate.

Persoanele încadrate în muncă, care și-au pierdut total sau parțial capacitatea de muncă din cauza unor accidente produse în afara procesului de muncă au beneficiat de pensie dacă invaliditatea stabilită a fost de gradul I, II sau III și a avut o vechime în muncă de cel puțin 5 ani.

Pensia pentru pierderea capacității de muncă din cauza unui accident în afara muncii sau a unei boli obișnuite, pentru gradul I de invaliditate s-a stabilit aplicându-se un alt procent din salariul mediu lunar brut, în funcție de grupa de muncă respectivă și vechime.

Cuantumul pensiei pentru gradul II de invaliditate a fost de 85%, iar pentru gradul III de pina la 30,0% din pensia corespunzatoare gradului I de invaliditate.

Pensia pentru invaliditate de gradul III împreună cu retribuiția primită pentru munca depusă nu au putut depăși 70,0% din retribuiția avută la data stabilirii gradului de invaliditate, actualizată potrivit majorărilor pentru acea funcție.

Pensionarii încadrați în gradul I de invaliditate au primit pe lângă pensie și o sumă fixă de 300 lei lunar pentru îngrijire.

Dispozițiile referitoare la vechimea în muncă și retribuiția tarifară de calcul, precum și la incadrarea în grade de invaliditate și revizuire medicală, s-au aplicat și pensiilor pentru pierderea capacității de muncă din alte cauze decât cele care privesc accidentele de muncă sau bolile profesionale.

c) Pensia de urmaș

S-a acordat copiilor și soției, dacă persoana decedată a fost pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii. Pensia de urmaș s-a acordat și în cazul în care titularul, la data decesului nu era salariat, dar avea vechimea minimă necesară pentru dobândirea unei pensii.

Copiii aveau dreptul la pensie de urmaș până la vârsta de 16 ani sau, dacă continua studiile, până la terminarea acestora, dar fără a depăși vârsta de 25 ani și

respectiv 26 ani în cazul celor care urmează studii superioare cu o durată de școlarizare mai mare de 5 ani, iar dacă s-au aflat în stare de invaliditate de orice grad înainte de împlinirea vârstelor menționate anterior, pe toată durata invalidității.

Soția avea dreptul la pensie de urmaș, pe tot timpul vieții, la împlinirea vârstei de 55 ani, dacă a avut cel puțin 15 ani de căsătorie. Dacă durata căsătoriei a fost mai mică, dar de cel puțin 10 ani, pensia s-a acordat proporțional cu anii de căsătorie. De asemenea, s-a acordat pensie de urmaș, pe tot timpul vieții, soției care a împlinit vârsta de 50 ani și care a născut, până la data decesului soțului, mai mult de 4 copii, iar durata căsătoriei a fost de cel puțin 10 ani. Soția a avut dreptul la pensie de urmaș, indiferent de vârstă și de durata căsătoriei pe timpul cât a fost invalidă de gradul I sau II; de asemenea, a beneficiat de această pensie dacă nu a fost încadrată în muncă la data decesului soțului și are în îngrijire unul sau mai mulți copii în vârstă de până la 6 ani.

Sotia care a avut dreptul la o pensie proprie și a îndeplinit condițiile prevăzute de lege pentru obținerea pensiei de urmaș după soțul decedat, poate opta pentru oricare din aceste pensii.

Cuquantumul pensiei de urmaș s-a stabilit luându-se ca bază de calcul :

- pensia susținătorului decedat, dacă acesta era pensionar ;
- pensia la care ar fi avut dreptul susținătorul, în condițiile legii, pentru munca depusă și limită de vârstă sau pentru invaliditate.

Pensia de urmaș s-a stabilit în procente din pensia titularului, astfel 50% pentru un singur urmaș, 75% pentru doi și 100% pentru mai mulți urmași, cu drept la această pensie.

În cazul copiilor orfani de ambii părinți cuquantumul pensiei de urmaș s-a stabilit luându-se ca bază de calcul :

- până la trei copii, pensia cea mai avantajoasă a unui singur părinte ;
- pentru patru copii, pensia cea mai avantajoasă a unui părinte la care se adaugă jumătate din pensia celuilalt părinte ;
- pentru cinci și mai mulți copii, pensiile cumulate ale ambilor părinți.

Plata pensiei s-a suspendat pe timpul cât pensionarul urmaș a fost încadrat în muncă sau a realizat venituri dintr-o activitate permanentă ca liber profesionist sau mic meseriaș cu atelier propriu. Plata pensiei s-a suspendat și atunci când soția urmașă s-a recăsătorit.

Când unul dintre urmași a pierdut dreptul la pensie, ceilalți au primit în continuare partea de pensie ce li s-a convenit până la acea data.

d) **Pensia suplimentară**

Pensia suplimentară s-a bazat pe principiul mutualității între persoanele asigurate, care contribuie, în acest scop, la constituirea fondului pentru pensia suplimentară. Contribuția salariaților pentru această categorie de pensie a fost de 3,0% din salariu, iar pensia s-a calculat în procente diferențiate în funcție de anii de contribuție, aplicate la aceeași bază de calcul care s-a folosit la stabilirea pensiei de bază, conform tabelului nr. 3.

Tabelul nr.3

Timpul cât s-a contribuit	% din salariu
5-10 ani inclusiv	7
10-15 ani inclusiv	10
15-20 ani inclusiv	13
20-25 ani inclusiv	15
peste 25 ani	16

Persoanele care au contribuit, în condițiile legii, la constituirea fondului pentru pensia suplimentară, au beneficiat de această pensie de la data încetării activității lor ca urmare a pensionării.

Pensia suplimentară s-a acordat și urmașilor, în procentele prevăzute de lege pentru pensia de urmaș.

În cazul în care o persoană a plătit contribuția pentru pensia suplimentară la mai multe sectoare cu sisteme proprii de asigurări sociale și pensii, s-au luat în considerare toți anii de contribuție. În acest caz, sectorul care plătește pensia de asigurări sociale plătește și pensia suplimentară.

Prevederile referitoare la stabilirea și plata pensiilor, precum și la recalcularea dreptului de pensie sau suspendarea plății acesteia, s-au aplicat în mod corespunzător și pensiilor suplimentare.

Pensiile de asigurări sociale de stat – atât cele de bază, cât și cele suplimentare s-au plătit, în mod centralizat și computerizat, prin intermediul Oficiului Central de Plată a Pensiilor, care a elaborat mandatele individuale de plată. Acestea s-au transmis oficiilor teritoriale ale Poștei Române, odată cu banii necesari, prin CEC sau bănci, care au executat plățile efective la domiciliul titularilor de pensie.

2.2.Principalele aspecte critice

Compativ cu alte țări din Europa Centrală și de Est, sistemul de pensii din România a fost mult mai diversificat, iar reglementările referitoare la pensii au fost mult mai complicate. Acest fapt a generat probleme majore pentru procesul de reformă a pensiilor și a reprezentat un impediment important pentru restructurarea economică. Această situație a generat inechități între diverse grupuri sociale și persoane și nu a permis realizarea obiectivelor unui sistem de protecție socială.

Principalele aspecte critice le considerăm a fi următoarele:

⇒Sistemul de pensii din perioada respectivă era mult prea diversificat și complex. Structurile organizatorice multiple utilizate de diversele sisteme de asigurări sociale deși practic au realizat funcțiuni identice sau similare (colectarea și verificarea contribuțiilor, prelucrarea cererilor și realizarea modificărilor referitoare la situația beneficiarilor) au condus la duplicarea și irosirea forței de muncă utilizate. Această situație a avut consecințe suplimentare și asupra faptului că nu au existat suficiente resurse care să poată prelua în mod efectiv sarcinile esențiale – cum ar fi urmărirea respectării reglementărilor în vigoare, prevenirea și detectarea fraudelor. Domeniile de funcționare care s-au suprapus au condus la o centralizare și management unice.

⇒Existența mai multor sisteme independente, precum și a sistemului pensiei suplimentare, a impus unele inechități între cuantumurile obținute de persoanele a căror muncă de o viață îi îndreptățește la dreptul moral de a fi tratați în mod egal. De asemenea, aceasta a constituit o barieră în ceea ce privește mobilitatea forței de muncă

între diferite locuri de muncă și profesii, fapt esențial pentru funcționarea corespunzătoare a unei economii în ascensiune.

⇒Luând în considerare situația economică de la acea vreme și situația de perspectivă a României, precum și prognozată creștere a numărului de pensionari și a speranței medii de viață - nu se puteau justifica vârstele standard de pensionare (62 ani bărbații și 57 ani femeile – la cerere 60 ani bărbații și 55 ani femeile) sub nivelele practicate în acea perioadă de marea majoritate a domeniilor de activitate – care au fost obligate să își crească vârstele de pensionare. Astfel, vârstele medii efective de pensionare au reprezentat la sfârșitul anului 1997, 51 ani pentru femei și 54 ani pentru bărbați. De asemenea, nu a existat o justificare pentru vârstele de pensionare mai reduse stabilite pentru femei. În fine, absența unor facilități de reabilitare și recalificare pentru persoane a impus unele costuri suplimentare privind pensiile acestora, cu irosirea potențialului productiv al resurselor umane existente.

⇒Relația de calcul a pensiei avea o serie de deficiențe. Fiecare din elementele acestei formule a ridicat probleme din punct de vedere al obiectivelor unui sistem de asigurări eficient, respectiv:

- baza de calcul a pensiei, cunoscută și sub numele de venit pensionabil;
- rata de înlocuire a venitului ca procent din baza de calcul a pensiei;
- vârsta de pensionare;
- procentul anual de creștere pentru fiecare an de muncă peste vechimea minimă, cunoscut sub numele de factor acruial anual;
- perioada în ani pentru care a fost plătită contribuția de asigurări sociale.

Explicitând elementele relației de calcul se pot sublinia următoarele:

◆ **baza de calcul a pensiei** a fost determinată în general pe baza câștigului mediu lunar din cei mai buni 5 ani (adică cel mai mare nivel de câștiguri) consecutivi din ultimii 10 înaintea pensionării. Această reglementare avea o serie de deficiențe:

- utilizarea celor mai buni 5 ani nu reflecta efortul contributiv al persoanelor în timpul vieții lor active, de muncă și a creat inechități între cele cu o evoluție diferită a venitului în cursul vieții active - fiind net avantajate persoanele care au înregistrat venituri mari în

ultimii ani de activitate, chiar dacă efortul lor de a contribui la formarea fondurilor asigurărilor sociale în ceilalți 20-25 ani a fost mai mic.

- acest mod de calcul a îndemnat la strategii personale – prin contribuirea la un nivel minim aproape toată perioada de viață activă și la un nivel maxim posibil timp de cinci ani înaintea pensionării, în scopul maximizării pensiei.
- ◆ **lipsa unui sistem automat de ajustare a veniturilor** ce forma baza de calcul a pensiei care să țină cont de modificările salariilor prin indexare a condus la o importantă diminuare a ratei de înlocuire a venitului (salariului) prin pensie, în perioadele marcate de inflație mare.
- ◆ **vârsta de pensionare** a fost diferențiată atât prin cele 3 grupe de muncă, cât și în cadrul celor trei grupe de muncă, făcându-se deosebiri în funcție de sex și profesie (de exemplu tratamentul special pentru nivelurile academice). O astfel de diferențiere complexă într-un sistem public de asigurare a unor venituri pentru limită de vârstă nu numai că a fost în conflict cu conceptul de asigurare socială, dar a făcut posibil să conducă la o creștere a comportamentului revendicativ și a presiunii politice a celorlalți, grupuri mai puțin favorizate din acest punct de vedere. Femeile au putut ieși la pensie cu mai mulți ani înaintea bărbaților, însă la vârste egale, acestea având o speranță de viață mult mai mare decât bărbații - fapt ce a adâncit inegalitatea.
- ◆ procentul de creștere a pensiei pentru fiecare an adițional de vechime în muncă, peste vechimea standard (25 ani femeile și 30 ani bărbații). Acesta este de o funcție liniară descrescătoare – cu cât este mai lungă perioada de muncă, cu atât este mai mic acest factor, astfel salariații nu erau încurajați să își continue activitatea în muncă peste vârsta standard de pensionare.
- ◆ **perioada de asigurare luată în calculul unei pensii** cuprinde nu numai perioada în care s-a plătit contribuția de asigurări sociale, ci și diferite perioade în care nu s-au plătit contribuții. În acea perioadă, perioada necontributivă cuprindea – serviciul militar obligatoriu sau prizonieratul de război, precum și perioadele de șomaj, maternitate și boală.
- ◆ în situația de inflație rapidă, absența indexării automate a pensiilor nu a creat un venit de trai decent pensionarilor, creând, în același timp, o dependență a acestora de administrație. Astfel inflația pe termen mediu și instabilitatea macroeconomică au erodat puternic nivelul real al pensiilor – astfel pensia medie reală reprezenta la sfârșitul anului

1997 50,3% față de sfârșitul anului 1990. De asemenea, raportul între pensia medie de bază și câștigul salarial mediu net s-a deteriorat de la 47,4% la sfârșitul anului 1990 la 41,1% la sfârșitul anului 1997.

- ◆ totala exceptare de la impozitare a pensiilor a fost în favoarea pensionarilor cu venituri mari, întărind motivația pentru ieșirea mai devreme la pensie.
- ◆ suportarea de către agenții economici a majorității contribuției de asigurări sociale, angajații acoperind individual numai contribuția de 3,0% pentru pensia suplimentară, a dat impresia atât angajaților, cât și pensionarilor că pensia lor reprezintă o obligație a statului și nu o prestație la care ei au dreptul datorită contribuțiilor plătite de-a lungul anilor de muncă.
- ◆ pregătirea și urmărirea derulării cheltuirii bugetului asigurărilor sociale nu a beneficiat de tehnici moderne și informații actualizate în timp real necesare pentru fundamentarea unor decizii într-un climat economic instabil.
- ◆ funcționarea sistemului pensiei suplimentare a involuat abandonându-se rolul său individual de instrument individual pentru protecția propriului venit. Inflația rapidă și decizia de a acorda un împrumut sistemului de pensii pentru agricultori a condus practic la o decapitalizare a rezervelor sistemului pensiei suplimentare, încă neajuns la maturitate.
- ◆ deficiențele legate de complexitatea și diversitatea sistemului de asigurări sociale și pensii au fost accentuate și de imperfecțiunile sistemului legislativ în domeniu. Între acestea, se pot evidenția următoarele:
 - legislația nu a fost pusă de acord cu prevederile Constituției;
 - au fost legiferați unele măsuri cu implicații majore, pe termen scurt, dar și pe termen mediu, în ceea ce privește posibilitățile de susținere economică și a măsurilor de protecție socială. În mod deosebit, trebuie subliniate efectele Decretului-Lege nr.60/1990 și Legea 2/1995 privind pensionarea anticipată, precum și extinderea numărului de locuri de muncă încadrate în grupele I și II, ale prevederilor privind scutirea de impozit pe salariu a persoanelor handicapate și alte măsuri de protecție socială care s-au dovedit necorelate.
 - deși legislația de pensii și asigurări sociale de stat a constituit sistemul de referință pentru alte sisteme care s-au finanțat din resurse proprii, modul de constituire a

fondurilor, prestațiile acordate, drepturile de a beneficia de unele prestații, cuantumul acestora au fost diferite.

- Sistemul de asigurări sociale a intrat în numeroase conexiuni internaționale, care se referă, în principal, la acordarea unor drepturi (pensii, alocații familiale etc) – după criteriul rezidenței, precum și la recunoașterea și asumarea de către stat a obligațiilor de asigurări sociale pentru persoanele care au fost, dar nu mai sunt, rezidente în țară. Primul aspect s-a soluționat în principal prin legislația națională, al doilea a fost condiționat de realizarea unor convenții bilaterale sau multilaterale.
- ◆ analiza efectelor pe termen mediu și lung ale păstrării sistemului de asigurări sociale și pensii, în condițiile cel mai probabile ale evoluției socio-demografice indică o înrăutățire a ratei de dependență beneficiari/contribuabili (deja în declin de la 3,6/1 în 1989 la 1,5/1 în 1997) care, în condițiile păstrării unei rate de înlocuire a venitului salariului prin pensie de circa 60,0%, a condus la nivele mari de contribuții pentru asigurările sociale, greu de acceptat și suportat pentru populația activă. Invers, păstrarea, în aceleași condiții a contribuțiilor de asigurări sociale în plată ar presupune necesitatea diminuării importante a ratei de înlocuire a venitului (salariului) prin pensie, imposibil de acceptat și suportat de către pensionarii în plată.

2.3. Propuneri de reformă a sistemului

Metoda de finanțare practică pentru sistemul public de pensii, de tip „pay-as-you-go”, separă pensiile de contribuții. În fapt, beneficiarii actuali și viitori ai sistemului public de pensii vor obține pensii mai mici decât cei care au reprezentat primele generații de beneficiari ai sistemului, în condițiile în care au plătit contribuții mai mari, datorită maturizării sistemului și îmbătrânirii populației. În acest mod, cu cât prestațiile furnizate de sistemul public sunt mai mari și mai dependente de nivelul câștigurilor, cu atât redistribuția realizată, intra și intergenerații, devine mai inechitabilă.

Sistemul public de pensii de tip redistributiv nu poate influența nici dezvoltarea pieței de capital. Persoanele asigurate plătesc numai contribuțiile de asigurări sociale, care pot fi asimilate unui impozit pe venit, în loc să economisească pentru propria bătrânețe. Existența unor posibilități de economisire obligatorie pe termen lung poate crește acumularea capitalului intern. În plus, economisirea pe termen lung stimulează

atât cererea cât și oferta de instrumente financiare adecvate, ceea ce reprezintă un avantaj mare pentru dezvoltarea economică.

Fiind un sistem de dimensiuni mari, sistemul public de pensii din România induce costuri mari, care pot fi din ce în ce mai mari, pe măsura maturizării sistemului și în condițiile păstrării structuri tehnice și funcționale. Păstrarea sistemului de pensii face ca să determine într-un timp relativ scurt, costurile mult prea ridicate care să nu mai poată fi suportate, crescând riscurile persoanelor vârstnice care depind în exclusivitate de prestațiile acestui sistem.

Simulările pe termen lung efectuate pentru a determina implicațiile menținerii sistemului de pensii, care a depășit faza lui de maturitate scot în evidență următoarele:

- **îngreunarea creșterii economice** prin contribuții din ce în ce mai mari, care încurajează și mai mult evaziunea și împing forța de muncă înspre sectorul informal al economiei;
- **deficite fiscale în creștere**, care alimentează substanțial inflația;
- **necesitatea reducerii cheltuielilor publice**, cum sunt cele destinate învățământului și sănătății;
- pentru a asigura plata pensiilor, contribuțiile este necesar să crească de la nivelul 25,5% din 1997 la circa 41,5% în anul 2050;
- păstrarea actualului nivel al contribuțiilor conduce, în condițiile menținerii cuantumului pensiilor la **creșterea semnificativă a deficitului bugetului asigurărilor sociale**, care va trebui acoperit de la bugetul de stat. Acest transfer de la bugetul de stat (incluzând și acoperirea deficitului bugetului asigurărilor sociale pentru agricultori) reprezintă, în prețurile curente din anul 1997, circa 5000 miliarde de lei în anul 2000, 10.500 miliarde lei în anul 2010 și peste 30.000 miliarde lei în anul 2030.
- fără transferuri de la bugetul de stat, nivelul mediu al pensiilor ar scădea la circa 23,0% din salariul mediu net în anul 2040.

Distorsiunile costisitoare ale pieței muncii și ale pieței de capital, precum și redistribuirile inechitabile induse de maturizarea sistemului public de pensii impun, în primul rând, accelerarea **reformei**, atât din punct de vedere al întineririi lui (mărirea gradului de acoperire și a vârstelor de pensionare), cât și al realizării unei legături strânse între contribuțiile plătite și nivelul pensiilor obținute.

Datorită acestor considerente a fost inițiat proiectul **Legii sistemului public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale** care prevede **reforme** fundamentale în domeniile: organizatoric-funcțional, tehnic și financiar. Astfel:

1. Noua structură organizatorico-funcțională presupune realizarea unui sistem unificat de pensii publice, integrând toate sistemele independente din, inclusiv sistemul de asigurări sociale și pensii pentru agricultori, precum și sistemul pensiilor suplimentare. Crearea acestui sistem unic are ca scop protecția uniformă a diferitelor categorii de populație activă și echilibrul financiar necesar.

Administrarea acestui sistem unificat se propune să fie realizată printr-o structură organizatorică independentă, cu elemente atât la nivel central cât și local, printr-o trecere etapizată de la structura departamentală existentă la acea perioadă. Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale rămâne cu atribuții în realizarea politicilor în domeniul asigurărilor sociale și al pensiilor, în elaborarea legislației necesare și controlul aplicării corecte a acesteia, fiind organismul guvernamental la care noua organizație independentă va raporta. Crearea unui sistem unificat de pensii se justifică printr-o multitudine de considerente, cum ar fi:

- condițiile de asigurare pentru pensie trebuie să fie aproximativ aceleași pentru toate categoriile de populație activă din punct de vedere economic, echitatea acestei măsuri coroborată cu obligativitatea asigurării crează premisele respectării prevederilor Constituției României, referitoare la egalitatea cetățenilor în fața legii
- un mare număr de persoane se pot muta, în decursul vieții active, dintr-o categorie ocupațională în alta, dintr-un sector în altul sau pot avea 2 ocupații din sectoare diferite în același timp, fapt ce conduce la ideea că este mult mai simplu și mai eficient dacă toate categoriile aparțin aceluiași sistem de pensii;
- în cazul unui sistem unificat de pensii se pot înregistra economii importante în ceea ce privește administrarea, comparativ cu cheltuielile de administrare necesare în cazul mai multor sisteme independente;
- existența unui sistem unic de pensii bazat pe obligativitatea participării pentru toate persoanele active economic reduce posibilitatea ca, persoanele asigurate să fie nevoite a apela la asistența socială în cazul îmbătrânirii sau al invalidității;

- mărirea numărului de contribuabili prin cuprinderea obligatorie, prin efectul legii, în sistemul public a tuturor persoanelor fizice, care desfășoară activități aducătoare de venituri și îndeplinesc condițiile prevăzute de lege.

2. Se propune o nouă structură a prestațiilor de asigurări sociale și pensii, prin transferarea către alte organisme cu atribuții în domeniul social, a unor prestații actuale, de natură non – contributivă și introducerea unor prestații strict necesare atât în perioada de tranziție către economia de piață cât și după aceea.

De asemenea se fac reglementări asupra:

- modului de indexare a prestațiilor – introducerea unor reglementări clare de indexare a pensiilor în raport cu modificările prețurilor;
- extinderii treptate a perioadei luată în considerare pentru baza de calcul a pensiei;
- definirii clare a veniturilor ce vor reprezenta referința pentru determinarea contribuțiilor de asigurări sociale, pentru calculul pensiilor și pentru alte drepturi de asigurări sociale.

Un accent deosebit se pune pe creșterea vârstei de pensionare în perioada următoare și a efectelor acestei creșteri asupra nivelului contribuțiilor și pensiilor, în corelație cu prognoza demografică (evoluția speranței de viață la vârsta pensionării, a ratelor fertilității și mortalității și a raportului de dependență) și cu prognoza economică.

Simplificarea sistemului, necesitatea reducerii presiunilor asupra agenților economici și a personalului din domeniul asigurărilor sociale și pensiilor datorată complexității stabilirii drepturilor, coroborată cu îmbunătățirea transferului intra și inter-generații și a transparenței și echității sistemului, au făcut să se propună **o formulă nouă de calcul a pensiilor**, care să realizeze:

- **simplificarea modului de calcul a pensiilor** , indiferent de categoria de populație la care se referă, prin folosirea unui sistem unic – care va lua în considerare contribuția plătită de persoana asigurată în toată perioada de activitate, stabilindu-se pentru fiecare an de contribuție, un număr de puncte calculat ca raport între salariul mediu lunar brut pe anul respectiv al persoanei asigurate și salariul mediu brut pe economie la nivelul aceluiași an. La ieșirea la pensie, punctele realizate în fiecare an se cumulează, obținându-se un punctaj total care permite determinarea cuantumului

pensiei fără influența negativă cumulativă a eroziunii nivelului real al pensiei datorată inflației acumulată pe termen lung ;

- **încurajarea rămânerii în activitate a persoanelor asigurate** după îndeplinirea condițiilor de eligibilitate pentru o pensie de limită de vârstă și vechime integrală;

- **realizarea unei mai strânse legături între contribuția de asigurări sociale plătită și nivelul cuantumului pensiei calculate;**

- **continuitate între sistemul de la acea dată și cel propus**, luându-se în considerare și posibilitatea introducerii unui plafon de venituri (2,5 salarii medii pe economie) care va sta la baza determinării contribuției de asigurări sociale și a calculului cuantumului pensiei;

- **crearea condițiilor motivaționale** pentru dezvoltarea sistemului complementar de pensii private.

3. Din punct de vedere financiar, se urmărește împărțirea contribuțiilor de asigurări sociale între agentul economic și angajat, în moduri diferite, în funcție de grupele de muncă, fără afectarea nivelului net al salariului individual și analiza modului de contribuție a persoanelor care lucrează pe cont propriu (întreprinzători particulari) incluzând toate categoriile de populație activă (inclusiv agricultorii). Astfel, angajatul plătește 1/3 din contribuția de asigurări sociale, indiferent de sectorul în care lucrează, în timp ce angajatorul suportă 2/3 din contribuție în cazul locurilor de muncă cu condiții normale.

4. Sistemul public de pensii se bazează pe următoarele componente:

⇒ **Componenta obligatorie redistributivă, administrată public**

Aceasta se adresează întregii populații care a plătit contribuții de asigurări sociale, iar pensiile obținute depind de:

- numărul de puncte acumulate în decursul vieții active a asiguratului;
- valoarea anuală a unui punct - stabilit ca procent din salariul mediu brut pe economie, prognozat pe anul respectiv;
- numărul anilor de contribuție necesari pentru obținerea unei pensii integrale.

⇒ **Componenta obligatorie bazată pe capitalizare, administrată privat**

Spre deosebire de componenta publică, componenta capitalizată trebuie să accentueze funcția de economisire. De aceea, această componentă nu are caracter redistributiv și se bazează pe acumularea individuală a depunerilor (contribuțiilor) persoanelor asigurate, în condițiile unui control exigent și eficient asupra pensiilor acumulate și a rezervelor de economii.

Fiecare persoană participantă la această componentă alege fondul de pensii la care va plăti contribuția. Persoanele asigurate care nu pot să aleagă singure unul din fondurile de pensii, administrate privat, sunt asociate în mod automat unui astfel de fond pe baza unor reguli de decizie, care ar putea stabili alegerea aleatorie a fondului pe baza unei proporționalități probabile a numărului de contribuabili.

Avantajele componentei obligatorii capitalizate, bazată pe conturi individuale de economii, se referă la:

- posibilitatea realizării unei cuprinderi a majorității populației active;
- asigurarea unei portabilități integrale a prestațiilor;
- posibilitatea de mărire a nivelului pensiilor obținute, prin diversificarea investiții fondurilor de pensii, realizată de societăți private de administrare;
- efectele asupra dezvoltării unor noi instituții financiare, a întăririi pieței de capital, mobilizării și alocării economiilor către utilizări mai productive, inclusiv în sectorul privat.

Între problemele ce se rezolvă prin introducerea unei astfel de componente se pot enumera:

- dezvoltarea competenței și a instrumentelor financiare private necesare și a experienței persoanelor asigurate în alegerea unor investiții eficiente sau a unor administratori capabili ai acestor investiții;
- elaborarea unor reglementări extensive pentru menținerea solidității financiare a societăților de administrare și pentru păstrarea în limite rezonabile a expunerii persoanelor asigurate la riscurile investiționale.

Contribuțiile de asigurări sociale care se plătesc pentru componenta distributivă, administrată public vor scădea datorită faptului că o anumită parte din contribuții vor fi direcționate către componenta de pensii capitalizată, administrată privat. Acesta reprezintă „costul” reformei. Dacă acest „cost” va conduce la creșterea deficitului bugetului public consolidat, vor apărea consecințe serioase atât pe termen scurt, cât și

pe termen lung. Reformele următoare trebuie să fie finanțate fără creșterea deficitului bugetar și dacă nu este posibil să se apeleze la soluții de finanțare care afectează în cel mai mic grad posibil acest deficit.

⇒ **Componenta opțională bazată pe capitalizare, administrată privat.**

Primele componente ale sistemului de pensii fac posibilă obținerea unei pensii care să răspundă cerințelor de bază ale participanților pe durata pensionării. Dacă cineva va considera că aceste venituri sunt prea mici în corelație cu logica economiei de piață, va avea posibilitatea selectării altei metode de economisire pentru perioada pensionării, pe care o consideră ce mai bună din perspectivă individuală. Aceste economii suplimentare vor constitui a treia componentă - opțională bazată pe capitalizare, administrată privat a sistemului de pensii.

Instrumentele de economisire din cadrul acestei componente au forme diferite. Caracteristicile principale ce deosebesc această componentă de celelalte două sunt:

- natura opțională a contribuțiilor;
- decizia independentă cu privire la mărimea contribuțiilor;
- alegerea fără restricții a tipului de economii și a datei de început și sfârșit a acestora;
- alegerea tipului de prestație obținută, de exemplu : toată suma odată, plăți periodice, plăți pe viață și chiar decizia asupra celor care vor moșteni aceste economii.

În cadrul sistemului complex de pensii, cele 2 componente **obligatorii**, cea publică și cea privată, se bazează pe aceleași reguli pentru toți participanții. În cadrul primei componente, administrată public, nu sunt elemente de alegere cu excepția opțiunii, în anumite limite, asupra vârstei de pensionare. În cadrul celei de-a doua componente obligatorii, administrată privat, alegerile asiguraților sunt limitate de rata fixă a contribuției.

Prin adoptarea unui sistem complex de pensii se elimină problemele inerente sistemelor cu o singură componentă și se realizează obiectivele fundamentale ale unei strategii pe termen lung de dezvoltare a sistemelor de pensii.

Sistemul complex realizează redistribuiri mai bine orientate, economii mai productive și costuri sociale mai scăzute. Deoarece unele din riscurile ce pot să apară în următorii 60 ani nu sunt nici măcar imaginate în prezent, cea mai bună cale de

asigurare într-o lume imprevizibilă este diversificarea diferitelor surse de administrare și financiare.

Concepția și implementarea acestei reforme implică o serie de decizii care se referă la:

- opțiunea pentru un sistem de pensii cu mai multe componente, dintre care una de tip redistributiv, administrată public și una sau mai multe de tip capitalizat, administrate privat ;
- participarea obligatorie sau opțională a persoanelor active la una din componentele capitalizate, administrată privat;
- nivelul contribuțiilor și modul de împărțire a acestora între componentele obligatorii (cea administrată public și cea capitalizată, administrată privat) ;
- rata de înlocuire ce se dorește a fi obținută din cele 2 componente obligatorii.

Reforma sistemului public de pensii cuprinde cel puțin 3 elemente principale care vor influența semnificativ evoluția, pe **termen lung**, a acestui sistem. Aceste elemente sunt:

- creșterea vârstei de pensionare de la 60 ani la 65 ani pentru bărbați în 14 ani și de la 55 la 65 ani pentru femei în 28 ani, începând cu aprilie 2001. Aceasta corespunde unei creșteri a vârstei de pensionare cu aproximativ 4 luni în fiecare an;
- trecerea la un sistem de calcul a pensiilor bazat pe puncte care descurajează evaziunea, referindu-se la întreaga carieră a persoanelor asigurate. Valoarea unui punct se calculează în fiecare an, în funcție de nivelul salariului mediu brut prognozat pe economie;
- extinderea obligativității participării la sistemul public de pensii asupra întregii populații active.

Reforma numai a sistemului de pensii, fără dezvoltarea unei strategii complexe de reformă, pe termen lung, a pensiilor din România, conduce la realizarea unui echilibru financiar în următorii 15-20 ani și la o redistribuție mai echitabilă, după care sistemul maturizându-se va crea alte probleme, cel puțin în ceea ce privește efectele financiare (dezechilibre, necesitatea creșterii contribuțiilor, creșterea evaziunii). Situația de fapt va necesita adoptarea în viitor a unui sistem de pensii îmbunătățit care să soluționeze realizarea siguranței financiare a persoanelor vârstnice prin încurajarea

populației de a economisi pentru perioada pensionării, în condițiile reducerii efectelor negative ale evoluțiilor demografice și economice.

2.4. Cadrul organizatoric și legislativ necesar implementării unui nou sistem de pensii

2.4.1. Cadrul organizatoric

Din perspectiva instituțiilor de stat, reforma pensiilor și altor drepturi de asigurări sociale implică următoarele trei instituții, cu principalele activități:

- **Ministerul Muncii și Protecției Sociale**, ulterior Casa Națională de Asigurări Sociale, care să administreze atât prestațiile obligatorii pe termen scurt, cum ar fi: indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă, indemnizațiile de maternitate, indemnizațiile pentru creșterea copilului sau îngrijirea copilului bolnav, etc, cât și prestațiile pe termen lung referitoare la pensii, furnizate de componenta redistributivă, administrată public.

De asemenea, asigură colectarea contribuțiilor atât pentru componenta administrată public, cât și pentru cea administrată privat. În plus, vor fi necesare noi activități, determinate de reforma sistemului public, cum ar fi: noul mod de calcul al pensiei, evidența contribuțiilor și contribuabililor pe termen lung, controlul colectării contribuțiilor, etc.

- **Oficiul de Supraveghere a Activității de Asigurare și Reasigurare** din cadrul Ministerului Finanțelor Publice, care asigură:

- avizarea constituirii societăților comerciale din domeniul asigurărilor;
- stabilirea termenelor sau perioadelor de vărsare a capitalului până la concurența nivelului celui subscris;
- inițierea și elaborarea de propuneri legislative în domeniul asigurărilor;
- avizarea fundamentărilor de calcul al tarifelor de prime la asigurările de viață și pentru asigurările la care, potrivit legii există obligația constituirii rezervelor de prime;
- analizarea bilanțurilor anuale ale societăților comerciale din domeniul asigurărilor, precum și examinarea situațiilor financiare anuale în cazul reprezentanțelor societăților comerciale străine ce activează în România;

- avizarea modificării statutelor societăților, majorării sau diminuării capitalurilor subscrise, transferurilor de portofoliu, dizolvării, fuzionării sau a altor forme de încetare a activității societăților comerciale din domeniul asigurărilor;
 - stabilirea marjei de solvabilitate a societăților de asigurare, a societăților de asigurare-reasigurare în condițiile prevăzute de lege;
 - publicarea anuală a raportului privind situația financiară a societăților comerciale din domeniul asigurărilor;
 - constituirea și administrarea unui fond de protejare a asiguraților, destinat plății despăgubirilor și sumelor asigurate în cazuri de faliment ale societăților comerciale din domeniul asigurărilor.
- **Instituția de Supraveghere a Fondurilor de Pensii**, care raportează direct primului ministru aspecte ce privesc:
 - promovarea dezvoltării fondurilor deschise de pensii și a programelor de pensii pentru angajați;
 - supravegherea activității fondurilor deschise de pensii, incluzând acreditarea acestora;
 - supravegherea activității fondurilor de pensii pentru angajați;
 - înregistrarea și supravegherea programelor de pensii pentru angajați;
 - măsurile necesare pentru protecția participanților la fondurile deschise de pensii și programele de pensii pentru angajați;
 - protejarea intereselor guvernamentale referitoare la activitatea fondurilor de pensii și programelor de pensii pentru angajați;
 - măsurile destinate creșterii nivelului de cunoaștere a societății cu privire la obiectivele și metodele de activitate a fondurilor de pensii, la regulile de creare și funcționare a programelor de pensii pentru angajați precum și la drepturile participanților la astfel de fonduri și programe.

2.4.2.Cadrul legislativ

Reforma pensiilor și altor drepturi de asigurări sociale necesită elaborarea și punerea în aplicare a unor legi noi precum și amendarea unui număr important de acte normative existente. Principiile legii sunt:

- Legea privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale care definește principiile de funcționare și organizare ale componentei publice;
- Legea privind organizarea și funcționarea fondurilor de pensii care stabilește principiile de creare și funcționare a fondurilor deschise de pensii, precum și a fondurilor suplimentare opționale de pensii pentru angajați; de asemenea această lege reglementează modul de funcționare a societăților de administrare a fondurilor de pensii;
- Legea privind utilizarea unor fonduri obținute din procesul de privatizare sau din bugetul de stat pentru finanțarea costurilor reformei pensiilor, care definește modalitățile de utilizare a unor astfel de fonduri pentru asigurarea unor venituri ale componentei publice, reduse temporar datorită redirecționării unei părți a contribuțiilor de asigurări sociale către componenta capitalizată, administrată privat;
- Legea privind programele de pensii suplimentare pentru angajați, care definește regulile după care urmează să negocieze angajații și angajatorii forma programului opțional de pensii pentru angajați; ea are în vedere și modalitățile de înțelegere cu societățile de asigurări de viață, fondurile de investiții, fondurile de asigurări mutuale, precum și posibilitățile de creare a fondurilor de pensii pentru angajați.

Sistemul public de pensii în perioada 2002 - 2009

3.1. Cadrul juridic

3.1.1. Probleme generale

Dreptul la asigurări sociale este garantat de statul român prin reglementarea în Constituție și exercitat în temeiul Legii nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Art. 41 din Constituția României, intitulat « Munca și protecția socială a muncii », stabilește că :

« (1) Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă.

(2) Salariații au dreptul la măsuri de protecție socială. Acestea privesc securitatea și sănătatea salariaților, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe țară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții deosebite sau speciale, formarea profesională, precum și alte situații specifice, stabilite prin lege. »

Art.47 se referă la «Nivelul de trai» și stabilește :

« (1) Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent.

(2) Cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetățenii au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii. ».

Măsurile de protecție socială se referă, printre altele, la instituirea unui sistem de drepturi de asigurări sociale prin care se mobilizează, repartizează și utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii persoanelor și garantează contribuabililor un anumit nivel de securitate a veniturilor după încetarea activității profesionale, precum și condiții decente de viață.

Asigurările sociale reprezintă modalități de ocrotire, protecție și de ajutorare a persoanelor angajate și a membrilor lor de familie din punct de vedere economic, fiind garantate de stat prin sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, denumit în continuare sistemul public.

Dreptul la pensie este unul din drepturile fundamentale, protejate de stat, pentru cetățenii săi, iar pensia, așa cum este instituită prin Legea nr. 19/2000, reprezintă de fapt un produs financiar, o sumă de bani plătită beneficiarilor sistemului respectiv, destinată înlocuirii veniturilor obținute din muncă la încetarea activității.

3.1.2. Pensiile – produse de asigurare

Pensiile reprezintă plăți sistematice acordate pensionarilor care, prin natura lor, se deosebesc de veniturile salariale, dar și de alte categorii de venituri (precum cele obținute din dividende, contracte de locațiune, dobânzi bancare, donații sau moșteniri, ajutoare sociale, investiții etc).

Acordarea pensiei la retragerea din activitatea salariată nu este echivalentă cu încetarea totală a capacității de a munci și deci nu ar trebui să fie înțeleasă astfel.

La împlinirea vârstei de pensionare, deci de retragere din viața activă cu contract de muncă, veniturile salariale sunt înlocuite de cele obținute cu titlu de pensie. **Pensionarea nu presupune imposibilitatea de a primi alte tipuri de venituri, de a continua activitatea ca salariat**, lucrător pe cont propriu etc. Multe dintre persoanele care îndeplinesc vârsta de pensionare și au stagiul de cotizare complet, ies la pensie rămânând în continuare active și realizează alte tipuri de venituri, aspect care duce la îmbunătățirea nivelului individual de trai și a standardului economic personal.

Odată cu creșterea speranței de viață – legată indisolubil de sporirea calității vieții – este justificată prelungirea duratei vârstei active. De altfel, multe dezbateri au existat recent în domeniul mării vârstei standard de pensionare, măsură de altfel adoptată în multe state europene.

În ceea ce privește termenul de « pensie », acesta cunoaște o serie de accepțiuni diferite. Putem avea astfel : „pensia de serviciu”, ca beneficiu al muncii instituit prin intermediul legilor speciale în favoarea unor categorii profesionale precum magistrații, diplomații, avocații, parlamentarii și funcționarii parlamentari, aviatorii, etc.

(deși contribuția procentuală este aceeași cu cea din cazul pensiilor obișnuite, conform Legii nr. 19/2000, adică de 10,5% procente din salariul brut (începând cu luna februarie 2009), diferența fiind subvenționată de la bugetul statului); totodată, există noțiunea de «pensie de asigurări publice sau private» care este acordată ca urmare a cotizării la sistemele de asigurări; «pensiile de recunoștință sau de merit» ce revin beneficiarilor pentru servicii de excepție aduse societății (cum se întâmplă în cazul veteranilor sau văduvelor de război); și «pensiile sociale» ce se acordă persoanelor vârstnice lipsite de surse de venit, pentru a le scuti de a solicita asistență socială (care se acordă numai pentru un interval limitat de timp).

Pensiile care provin din asigurările sociale nu sunt totuși produse «pure» de asigurare (întrucât asigurarea în sine ar presupune existența unui risc și a unui beneficiu obținut cu titlu de despăgubire). Ele reprezintă drepturi câștigate de asigurați și au de fapt rol de protecție socială a unor categorii de populație, garantându-le un anumit nivel de trai în baza unui quantum din venitul obținut pe parcursul vieții (venit – contribuție – din activitatea remunerată care a fost supus impozitării).

Performanța sistemului de pensii în a asigura un standard decent pentru beneficiari se bazează în primul rând pe un raport favorabil între numărul de contribuabili și cel de beneficiari ai sistemului, pe ideea de solidaritate între generații și pe dezideratul de sporire a valorii contribuțiilor; în România ea a fost mai mare la început, atunci când și obligațiile de plată au fost mai mici, însă ulterior și îndeosebi în ultima perioadă au apărut dificultăți la plată, acoperite prin subvenții de la bugetul de stat. O altă influență negativă asupra sistemului a constituit-o inflația anuală care a redus puterea de cumpărare a pensiilor și deprecierea nivelului de trai al pensionarilor.

3.1.3. Beneficiarii de drept ai sistemului

În ceea ce privește **persoanele asigurate**, acestea pot fi cetățeni români sau cetățeni ai altor state ori apatrizi, pe perioada în care au, conform legii, domiciliul sau reședința în România, iar asigurarea poate fi considerată **obligatorie sau facultativă**.

Conform art. 5 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 sunt asigurate **obligatoriu**:

- persoanele salariate și funcționarii publici;

- persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperății meșteșugărești ale căror drepturi și obligații sunt asimilate cu cele ale persoanelor prevăzute mai sus;
- persoanele care beneficiază de drepturi bănești lunare ce se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj, în condițiile legii;
- persoanele care realizează un venit brut pe an calendaristic, echivalent cu cel puțin 3 salarii medii brute și care se află în una dintre situațiile următoare:
 - asociat unic, asociați, comanditari sau acționari;
 - administratori;
 - membri ai asociației familiale;
 - persoane autorizate să desfășoare activități independente;
 - persoane angajate în instituții internaționale, dacă nu sunt asigurații acestora;
 - alte persoane care realizează venituri din activități profesionale;
- persoanele care realizează prin cumul - venituri brute pe anul calendaristic, echivalente cu cel puțin 3 salarii medii brute și care se regăsesc în două sau mai multe situații prevăzute mai sus.

Totodată, potrivit art. 5 alin. (2) din Legea nr. 19/2000, în sistemul public de pensii, asigurarea **facultativă** este posibilă pe bază de contract de asigurare socială în cazul:

- celorlalte persoane care nu se regăsesc în situațiile prezentate mai sus;
- celor care nu se află în plata unor prestații de asigurări sociale în sistemul public;
- persoanelor care nu se regăsesc în situațiile prevăzute de art. 38 alin. (1) lit. b) și c) din Legea nr. 19/2000³;

³ Art. 38 alin. 1 din Legea nr. 19/2000 prevede: "În sistemul public se asimilează stagiului de cotizare și perioadele necontributive, denumite în continuare perioade asimilate, în care asiguratul:

a) a beneficiat sau beneficiază de drepturi de asigurări sociale, cu excepția celor prevăzute la art.40 lit a)-c) și e) ;

b) a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, organizat potrivit legii, pe durata normală a studiilor respective, cu condiția absolvirii acestora;

c) a satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat."

- celor care nu sunt asigurate în alte sisteme de asigurări sociale, neintegrate în sistemul public.

În concluzie, prin Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale se creează un regim dublu de asigurări sociale și anume: un regim **obligatoriu**, prin efectul legii, pentru persoanele care își desfășoară activitatea în situațiile prevăzute la art. 5 alin.(1); și unul **facultativ**, în temeiul contractului de asigurare socială, în cazurile precizate de art. 5 alin.(2).

În sistemul public de pensii din România, evidența drepturilor și a obligațiilor de asigurări sociale se realizează pe baza codului personal de asigurări sociale care este codul numeric personal.

3.2. Organizarea și funcționarea sistemului

3.2.1. Principiile de organizare și funcționare

În temeiul art. 2 din Legea nr. 19/2000, sistemul public de pensii se organizează și funcționează potrivit următoarelor principii de bază:

a) principiul unicității, potrivit căruia statul organizează și garantează sistemul public bazat pe aceleași norme de drept;

b) principiul egalității, care asigură tuturor participanților la sistemul public, contribuabili și beneficiari, un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de lege;

c) principiul solidarității sociale, conform căruia participanții la sistemul public își asumă reciproc obligații și beneficiază de drepturi pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;

d) principiul obligativității, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au, conform legii, obligația de a participa la sistemul public, drepturile de asigurări sociale exercitându-se corelativ cu îndeplinirea obligațiilor;

e) principiul contributivității, conform căruia fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice, participante la sistemul public, drepturile de asigurări sociale cuvenindu-se în temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite;

f) principiul repartiției, pe baza căruia fondurile realizate se redistribuie pentru plata obligațiilor ce revin sistemului public, conform legii;

g) principiul autonomiei, bazat pe administrarea de sine - stătătoare a sistemului public, conform legii.

3.2.2. Instituțiile care asigură funcționarea sistemului și principalele lor atribuții

În conformitate cu prevederile art. 3 al Legii nr. 19/2000 , Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale (CNPAS) este principala instituție, de stat major, abilitată în domeniul pensiilor.

Actul normativ precizează și modul de organizare al caselor în plan local, la nivelul unităților administrativ-teritoriale județene și a municipiului București, reglementând următoarele :

« (2) În subordinea CNPAS se înființează case județene de pensii în fiecare municipiu reședință de județ, precum și Casa de pensii a municipiului București, denumite case teritoriale de pensii.

(3) CNPAS poate înființa case locale de pensii, în funcție de numărul, complexitatea și structura asiguraților, care funcționează sub conducerea și controlul casei județene de pensii și, respectiv, Casei de pensii a municipiului București. ».

Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale este o instituție publică de interes național, autonomă, cu sediul în București, **al cărei rol este acela de a administra și a gestiona sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale**. Casa de pensii a municipiului București și casele județene de pensii sunt servicii publice, investite cu personalitate juridică, după cum prevede art. 139 alin.(3) din Legea nr. 19/2000.

Deși Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale este ordonatorul de credite principal pentru bugetul asigurărilor sociale de stat, atribuțiile în acest domeniu i se delegă conducerii executive a Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale. Cu toate acestea, art. 141 din Legea nr. 19/2000 statuează clar faptul că : « realizarea atribuțiilor ce revin CNPAS, potrivit legii, este supusă controlului Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale ».

Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale își elaborează statutul propriu, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului și cuprinde în mod obligatoriu atribuțiile consiliului de administrație, ale președintelui CNPAS, modul de organizare și funcționare a CNPAS, precum și atribuțiile caselor teritoriale de pensii. Legea stabilește că toate cheltuielile privind organizarea și funcționarea sistemului public se suportă din bugetul asigurărilor sociale de stat, în limita unui procent de până la 4,0% aplicat asupra cheltuielilor anuale totale prevăzute prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat, inclusiv asupra cheltuielilor din alte surse atrase, în condițiile legii. Totodată, sumele necesare administrării și gestionării procesului de afiliere la fondurile de pensii administrate privat, cele ocazionate de virarea contribuției la aceste fonduri, precum și celelalte cheltuieli aferente se suportă din bugetul asigurărilor sociale de stat, în limita procentului prevăzut la art.142, alin. (1).

Atribuțiile fundamentale îndeplinite de CNPAS includ, fără a fi limitative: îndrumarea și controlul modului de aplicare a dispozițiilor legale de către casele teritoriale de pensii; îndrumarea și verificarea persoanelor juridice și fizice cărora le revin drepturi și obligații care decurg din Legea nr.19 /2000; furnizarea datelor necesare pentru fundamentarea și elaborarea bugetului asigurărilor sociale de stat; publicarea bianuală a raportului său de activitate; colectarea și virarea contribuțiilor de asigurări sociale și a altor tipuri de contribuții, potrivit dispozițiilor legale în vigoare; urmărirea încasării veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat; organizarea, îndrumarea și controlul activității privind executarea creanțelor bugetare; luarea de măsuri, în condițiile legii, pentru dezvoltarea și administrarea eficientă a patrimoniului sistemului public, precum și pentru asigurarea integrității acestuia; luarea de măsuri, în condițiile legii, pentru protecția fondurilor de asigurări sociale; asigurarea evidenței la nivel național a tuturor contribuabililor la sistemul public; asigurarea evidenței drepturilor și obligațiilor de asigurări sociale la nivel național, pe baza codului personal de asigurări sociale; certificarea anuală a stagiului de cotizare și a punctajului pentru fiecare asigurat; asigurarea reprezentării în fața instanțelor judecătorești în litigiile în care este implicată ca urmare a aplicării dispozițiilor Legii nr. 19/2000, precum și îndeplinirea altor atribuții stabilite prin dispoziții legale.

3.2.3. Elementele care determină cuantumul și plata pensiei

A. Contribuția de asigurări sociale

Fondul sistemului public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale se constituie pe baza plății contribuției de asigurări sociale, iar contribuabilii sistemului public sunt după caz, conform art. 18 alin. (1) din Legea nr. 19/2000:

- a)** asigurații care datorează contribuții individuale de asigurări sociale;
- b)** angajatorii;
- c)** persoanele juridice la care își desfășoară activitatea asigurații prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct. II, și anume: persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori;
- d)** Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, titulara bugetului asigurărilor pentru șomaj;
- e)** persoanele prevăzute la art. 5 alin.(2) din Legea nr. 19/2000, care încheie contract de asigurare socială, respectiv asigurații în mod facultativ.

Cotele de contribuții de asigurări sociale se plătesc ca procent aplicat fondului brut de salarii și sunt diferențiate în funcție: de condițiile de muncă normale, deosebite sau speciale. Diferențierea cotei s-a impus în scopul realizării unei echități sporite, prin legătura mai strânsă între contribuția plătită în timpul activității și prestațiile obținute la vârsta pensionării, în mod diferit de cei care au lucrat în grupe de muncă diferite. Astfel, s-a considerat că persoanele care au lucrat în condiții deosebite și speciale de muncă, beneficiind ulterior de reducerea vârstei de pensionare și de o rată de înlocuire a venitului mai bună, să plătească cote de contribuție mai mari decât cei care nu au lucrat în aceste grupe.

Cotele de contribuții de asigurări sociale se aprobă anual prin lege și sunt prezentate, pentru condiții normale de muncă, în tabelul nr. 4.

Tabelul nr.4

Anul	Perioada	CAS		
		angajator	angajat	Total
	2001	25.5	9.5	35.0
	2002	25.5	9.5	35.0
	2003	24.5	9.5	34.0
	2004	22.0	9.5	31.5
	2005	20.0	9.5	29.5
	2006	20.5	9.5	30.0
	2007	19.5	9.5	29.0
2008	ian-iun	19.5	9.5	29.0
2008	iul-nov	19.5	9.5	29.0
2008	dec	18.0	9.5	27.5
2009	ian	18.5	9.5	28.0
2009	feb-dec	20.8	10.5	31.3

Cea mai recentă modificare s-a realizat prin Legea nr. 19/2009, publicată în M.O. nr.122 din 27 februarie 2009, reglementare care prevede și autorizează pentru anul bugetar 2009 veniturile pe capitole și subcapitole și cheltuielile pe destinații pentru bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetul asigurărilor pentru șomaj, bugetele instituțiilor publice finanțate parțial din venituri proprii, reglementări specifice exercițiului bugetar al acestui an, precum și cotele noi de contribuție de asigurări sociale, respectiv:

„a) 31,3% pentru condiții normale de muncă, datorate de angajator și angajați, din care 10,5% datorate de angajați și 20,8% datorate de angajatori;

b) 36,3% pentru condiții deosebite de muncă, datorate de angajator și angajați, din care 10,5% datorate de angajați și 25,8% datorate de angajatori;

c) 41,3% pentru condiții speciale de muncă, datorate de angajator și angajați, din care 10,5% datorate de angajați și 30,8% datorate de angajatori.

(2) În cota de contribuție individuală de asigurări sociale prevăzută la alin. (1) este inclusă și cota de 2,0% aferentă fondurilor de pensii administrate privat, prevăzută de Legea nr. 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat, republicată, cu modificările și completările ulterioare. ”

Aceste cote de contribuții s-au aplicat începând cu veniturile aferente lunii februarie 2009.

Locurile de muncă normale sunt constituite din majoritatea locurilor de muncă existente la agenții economici pentru care Legea nr. 19/2000 nu menționează, în mod expres, criteriile pe care trebuie să le îndeplinească.

În sensul Legii nr. 19/2000, **locurile de muncă în condiții deosebite** sunt cele care, în mod permanent sau în anumite perioade, pot afecta esențial capacitatea de muncă a asiguraților din cauza gradului mare de expunere la risc (art. 19 alin. 1).

Locurile de muncă în condiții deosebite se stabilesc prin contractul colectiv de muncă sau, în cazul în care nu se încheie contracte colective de muncă, prin decizia organului de conducere.

În toate cazurile, avizul inspectoratului teritorial de muncă este obligatoriu pentru încadrarea locurilor de muncă în condiții deosebite.

Locurile de muncă în condiții speciale sunt cele din:

- unitățile miniere, pentru personalul care își desfășoară activitatea în subteran cel puțin 50,0% din timpul normal de muncă în luna respectivă;
- activitățile de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare, zonele I și II de expunere la radiații;
- aviația civilă, pentru personalul navigant prevăzut în anexa nr.1 la Legea nr. 19/2000;
- activitatea artistică desfășurată în profesiile prevăzute în anexa nr.2 la Legea nr. 19/2000.

Alte locuri de muncă în condiții speciale decât cele de mai sus pot fi stabilite numai prin lege⁴.

Contribuția de asigurări sociale se datorează din momentul încadrării în una dintre situațiile prevăzute la art. 5 alin.(1) din Legea nr. 19/2000⁵ sau de la data încheierii contractului de asigurare socială. Astfel:

⁴ A se vedea, în acest sens, Anexa nr. 1 din Legea nr. 226/2006 privind încadrarea unor locuri de muncă în condiții speciale, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 509 din 13 iunie 2006.

⁵ Potrivit art. 5. alin. 1, în sistemul public sunt asigurate obligatoriu, prin efectul legii:

I. salariații și funcționarii publici;

II. persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției meșteșugărești, ale căror drepturi și obligații sunt asimilate cu cele ale persoanelor prevăzute la pct. I;

III. persoanele care beneficiază de drepturi bănești lunare, ce se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj, în condițiile legii, denumite în continuare șomeri;

IV. persoanele care realizează un venit brut pe an calendaristic, echivalent cu cel puțin 3 salarii medii brute și care se află în una dintre situațiile următoare: **a)** asociat unic, asociați, comanditari sau acționari; **b)** administratori; **c)** membri ai asociației familiale; **d)** persoane autorizate să desfășoare activități independente; **e)** persoane angajate în instituții internaționale, dacă nu sunt asigurații acestora; **f)** alte persoane care realizează venituri din activități profesionale;

- **Contribuția individuală de asigurări sociale** se datorează de asigurații prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct.I și II, iar cota acestei contribuții se stabilește prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat.

Cota contribuției individuale de asigurări sociale este de 10,5%, indiferent de condițiile de muncă (art. 18 din Legea nr. 19 /2009).

Baza lunară de calcul a contribuției individuale de asigurări sociale în cazul asiguraților o constituie salariile brute lunare sau venitul brut lunar.

- **Contribuția de asigurări sociale datorată de către angajatori** reprezintă diferența dintre nivelul cotelor de contribuții de asigurări sociale stabilite diferențiat, în funcție de condițiile de muncă, prin legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat și nivelul cotei contribuției individuale de asigurări sociale, iar baza lunară de calcul în acest caz o constituie fondul total de salarii brute lunare.
- Asigurații prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct. IV și V și la alin. (2) al aceluiași articol din Legea nr. 19/2000 datorează integral cota de contribuție de asigurări sociale corespunzătoare condițiilor de muncă în care își desfășoară activitatea. Baza lunară de calcul în cazul asiguraților prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct. IV și V o reprezintă venitul brut realizat, iar în cazul celor prevăzuți de art. 5 alin.(2) (asigurați în mod facultativ) venitul lunar asigurat.
- **Contribuția de asigurări sociale pentru șomeri** se suportă integral din bugetul asigurărilor pentru șomaj la nivelul cotei stabilite pentru condiții normale de muncă ;
- **Contribuția de asigurări sociale pentru persoanele care beneficiază de plăți compensatorii** se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj la nivelul cotei contribuției individuale de asigurări sociale.

V. persoanele care realizează prin cumul venituri brute pe an calendaristic, echivalente cu cel puțin 3 salarii medii brute și care se regăsesc în două sau mai multe situații prevăzute la pct. IV.

B. Calculul și plata contribuției de asigurări sociale

În ceea ce privește calculul și plata contribuției de asigurări sociale datorate de către salariați, funcționari publici, persoane care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau sunt numite în cadrul autorităților executive, legislative sau judecătorești, membri cooperatori și de către angajatorii acestora, se realizează lunar de către angajatori.

În același timp, calculul și plata contribuției de asigurări sociale pentru *șomeri* se efectuează lunar de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă; iar plata contribuției de asigurări sociale datorate de asigurații prevăzuți la art. 5 alin. (1) pct. IV și V și de asigurații în mod facultativ, se face lunar de către aceștia, pe baza calculului efectuat și comunicat de casele teritoriale de pensii la care sunt asigurați.

Trebuie evidențiat că plata contribuției de asigurări sociale în cazul asiguraților în mod facultativ se poate face și anticipat, pe o perioadă de cel mult 12 luni, calculată de la data la care se face plata. În aceste situații, stagiul de cotizare este corespunzător timpului efectiv parcurs în interiorul perioadei pentru care s-a efectuat plata.

Există și anumite categorii de sume **pentru care nu se datorează contribuția de asigurări sociale, acestea fiind reprezentate de:**

- drepturile plătite, potrivit dispozițiilor legale, în cazul încetării raporturilor de muncă, încetării raporturilor de serviciu ale funcționarilor publici, încetării mandatului sau a calității de membru cooperativ, altele decât cele acordate potrivit legii pentru perioada de preaviz;
- diurnele de deplasare și de delegare, indemnizațiile de delegare, detașare și transfer, precum și drepturile de autor;
- sumele reprezentând participarea salariaților la profit;
- premii și alte drepturi exceptate prin legi speciale.

Legea nr. 19/2000 stabilește, la art. 29, **termenele de plată a contribuției de asigurări sociale, care pot fi după cum urmează:**

- data stabilită pentru plata drepturilor salariale pe luna în curs, în cazul angajatorilor care efectuează plata drepturilor salariale lunar, dar nu mai târziu de data de 20 a lunii următoare celei pentru care se datorează plata;

- data stabilită pentru plata chenzinei a 2-a, în cazul angajatorilor ce efectuează plata drepturilor salariale chenzinal, dar nu mai târziu de data de 20 a lunii următoare celei pentru care se datorează plata;
- până la sfârșitul lunii pentru luna în curs, în cazul asiguraților prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct. IV și V și alin.(2) al aceluiași articol;
- până la data de 20 a lunii următoare celei pentru care se efectuează plata drepturilor ce se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj, în cazul șomerilor.

Angajatorii trebuie să depună în bancă, o dată cu documentația pentru plata salariilor și a altor venituri ale asiguraților și documentele pentru plata contribuțiilor datorate bugetului asigurărilor sociale de stat, plățile efectuându-se simultan, sub control bancar. În cazul neachitării la termen a contribuțiilor datorate bugetului asigurărilor sociale de stat, casele teritoriale de pensii procedează la aplicarea măsurilor de executare silită pentru încasarea sumelor cuvenite. Neplata contribuției de asigurări sociale la termenele stabilite de art. 29 din Legea nr. 19/2000 generează plata unor majorări calculate pentru fiecare zi de întârziere, până la data achitării sumei datorate inclusiv. Sumele reprezentând majorările de întârziere se fac venit la bugetul asigurărilor sociale de stat.

C. Finanțarea sistemului:

Ca surse de finanțare a sistemului public de pensii, pot fi luate în considerare atât sursele provenite prin contribuțiile asiguraților, cât și finanțarea prin subvenții de la bugetul de stat.

Actul normativ care face referire la modul de finanțare al sistemului de pensii este tot Legea nr. 19/2000. Așa cum se menționează în Capitolul II al acesteia (art.11-17), bugetul asigurărilor sociale de stat cuprinde atât veniturile, cât și cheltuielile sistemului public de pensii. Acest buget al asigurărilor sociale de stat se elaborează anual de către Guvern, pe baza propunerilor prezentate de CNPAS, fiind ulterior supus aprobării Parlamentului.

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat provin din contribuții de asigurări sociale plătite de către viitorii beneficiari, dobânzi, majorări pentru plata cu întârziere a contribuțiilor, precum și din alte venituri, stabilite potrivit legii ; iar cheltuielile bugetului asigurărilor sociale de stat trebuie să acopere contravaloarea prestațiilor de asigurări

sociale din sistemul public, cheltuielile privind organizarea și funcționarea sistemului public, finanțarea unor investiții proprii și alte cheltuieli prevăzute de lege.

Excedentele anuale ale bugetului asigurărilor sociale de stat pot fi utilizate în anul următor, potrivit destinațiilor aprobate prin lege, după restituirea transferurilor primite de la bugetul de stat, iar un eventual deficit curent în bugetul asigurărilor sociale de stat (adică o valoare mai mare a cheltuielilor față de totalul veniturilor) se acoperă din disponibilitățile bugetului de asigurări sociale de stat din anii precedenți (care sunt purtătoare de dobândă) și, în continuare, din fondul de rezervă. Totodată, legea menționează și situația critică în care pentru acoperirea deficitului bugetului asigurărilor sociale de stat și deci pentru posibilitatea continuării plăților către beneficiarii sistemului, după epuizarea fondului de rezervă, veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat se completează cu sume care se alocă de la bugetul de stat.

D. Vechimea în muncă și stagiul de cotizare în sistemului public de pensii

În dreptul muncii și în domeniul asigurărilor sociale de stat, o noțiune extrem de importantă este aceea de “vechime în muncă” .

Vechimea în muncă – în sensul de stagiul general în activitate – constituie un izvor de importante drepturi pentru fiecare persoană încadrată în muncă. Dreptul la pensie e principala formă a asigurării materiale în caz de invaliditate, bătrânețe sau pierderea susținătorului legal, iar acest drept este condiționat în primul rând de vechimea în muncă. De asemenea, durata concediului de odihnă se stabilește proporțional cu vechimea în muncă.

La baza vechimii în muncă stă activitatea desfășurată în cadrul unor raporturi juridice de muncă, adică în baza unui contract de muncă, indiferent de natura lui (pe durată nedeterminată sau determinată), de modul de retribuire sau de unitatea în care se prestează munca (întreprinderi sau organizații economice ale statului, organe centrale sau locale, la persoane juridice din sectorul particular sau la o persoană fizică). Activitatea desfășurată în baza unei convenții civile nu dă însă dreptul decât la remunerarea pentru munca prestată, deoarece timpul lucrat astfel nu se consideră vechime în muncă. Legea stabilește concret condițiile în care trebuie să se desfășoare activitatea pentru a constitui vechime în muncă.

Stagiul de cotizare – respectiv perioada în care o persoană a plătit contribuții de asigurări sociale în sistemul public din România precum și în alte țări, în condițiile

stabilite prin acordurile sau convențiile internaționale la care România este parte (art. 8 alin.1 din Legea nr. 19/2000) – este aspectul cel mai important în stabilirea și calculul pensiei ce îi revine contribuabilului.

Potrivit legii, asiguratul beneficiază de toate drepturile de asigurări sociale prevăzute de lege și în cazul în care i s-a reținut contribuția individuală de asigurări sociale, iar angajatorul nu și-a achitat, potrivit legii, contribuția datorată în calitatea sa de contribuabil pe o perioadă mai mică sau egală cu 6 luni, considerate după data de 1 aprilie 2001 până la data solicitării dreptului.

În cazul în care contribuția individuală de asigurări sociale a fost reținută, iar angajatorul nu și-a plătit contribuția datorată conform legii pe o perioadă mai mare de 6 luni considerate după data de 1 aprilie 2001 până la data solicitării dreptului, asiguratul nu poate beneficia de pensia anticipată sau de pensia anticipată parțială până la achitarea integrală de către angajator a contribuțiilor datorate și a majorărilor de întârziere aferente. În această situație asiguratul poate beneficia de pensie pentru limită de vârstă, pensie de invaliditate și pensie de urmaș, în condițiile prevăzute de lege.

Drepturile de asigurări sociale convenite în sistemul public din România **se pot transfera** în țările în care asigurații își stabilesc domiciliul sau reședința, în condițiile reglementate prin acorduri și convenții internaționale la care România este parte. De asemenea, prestațiile de asigurări sociale aferente drepturilor pot fi transferate în alte țări, în condițiile reglementate prin acorduri și convenții internaționale la care România este parte, în moneda țărilor respective sau într-o altă monedă asupra căreia s-a convenit.

Art. 38 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 prevede că în sistemul public se asimilează stagiului de cotizare și perioadele necontributive, denumite „perioade asimilate”, în care asiguratul:

- a beneficiat sau beneficiază de drepturi de asigurări sociale, cu excepția celor prevăzute la art. 40 lit. a) (pensia pentru limită de vârstă), lit.b) (pensia anticipată), lit.c) (pensia anticipată parțială) și lit.e) (pensia de urmaș);
- a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, organizat potrivit legii, pe durata normală a studiilor respective, cu condiția absolvirii acestora; asigurații care au absolvit mai multe instituții de învățământ superior

beneficiază de asimilarea, ca stagiul de cotizare, a unei singure perioade de studii, la alegere;

- a satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat.

Stagiul de cotizare se certifică asiguraților anual, din oficiu, de către casele de pensii teritoriale și cea a municipiului București, dar se poate certifica și la cererea asiguraților, contra cost, oricând în timpul anului.

Stagiul de cotizare se comunică asiguraților prin certificatul privind stagiul de cotizare și punctajul realizat în sistemul asigurărilor sociale de stat. Anual, până la data de 31 martie, casa de pensii eliberează fiecărui asigurat certificatul pentru anul calendaristic precedent.

Pentru perioadele de asigurare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001, certificarea stagiului de cotizare și a punctajului asiguratului s-a realizat treptat, pe măsura preluării și prelucrării datelor din carnetele de muncă, carnetele de asigurări sociale sau din alte acte, prevăzute de lege, pe baza cărora se poate stabili că s-a achitat contribuția de asigurări sociale⁶.

E. Vârsta legală de pensionare

La data adoptării Legii nr. 19/2000, **vârsta standard de pensionare** era de 57 de ani pentru femei și de la 62 de ani pentru bărbați. De aceea, actul normativ prevede creșterea eșalonată a vârstelor de pensionare până la 60 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați, creștere ce ar urma să se aplice de la data intrării în vigoare a legii și până în anul 2015. În același interval de 14 ani a fost stabilită, în afară de creșterea vârstei standard de pensionare și majorarea stagiilor minime – respectiv complete de cotizare, atât pentru bărbați cât și pentru femei. Astfel, stagiul minim de cotizare atât pentru femei, cât și pentru bărbați, crește eșalonat de la 10 la 15 ani de la data intrării în vigoare a Legii nr. 19/2000 ; în timp ce stagiul complet de cotizare va ajunge la 30 de ani pentru femei și la 35 de ani pentru bărbați până în anul 2015.

Astfel, pentru perioada august-noiembrie 2009, vârsta legală de pensionare este de 58,7 ani pentru femei și 63,7 ani pentru bărbați, România aflându-se din punct de

⁶ Ordinul nr. 98 din 9 februarie 2006 pentru aprobarea procedurilor de predare/primire a carnetelor de muncă la casele teritoriale de pensii, publicat în "Monitorul Oficial al României", nr. 190 din 28 februarie 2006.

vedere al acestui indicator, pe ultimele poziții, la nivelul Uniunii Europene, conform Anexei nr.1.

Legea prevede posibilitatea pensionării înainte de aceste vârste cu condiția îndeplinirii următoarelor condiții:

- au depășit stagiul complet de cotizare (30 de ani pentru femei și de 35 de ani pentru bărbați, potrivit art. 41 alin. 4 din Legea nr. 19/2000) cu cel puțin 10 ani - pot solicita cu cel mult 5 ani înaintea vârstelor standard de pensionare (60 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați) – **pensia anticipată**
- au depășit stagiul complet de cotizare cu până la 10 ani, pot solicita - pot solicita cu cel mult 5 ani înaintea vârstelor standard de pensionare – **pensia anticipată parțial**, caz în care se aplică un procent de penalizare proporțional cu perioada rămasă până la împlinirea vârstei standard de pensionare.
- au realizat stagiul de cotizare minim prevăzut de lege în condiții speciale sau deosebite de muncă

3.3. Categorii de pensii și intrarea în drepturi

3.3.1. Categorii de pensii

După cum am arătat, pensiile constituie cea mai importantă prestație de asigurări sociale ce se acordată în cadrul sistemului public, reprezentând un venit de înlocuire care se plătește în cazul pierderii totale sau parțiale a veniturilor profesionale ca urmare a atingerii unei vârste-limită, invalidității sau decesului persoanei asigurate.

Orice categorie de pensie se acordă la cererea persoanei îndreptățite, a mandatarului desemnat de aceasta cu procură specială, a tutorelui sau a curatorului acesteia.

În România, în sistemul public, conform art. 40 alin.(1) din Legea nr. 19/2000, se acordă următoarele categorii de pensii:

- a) pensia pentru limită de vârstă;
- b) pensia anticipată;
- c) pensia anticipată parțială;
- d) pensia de invaliditate;

e) pensia de urmaș.

Asigurații care au dreptul la una dintre aceste categorii de pensii sunt:

- asigurații prevăzuți la art. 5 din Legea nr. 19/2000 (respectiv, asigurații obligatoriu și cei în mod facultativ);
- asigurații care satisfac obligații militare (art. 53 alin.(2) din Legea nr. 19/2000);
- elevii, ucenicii și studenții care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă ca urmare a bolilor profesionale sau a accidentelor de muncă survenite în timpul și din cauza practicii profesionale (art. 53 alin.(3) din Legea nr. 19/2000);
- persoanele care și-au pierdut total sau parțial capacitatea de muncă și marii mutilați, ca urmare a participării la evenimentele revoluționare din decembrie 1989, dacă erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei apariției invalidității din această cauză (art. 53 alin.(4) din Legea nr. 19/2000);
- persoanele care la data solicitării drepturilor de pensie nu mai au calitatea de asigurat;
- urmașii celor prevăzuți mai sus, respectiv copiii și soțul supraviețuitor (art. 65 din Legea nr. 19/2000).

a) Pensia pentru limită de vârstă

Pensia pentru limită de vârstă reprezintă pensia cea mai cunoscută și se acordă asiguraților care îndeplinesc, cumulativ, la data pensionării, condițiile privind vârsta standard de pensionare și stagiul minim de cotizare realizat în sistemul public (art. 41 alin. (1) din Legea nr. 19/2000).

În condițiile îndeplinirii stagiului complet de cotizare, se reglementează și posibilitatea continuării activității asiguraților, cu permisiunea angajatorului. În situația asiguraților care au depus cerere de pensionare, angajatorii acestora nu pot dispune încetarea raporturilor de muncă, de serviciu sau a calității de membru cooperat, după caz, în vederea pensionării, decât după primirea deciziei de admitere a cererii de pensionare. Numai în cazul în care salariatul îndeplinește condițiile de vârstă standard

și stagiul de cotizare și nu a solicitat pensionarea în condițiile legii, angajatorul poate dispune încetarea contractului de muncă , potrivit art. 61 lit. e) din Codul Muncii.

Potrivit Legii nr. 19/2000 cu modificările și completările ulterioare, se stabilesc anumite tipuri de activități și criteriile de încadrare care constituie excepții de la regula vârstei de pensionare și a stagiilor complete de cotizare. Astfel, **reducerea vârstei de pensionare poate interveni în cazul următoarelor situații sau pentru următoarele categorii de asigurați:**

- Asigurații care au realizat stagiul complet de cotizare și care și-au desfășurat activitatea total sau parțial în condiții deosebite de muncă au dreptul la pensie pentru limită de vârstă, cu reducerea vârstelor standard de pensionare .

Conform art. 42 din Legea nr. 19/2000, asigurații care și-au realizat stagiul de cotizare complet, dar au desfășurat munca în condiții deosebite beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, cu reducerea vârstelor standard de pensionare potrivit tabelului de mai jos (cu mențiunea că aceste vârste de pensionare reduse nu pot fi mai mici de 50 de ani pentru femei și de 55 de ani pentru bărbați):

Tabelul nr.5

Vechimea în muncă (stagiul de cotizare) -ani-	Reducerea stagiului de cotizare cu: -ani-
6	1,0
8	1,5
10	2
12	2,5
14	3
16	3,5
18	4
20	4,5
22	5
24	5,5
26	6
28	6,5
30	7
32	7,5
35	8

- Asigurații care și-au desfășurat activitatea în locuri de muncă cu condițiile prevăzute la art. 20 lit. a), respectiv în unitățile miniere, și care au realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 20 de ani în aceste condiții, beneficiază de pensie

pentru limită de vârstă începând cu vârsta de 45 de ani (art. 43 alin. (1) din Legea nr. 19/2000).

- Asigurații care și-au desfășurat activitatea în locurile de muncă speciale prevăzute la art. 20 lit. c) (aviația civilă, conform anexei nr. 1 din Legea nr. 19/2000) și lit.d) (activitatea artistică desfășurată în profesiile prevăzute în anexa nr. 2 din Legea nr. 19/2000) și care au realizat un stagiu de cotizare de cel puțin 25 de ani, beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, cu reducerea vârstelor standard de pensionare cu 15 ani (art. 43 alin. (2) din Legea nr. 19/2000).
- Asigurații care și-au desfășurat activitatea în locurile de muncă speciale prevăzute la art. 20 lit. b) din Legea nr. 19/2000 (respectiv, activitățile de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare, zonele I și II de expunere la radiații) și care au realizat un stagiu de cotizare de cel puțin 15 ani în zona I de expunere la radiații sau de 17 ani în zona II de expunere la radiații, beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, indiferent de vârstă (art. 43 alin. (3)).

Criteriile de încadrare a activităților de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare din zonele I și II de expunere la radiații se stabilesc prin hotărâre a Guvernului⁷, la propunerea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale și a Ministerului Sănătății, după consultarea Comisiei Naționale pentru Controlul Activităților Nucleare.

Asigurații care au realizat stagii de cotizare atât în condiții deosebite, cât și în condiții speciale de muncă beneficiază, cumulativ, de reducerea vârstelor standard de pensionare, corespunzătoare fiecărei situații, fără ca această reducere să depășească 12 ani.

- Potrivit art. 47 alin.(1) din Legea nr. 19/2000, persoanele asigurate care au realizat un stagiu de cotizare în condiții de handicap preexistent calității de asigurat, în funcție de gradul handicapului, beneficiază de reducerea stagiilor de cotizare și a vârstelor standard de pensionare prevăzute în anexa nr. 3 din Legea nr. 19/2000, astfel:

⁷ Hotărârea Guvernului nr. 583/2001 privind stabilirea criteriilor de încadrare a activităților de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare din Zonele I și II de expunere la radiații, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 349 din 29 iunie 2001.

- cu 15 ani, dacă au realizat cel puțin o treime din stagiul complet de cotizare, pentru cei cu handicap grav;
 - cu 10 ani, dacă au realizat cel puțin două treimi din stagiul complet de cotizare, pentru cei cu handicap accentuat;
 - cu 10 ani, dacă au realizat stagiul complet de cotizare, pentru cei cu handicap mediu.
- Asigurații nevăzători beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, indiferent de vârstă, dacă au realizat ca nevăzător cel puțin o treime din stagiul complet de cotizare prevăzut de lege (art. 47 alin. 2).
- Beneficiază de reducerea vârstei standard de pensionare cu 6 luni pentru fiecare an de privare de libertate, de deportare în străinătate după data de 23 august 1944 și/sau de prizonierat, asigurații cu stagiul complet de cotizare, cărora li s-au stabilit drepturi privind vechimea în muncă în condițiile prevăzute la art. 1 alin.(1) lit. a), b) și c) și alin.(2) din Decretul - lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori aflate în prizonierat⁸ (art. 48)
- Conform art. 48² alin.(1) din Legea nr. 19/2000 (Art. 48² a fost introdus de Legea nr. 338 din 31 mai 2002 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 446 din 25 iunie 2002) , femeile care au realizat stagiul complet de cotizare și care au născut cel puțin 3 copii și i-au crescut până la vârsta de 10 ani, beneficiază de reducerea vârstei standard de pensionare după cum urmează:
- cu un an - pentru 3 copii;
 - cu doi ani - pentru 4 sau mai mulți copii.

b) Pensia anticipată

⁸ Republicat în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 118 din 18 martie 1998. Art.1 alin.(1) din Decretul nr. 118/1990 precizează: „Constituie vechime în muncă și se ia în considerare la stabilirea pensiei și a celorlalte drepturi ce se acordă, în funcție de vechimea în muncă, timpul cât o persoană, după data de 6 martie 1945, pe motive politice: **a)** a executat o pedeapsă privativă de libertate în baza unei hotărâri judecătorești rămase definitivă sau a fost lipsită de libertate în baza unui mandat de arestare preventivă pentru infracțiuni politice; **b)** a fost privată de libertate în locuri de deținere în baza unor măsuri administrative sau pentru cercetări de către organele de represiune; **c)** a fost internată în spitale de psihiatrie (...).“

Asigurații care au depășit stagiul complet de cotizare cu cel puțin 10 ani pot solicita pensia anticipată cu cel mult 5 ani înaintea vârstelor standard de pensionare care sunt 60 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați (art. 49 alin. 1 din Legea nr. 19/2000).

De reținut este faptul că la stabilirea stagiului de cotizare pentru acordarea pensiei anticipate nu se au în vedere:

- perioadele necontributive în care asiguratul a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, precum și cele în care este satisfăcut serviciul militar;
- perioadele în care asiguratul a beneficiat de pensie pentru invaliditate.

Cuantumul pensiei anticipate se stabilește în aceleași condiții cu cel al pensiei pentru limită de vârstă.

La împlinirea vârstelor standard de pensionare, pensia anticipată devine pensie pentru limită de vârstă și se recalculează prin adăugarea perioadelor asimilate și a eventualelor stagii de cotizare realizate în perioada de anticipare.

c) Pensia anticipată parțial

Art. 50 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 stabilește că asigurații care au realizat stagiile complete de cotizare, precum și cei care au depășit stagiul complet de cotizare cu până la 10 ani pot solicita pensie anticipată parțială cu reducerea vârstelor standard de pensionare cu cel mult 5 ani.

La fel ca și în cazul pensiei anticipate, la stabilirea stagiului de cotizare pentru acordarea pensiei anticipate parțiale nu se au în vedere:

- perioadele necontributive în care asiguratul a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, precum și cele în care este satisfăcut serviciul militar;
- perioadele în care asiguratul a beneficiat de pensie pentru invaliditate.

Cuantumul pensiei anticipate parțiale se stabilește din cuantumul pensiei pentru limită de vârstă prin diminuarea acestuia în raport cu stagiul de cotizare realizat și cu numărul de luni cu care s-a redus vârsta standard de pensionare.

La împlinirea vârstelor standard de pensionare prevăzute de lege, pensia anticipată parțială devine pensie pentru limită de vârstă.

d) Pensia de invaliditate

Dacă în sistemul Legii nr. 3/1977 (abrogată de Legea nr.19/2000) acest tip de pensie era reglementat în două capitole distincte (III, respectiv IV), în Legea nr. 19/2000 atât pensia pentru pierderea capacității de muncă din cauză de accident de muncă sau boală profesională, cât și pensia pentru pierderea capacității de muncă în afara procesului de muncă, sunt reglementate în capitolul IV, intitulat "Pensii".

Art. 53 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 stabilește că au dreptul la pensie de invaliditate asigurații care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă din cauza:

- accidentelor de muncă, conform legii;
- bolilor profesionale și tuberculozei;
- bolilor obișnuite și accidentelor care nu au legătură cu munca.

În cazul în care invaliditatea s-a ivit ca urmare a unui accident de muncă, a unei boli profesionale, a tuberculozei, precum și în situația în care invaliditatea s-a ivit în timpul și din cauza îndeplinirii obligațiilor militare, asiguratul poate beneficia de pensie de invaliditate, indiferent de stagiul de cotizare.

De asemenea, beneficiază de pensie de invaliditate, conform art. 53 alin.(2) din Legea nr. 19/2000:

- asigurații care satisfac obligații militare - în condițiile prevăzute la art. 53 alin.(1) din Legea nr. 19/2000;
- elevii, ucenicii și studenții care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă din cauza accidentelor sau bolilor profesionale survenite în timpul și din cauza practicii profesionale - în condițiile prevăzute la art. 53 alin.(1) lit. a) din Legea nr. 19/2000;
- persoanele care și-au pierdut total sau parțial capacitatea de muncă și marii mutilați, ca urmare a participării la evenimentele revoluționare din decembrie 1989, care erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei ivirii invalidității din această cauză; aceste persoane au dreptul și la pensie de invaliditate, indiferent de vechimea în muncă, pe timpul cât durează invaliditatea, stabilită în aceleași condiții în care se acordă pensia de invaliditate persoanelor care au suferit accidente de muncă.

La împlinirea vârstei standard sau a vârstei standard reduse conform legii pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă, beneficiarul pensiei de invaliditate poate opta pentru cea mai avantajoasă dintre pensii, dar indemnizația pentru însoțitor se menține, indiferent de pensia pentru care se optează (art. 64 alin. (1) din Legea nr. 19/2000).

Potrivit dispozițiilor art.54 din Legea nr. 19/2000, în raport cu cerințele locului de muncă și cu gradul de reducere a capacității de muncă, invaliditatea este de trei grade și anume:

- **Invaliditatea de gradul I**, caracterizată prin pierderea totală a capacității de muncă, a capacității de autoservire, autoconducție sau de orientare spațială, invalidul necesitând îngrijire sau supraveghere permanentă din partea altei persoane. Acest tip de invaliditate este și cel mai grav și de aceea, potrivit art. 61 alin.(1), pensionarii de invaliditate încadrați în gradul I de invaliditate au dreptul, în afara pensiei, la o indemnizație pentru însoțitor, în cuantum fix. Cuantumul fix al acestei indemnizații pentru însoțitor se stabilește la nivelul salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată;
- **Invaliditatea de gradul II** se caracterizează prin pierderea totală a capacității de muncă, însă invalidul are posibilitatea să se autoservească, autoconducă și să se orienteze spațial, fără ajutorul altei persoane;
- **Invaliditatea de gradul III** se caracterizează prin pierderea a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, invalidul putând să presteze o activitate profesională.

Criteriile și normele pe baza cărora se face încadrarea în gradele I, II, și III de invaliditate se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, în colaborare cu Ministerul Sănătății.

Încadrarea sau neîncadrarea într-un grad de invaliditate se face prin decizie emisă de către medicul specializat în expertiza medicală și recuperarea capacității de muncă, numit în lege "*medic expert al asigurărilor sociale*", în termen de 30 de zile de la data înregistrării cererii, însoțită de documentația necesară. Împotriva deciziei se poate face contestație la casa teritorială de pensii, în termen de 30 de zile de la comunicare; totodată, decizia de încadrare sau de neîncadrare într-un grad de invaliditate, necontestată în termen, este definitivă.

La soluționarea contestației, casa teritorială de pensii consultă Institutul Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă, avizul acestuia fiind

obligatoriu și rămânând definitiv. Termenul de rezolvare a contestației este de 45 de zile de la data înregistrării acesteia.

De pensia de invaliditate beneficiază asigurații care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă din cauza:

- accidentelor de muncă, conform legii;
- bolilor profesionale și tuberculozei;
- bolilor obișnuite și accidentelor care nu au legătură cu munca;
- asigurații care satisfac obligații militare prevăzute la art. 38 alin.(1) lit. c) din Legea nr.19/2000 : “stagiul militar, ca militar în termen, militar cu termen redus, pe durata stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat”;
- elevii, ucenicii și studenții care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, datorită accidentelor sau bolilor profesionale, survenite în timpul și din cauza practicii profesionale;
- persoanele care și-au pierdut total sau parțial, capacitatea de muncă, cei grav mutilați, ca urmare a participării la lupta pentru victoria Revoluției din decembrie 1989, ori în legătură cu evenimentele revoluționare din decembrie 1989, care erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei ivirii invalidității din această cauză, au dreptul și la pensie de invaliditate, indiferent de vechimea în muncă, pe timpul cât durează invaliditatea, stabilită în aceleași condiții în care se acordă pensia de invaliditate persoanelor care au suferit accidente de muncă;

Pensionarii de invaliditate sunt supuși obligatoriu și **revizuirii medicale**, în funcție de afecțiune, la intervale de 6 - 12 luni, până la împlinirea vârstelor standard de pensionare, la termenele stabilite de casele teritoriale de pensii.

Revizuirea medicală se poate efectua și la cererea pensionarilor, dacă starea sănătății lor s-a îmbunătățit sau, după caz, s-a agravat.

După fiecare revizuire, medicul expert al asigurărilor sociale din cadrul casei teritoriale de pensii emite o nouă decizie prin care se stabilește, după caz:

- menținerea în același grad de invaliditate;
- încadrarea în alt grad de invaliditate;

- încetarea calității de pensionar de invaliditate ca urmare a redobândirii capacității de muncă.

Dreptul la pensia de invaliditate se modifică sau încetează începând cu luna următoare celei în care s-a emis decizia de revizuire medicală.

Neprezentarea, din motive imputabile pensionarului, la revizuirea medicală atrage suspendarea plății pensiei începând cu luna următoare celei în care era prevăzută revizuirea medicală.

Nu sunt supuși revizuirii medicale periodice pensionarii de invaliditate care:

- prezintă invalidități care afectează ireversibil capacitatea de muncă;
- au împlinit vârstele prevăzute de lege pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă;
- au vârsta mai mică cu până la 5 ani față de vârsta standard de pensionare și au realizat stagiile complete de cotizare, conform legii.

Pensionarii de invaliditate, cu excepția celor care nu sunt supuși revizuirii medicale periodice, sunt obligați să urmeze programele recuperatorii stabilite de medicul expert al asigurărilor sociale care a emis decizia de încadrare în grad de invaliditate, în vederea reintegrării socio-profesionale în aceeași muncă sau în alta.

Neîndeplinirea, din motive imputabile pensionarului, a acestei obligații atrage suspendarea plății pensiei începând cu luna următoare constatării.

Suspendarea plății pensiei încetează cu luna următoare reluării sau, după caz, începerii programelor recuperatorii.

Datorită gravității consecințelor invalidității de gradul I, care constă în pierderea totală a capacității de muncă, a capacității de autoservire, autoconducție sau de orientare spațială, invalizii necesitând îngrijire sau supraveghere permanentă din partea altei persoane, în afara pensiei de invaliditate, **aceștia au dreptul la o indemnizație pentru însoțitor în quantum fix.**

Cuantumul acestei indemnizații se stabilește anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat și nu poate fi mai mic decât salariul de bază minim brut pe țară. În timpul execuției bugetare, cuantumul indemnizației pentru însoțitor se poate reactualiza prin hotărâre a Guvernului. Indemnizația pentru însoțitor se menține indiferent de pensia pentru care optează beneficiarul pensiei de invaliditate.

La împlinirea vârstei standard prevăzută de Legea nr. 19/2000 pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă, **beneficiarul pensiei de invaliditate are dreptul de a opta** pentru cea mai avantajoasă dintre pensii.

Pensionarii de invaliditate sunt obligați să urmeze programele recuperatorii întocmite de medicul expert al asigurărilor sociale, care a emis decizia de încadrare în grad de invaliditate, în vederea reintegrării socio-profesionale în aceeași muncă sau în alta. Neîndeplinirea acestei obligații, din motive imputabile pensionarului, atrage suspendarea plății pensiei începând cu luna următoare constatării, dar suspendarea plății pensiei încetează cu luna următoare reluării, sau, după caz, a începerii programelor recuperatorii.

Nu există această obligație pentru persoanele prevăzute la art. 62, alin.(7) din Legea nr. 19/2000, adică pentru cele care :

- prezintă invalidități ce afectează ireversibil capacitatea de muncă ;
- au împlinit vârstele prevăzute pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă;
- au vârsta mai mică cu până la 5 ani față de vârsta standard de pensionare și au realizat stagiile complete de cotizare.

Prin Legea nr. 11/2008 pentru modificarea art. 58 din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale , se stabilește că „În cazul în care invaliditatea s-a ivit ca urmare a unui accident de muncă, a unei boli profesionale, a tuberculozei, neoplaziilor, SIDA, precum și în situația în care invaliditatea s-a ivit în timpul și din cauza îndeplinirii obligațiilor militare prevăzute la art. 38 alin. (1) lit. c), asiguratul poate beneficia de pensie de invaliditate, indiferent de stagiul de cotizare.”

e) Pensia de urmaș

Au dreptul la pensie de urmaș copiii și soțul supraviețuitor, dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii (art. 65 din Legea nr. 19/2000).

Potrivit art. 66, **copiii** au dreptul la pensie de urmaș:

- până la vârsta de 16 ani;

- dacă își continuă studiile într-o formă de învățământ organizată potrivit legii, până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 26 de ani;
- pe toată durata invalidității de orice grad, dacă aceasta s-a ivit în perioada în care se aflau în una dintre situațiile prevăzute la lit. a) sau b);

În situația **soțului supraviețuitor** trebuie precizat că:

- potrivit reglementărilor stabilite prin Legea nr. 19/2000, acesta are dreptul la pensie de urmaș pe tot timpul vieții, la împlinirea vârstei standard de pensionare, dacă durata căsătoriei a fost de cel puțin 15 ani (art. 67 alin.(1));
- în cazul în care durata căsătoriei este mai mică de 15 ani, dar de cel puțin 10 ani, cuantumul pensiei de urmaș se diminuează cu 0,5% pentru fiecare lună, respectiv 6,0% pentru fiecare an de căsătorie în minus (art. 67 alin.(2) din Legea nr.19/2000);
- soțul supraviețuitor are dreptul la pensie de urmaș, indiferent de vârstă, pe perioada în care este invalid de gradul I sau II, dacă durata căsătoriei a fost de cel puțin 1 an (art. 68 alin.(1));
- soțul supraviețuitor – conform art. 68 alin.(2) din Legea nr. 19/2000 – are dreptul la pensie de urmaș, indiferent de vârstă și de durata căsătoriei, dacă decesul soțului susținător s-a produs ca urmare a unui accident de muncă, a unei boli profesionale sau tuberculozei și dacă nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau acestea sunt mai mici de o pătrime din salariul mediu brut pe economie;
- soțul supraviețuitor, care nu îndeplinește condițiile prevăzute la art. 67 și la art. 68 alin.(1) din Legea nr. 19/2000, beneficiază de pensie de urmaș pe o perioadă de 6 luni de la data decesului, dacă în această perioadă nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau acestea sunt mai mici de o pătrime din salariul mediu brut pe economie (art. 69 din Legea nr.19/2000);
- soțul supraviețuitor care are în îngrijire la data decesului susținătorului unul sau mai mulți copii în vârstă de până la 7 ani, beneficiază de pensie de urmaș până la data împlinirii de către ultimul copil a vârstei de 7 ani, în perioadele în care nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau acestea sunt mai

mici de o pătrime din salariul mediu brut pe economie (art. 70 din Legea nr.19/2000);

Pensia de urmaș este condiționată de dreptul la pensie al susținătorului decedat și este diferențiată în raport cu numărul urmașilor care au dreptul la pensie.

Conform art. 71 alin.(1) din Legea nr. 19/2000, pensia de urmaș se calculează, după caz, din:

- pensia pentru limită de vârstă aflată în plată sau la care ar fi avut dreptul susținătorul decedat;
- pensia de invaliditate gradul I, în cazul în care decesul susținătorului a survenit înainte îndeplinirii condițiilor pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă și era în plată cu pensie de invaliditate de orice grad, pensie anticipată, pensie anticipată parțială sau ar fi avut dreptul la una dintre aceste categorii de pensie;
- pensia de serviciu aflată în plată sau la care ar fi avut dreptul susținătorul decedat, dacă aceasta este mai avantajoasă decât pensia pentru limită de vârstă.

Cuantumul pensiei de urmaș se stabilește prin aplicarea unui procent asupra punctajului mediu anual realizat de susținător, în funcție de numărul urmașilor îndreptățiți, astfel:

- pentru un singur urmaș – 50,0%;
- pentru 2 urmași – 75,0%;
- pentru 3 sau mai mulți urmași – 100,0%.

Cuantumul pensiei de urmaș, în cazul orfanilor de ambii părinți, reprezintă însumarea drepturilor de urmaș, calculate după fiecare părinte.

Soțul supraviețuitor care are dreptul la o pensie proprie și îndeplinește condițiile pentru obținerea pensiei de urmaș după soțul decedat poate opta pentru cea mai avantajoasă pensie.

3.3.2. Acordarea dreptului la pensie

Pensia se acordă la cererea persoanei îndreptățite, a mandatarului desemnat de aceasta cu procură specială, a tutorelui sau a curatorului acesteia (art. 82 alin.(1) din Legea nr. 19/2000).

Cererea de pensionare, împreună cu actele care dovedesc îndeplinirea condițiilor legale, se înregistrează la casa teritorială de pensii în raza căreia se află domiciliul asiguratului (solicitantului).

Actele la care se face referire sunt, potrivit pct. 28 din Normele metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 19/2000⁹, următoarele:

- **pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, anticipată și anticipată parțială:**
 - cererea pentru înscrierea la pensie pentru limită de vârstă/anticipată/anticipată parțială (anexa nr. 12 la norme);
 - carnetul de muncă (original și copie);
 - carnetul de asigurări sociale (original și copie);
 - alte acte privind vechimea în muncă sau vechimea în serviciu, realizată în alte sectoare de activitate;
 - livretul militar (original și copie);
 - diploma de studii (original și copie) sau adeverință din care să rezulte durata normală și perioada studiilor, precum și certificarea absolvirii acestora;
 - pentru persoanele care au urmat cursurile unor instituții de învățământ universitar în străinătate este necesară dovada privind recunoașterea acestora de către statul român;
 - adeverința privind sporurile și adaosurile reglementate prin lege sau prin contractul colectiv/individual de muncă;
 - adeverința privind condițiile speciale și/sau deosebite de muncă;
 - dovada certificării stagiului de cotizare;
 - procura specială pentru mandatar;
 - adeverința din care să rezulte data încetării calității de asigurat;
 - actele pentru dovedirea calității de beneficiar al Decretului - lege nr. 118/1990.

⁹ Publicate în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 237 din 10 mai 2001.

Adeverința din care rezultă data încetării calității de asigurat se prezintă după primirea deciziei de admitere a cererii de pensionare și este necesară numai în cazul persoanelor care solicită pensie anticipată sau pensie anticipată parțială. Începerea plății drepturilor este condiționată de prezentarea acestei adeverințe. Pentru efectuarea plății pensiei pentru limită de vârstă nu este necesară dovada încetării calității de asigurat.

- **pentru acordarea pensiei de invaliditate** se solicită: cererea pentru înscrierea la pensie de invaliditate; actele menționate la pct. 28 lit. a) din Legea nr.19/2000; decizia emisă de medicul expert al asigurărilor sociale; și adeverința din care să rezulte încetarea plății indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă și cuantumul acesteia.
- **pentru acordarea pensiei de urmaș** sunt necesare următoarele acte:
 - cererea pentru înscrierea la pensie de urmaș ;
 - actele menționate la pct. 28 lit. a) Legea nr.19/2000 pentru cazurile în care susținătorul decedat nu avea calitatea de pensionar;
 - actele de stare civilă ale solicitanților;
 - decizia de pensie/talon de pensie (pentru cazurile în care susținătorul decedat avea calitatea de pensionar);
 - adeverința de studii (elev sau student);
 - cauza decesului (cu excepția situațiilor în care susținătorul decedat avea calitatea de pensionar);
 - declarația pe propria răspundere, din care rezultă că urmașul nu a fost condamnat prin sentință rămasă definitivă pentru infracțiunea de omor sau tentativă de omor comisă asupra susținătorului decedat.

Drepturile de pensie pentru limită de vârstă se acordă și se plătesc de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, dacă cererea a fost depusă în termen de 30 de zile de la această dată (art. 83 alin.(1) din Legea nr. 19/2000). Persoanele care solicită înscrierea la pensie pentru limită de vârstă pot continua activitatea după primirea deciziei de admitere a cererii de pensionare numai cu acordul angajatorului.

Art. 83 alin.(2) din Legea nr. 19/2000 stabilește că **drepturile de pensie anticipată sau pensie anticipată parțială** se acordă și se plătesc:

- de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, dacă cererea a fost depusă în termenul de 30 de zile de la această dată, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, în cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin.(1) pct. I, II și III;
- de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, dacă cererea a fost depusă în termenul de 30 de zile de la această dată, în cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin.(1) pct. IV și V.

În cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin.(2) din Legea nr. 19/2000, ale căror cereri au fost înregistrate în termenul de 30 de zile, drepturile de pensie pentru limită de vârstă, pensie anticipată sau pensie anticipată parțială se acordă de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat.

În cazul persoanelor ale căror cereri de pensionare au fost înregistrate cu depășirea termenului de 30 de zile, drepturile de pensie se acordă și se plătesc:

- de la data depunerii cererii, în cazul pensiei pentru limită de vârstă;
- de la data depunerii cererii, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, în cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin. (1) pct. I, II și III din Legea nr. 19/2000, care solicită pensie anticipată sau pensie anticipată parțială;
- de la data depunerii cererii, în cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin.(1) pct. IV și V din Legea nr. 19/2000, care solicită pensie pentru limită de vârstă, pensie anticipată sau pensie anticipată parțială;
- de la data depunerii cererii, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, în cazul persoanelor asigurate în mod facultativ, care solicită pensie pentru limită de vârstă, pensie anticipată sau pensie anticipată parțială.

Conform art. 84 alin. 2, **drepturile de pensie de invaliditate** se acordă și se plătesc:

- de la data încetării plății indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, dacă cererea a fost depusă în termen de 60 de zile de la data emiterii deciziei medicale de încadrare în grad de invaliditate;

- de la data încetării plății indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, dacă cererea a fost depusă în termenul de 60 de zile, în cazul persoanelor asigurate facultativ;
- de la data înregistrării cererii, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, în cazul persoanelor asigurate facultativ, ale căror cereri au fost depuse cu depășirea termenului de 60 de zile;
- de la data înregistrării cererii, în cazul persoanelor care la data solicitării pensiei de invaliditate nu mai au calitatea de asigurat.

Persoanele care au împlinit vârsta standard de pensionare nu mai pot solicita înscrierea la pensia de invaliditate (art. 84 alin.(1) din Legea nr. 19/2000).

Potrivit art. 85 alin.(1), **drepturile de pensie de urmaș**, în cazul persoanelor care îndeplinesc condițiile legale la data decesului susținătorului asigurat, se acordă la cerere:

- începând cu luna următoare decesului, în cazul în care susținătorul decedat era pensionar, dacă cererea a fost depusă în termen de 90 de zile de la data decesului;
- de la data decesului susținătorului, în cazul în care susținătorul decedat nu era pensionar la data decesului, dacă cererea a fost depusă în termen de 90 de zile de la această dată;
- de la data depunerii cererii, în situațiile în care s-a depășit termenul de 90 de zile;

În cazul în care urmașul îndeplinește condițiile legale ulterior datei decesului susținătorului asigurat, drepturile de pensie de urmaș se acordă de la data îndeplinirii condițiilor, dacă cererea a fost înregistrată în termen de 90 de zile de la această dată. În situația în care s-a depășit acest termen, drepturile de pensie de urmaș se acordă de la data înregistrării cererii.

Admiterea sau respingerea cererii de pensionare se face prin decizie emisă de casa teritorială de pensii în termen de 30 de zile de la data înregistrării cererii (art. 86 alin.(1) din Legea nr. 19/2000).

Decizia casei teritoriale de pensii cuprinde temeiurile de fapt și de drept pe baza cărora se admite sau se respinge cererea de pensionare, iar aceasta se comunică în scris persoanei care a solicitat pensionarea, în termen de 5 zile de la data emiterii.

Decizia poate fi contestată la instanța judecătorească competentă (tribunalul) în a cărei rază teritorială se află domiciliul asiguratului, în termen de 45 de zile de la comunicare, iar dacă nu este contestată în termen, ea rămâne definitivă.

Casa teritorială de pensii, în situația în care se constată erori în stabilirea și în plata drepturilor de pensie, operează revizuirile și modificările legale, atrăgând, după caz, răspunderea celor vinovați, iar drepturile rezultate ca urmare a revizuirii se cuvin și se acordă începând cu data de 1 ianuarie a anului următor.

Plata pensiei se face lunar (art. 90 alin.(1) din Legea nr. 19/2000). Pensia se plătește personal titularului, mandatarului desemnat de acesta prin procură specială sau reprezentantului legal al acestuia, în funcție de opțiune, prin mandat poștal, cont curent sau cont de card, în condițiile negociate prin convențiile încheiate de Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale cu Compania Națională «Poșta Română» - S.A., respectiv cu instituții bancare.

Art. 92 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 stabilește că plata pensiei se suspendă începând cu luna următoare celei în care:

- pensionarul își stabilește domiciliul pe teritoriul unui stat cu care România a încheiat convenție de asigurări sociale, dacă în cadrul acesteia se prevede că pensia se plătește de către celălalt stat;
- beneficiarul unei pensii anticipate sau al unei pensii anticipate parțiale se regăsește în una dintre situațiile prevăzute la art. 5 alin. (1) pct. I și II din Legea nr. 19/2000;
- beneficiarul unei pensii de invaliditate nu se prezintă la revizuirea medicală periodică;
- beneficiarul unei pensii de urmaș realizează dintr-o activitate profesională venituri brute lunare mai mari de o pătrime din salariul mediu brut pe economie;
- copilul urmaș nu mai îndeplinește condițiile necesare pentru acordarea pensiei de urmaș;
- soțul supraviețuitor, beneficiarul unei pensii de urmaș, se recăsătorește.

Plata pensiei se suspendă și în cazul în care taloanele de plată au fost returnate la casa teritorială de pensii (art. 92 din Legea nr. 19/2000). Suspendarea operează începând cu luna următoare celei de-a treia luni consecutive de returnare a taloanelor.

Plata indemnizației de însoțitor se suspendă pe perioada în care pensionarul de invaliditate gradul I, cu excepția nevăzătorilor, este internat în instituții de asistență socială sau în unități medicale specializate, în care se asigură supraveghere și îngrijire permanentă din partea statului.

Reluarea în plată a pensiilor suspendate se face la cerere, începând cu luna următoare celei în care a încetat cauza suspendării, dacă cererea a fost depusă în termen de 30 de zile de la data încetării cauzei suspendării (art. 92 alin.(1) din Legea nr. 19/2000). În situația în care cererea de reluare în plată a fost înregistrată după expirarea termenului de 30 de zile, plata se face începând cu luna următoare celei în care a fost înregistrată cererea.

Odată cu reluarea în plată a pensiilor suspendate se achită și pensiile restante, cuvenite și neîncasate, cu respectarea termenului general de prescripție.

Plata pensiei încetează începând cu luna următoare celei în care:

- beneficiarul a decedat;
- beneficiarul nu mai îndeplinește condițiile legale în temeiul cărora i-a fost acordată pensia;
- urmașul a fost condamnat printr-o hotărâre rămasă definitivă pentru infracțiunea de omor sau tentativă de omor comisă asupra susținătorului. În acest caz, instanțele judecătorești au obligația ca, în termen de 10 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii să comunice această situație, în scris, Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale.

Sumele rămase neîncasate de către pensionarul decedat, reprezentând pensia pe luna în care a avut loc decesul, și, după caz, drepturile de pensie cuvenite și neachitate până la deces se plătesc soțului supraviețuitor, copiilor, părinților sau, în lipsa acestora, celorlalți moștenitori, în condițiile dreptului comun. Aceste sume pot fi solicitate în cadrul termenului general de prescripție.

3.3.3. Calculul cuantumului pensiilor

Începând cu data înscrierii la pensie, cuantumul pensiei se determină prin înmulțirea **punctajului mediu anual** realizat de asigurat în perioada de cotizare cu valoarea unui punct de pensie.

Punctajul mediu anual realizat de asigurat în perioada de cotizare se determină prin împărțirea numărului de puncte rezultat din însumarea **punctajelor anuale** realizate de asigurat în perioada de cotizare la numărul de ani corespunzători stagiului complet de cotizare, prevăzut în Anexa nr. 3/Lege nr.19/2000.

În situația asiguraților prevăzuți la art. 43 și art.47, la stabilirea punctajului mediu anual se iau în considerare stagiile de cotizare prevăzute la aceste articole.

În situațiile prevăzute la art.44, la stabilirea punctajului mediu anual al asiguraților se iau în considerare stagiile totale de cotizare necesare prevăzute în anexele nr. 4 și nr.5/Lege nr.19/2000.

Punctajul anual al asiguratului se determină prin împărțirea la 12 a punctajului rezultat în anul respectiv din însumarea numărului de puncte realizat în fiecare lună. Numărul de puncte realizat în fiecare lună se calculează prin raportarea salariului brut lunar individual, inclusiv sporurile și adaosurile, sau, după caz, a venitului lunar asigurat, care a constituit baza de calcul a contribuției individuale de asigurări sociale, la salariul mediu brut lunar din luna respectivă, comunicat de Institutul Național de Statistică.

Pentru perioadele în care Institutul Național de Statistică a comunicat numai salariul mediu brut lunar pe economie la nivel anual, punctajul anual al asiguratului se determină ca raport între media lunară din anul respectiv a salariilor brute individuale, inclusiv sporurile și adaosurile, sau, după caz, a venitului asigurat, care a constituit baza de calcul a contribuției individuale de asigurări sociale, și salariul mediu brut lunar pe economie din anul respectiv, comunicat de Institutul Național de Statistică și Studii Economice.

Pentru lunile pentru care Institutul Național de Statistică nu a comunicat încă salariul mediu brut lunar pe economie se utilizează (pentru întreaga lună) ultimul salariu mediu brut lunar pe economie comunicat.

Punctajul asiguratului, se calculează la nivelul veniturilor brute realizate pentru care s-au plătit contribuții de asigurări sociale.

Pentru **perioadele asimilate**, la determinarea punctajului anual al asiguratului se utilizează:

a) cuantumul pensiei de invaliditate sau al altor drepturi de asigurări sociale obținute în perioadele respective, în cazurile prevăzute la art. 38 alin. (1) lit. a);

b) 25% din salariul mediu brut lunar pe economie din perioadele respective, pentru cazurile prevăzute la art. 38 alin. (1) lit. b) și c) și la art. 53 alin. (3).

Pentru **stagiul potențial**, acordat asiguraților în drept să obțină o pensie de invaliditate, punctajul anual al asiguratului este de:

a) 0,75 puncte pentru gradul I de invaliditate, respectiv pentru cei cu handicap grav;

b) 0,60 puncte pentru gradul II de invaliditate, respectiv pentru cei cu handicap accentuat;

c) 0,40 puncte pentru gradul III de invaliditate, respectiv pentru cei cu handicap mediu.

În cazul persoanelor care beneficiază de perioadele asimilate prevăzute la art.38 alin.(1) lit.a) și care în aceeași perioadă obțin venituri pentru care se datorează contribuția de asigurări sociale, la calculul punctajului anual al asiguratului se iau în considerare, prin cumulare, veniturile asigurate cu cele stabilite pentru perioadele asimilate.

Asigurații care, după îndeplinirea condițiilor de pensionare pentru limită de vârstă, reglementate de lege, contribuie o anumită perioadă la sistemul public, regăsindu-se în una dintre situațiile prevăzute la art. 5, beneficiază de majorarea punctajului realizat *în această perioadă*, cu 0,3% pentru fiecare lună, respectiv cu 3,6% pentru fiecare an suplimentar.

Numărul de puncte realizat de șomeri se calculează prin raportarea cuantumului drepturilor bănești lunare acordate la salariul mediu brut lunar din luna respectivă, comunicat de Institutul Național de Statistică. Se exceptează persoanele care beneficiază de plăți compensatorii, pentru care s-a achitat contribuția din bugetul asigurărilor pentru șomaj. În aceste cazuri numărul de puncte se calculează prin raportarea sumei obținute în urma aplicării coeficientului rezultat conform prevederilor art. 37 alin. (2) asupra drepturilor primite, la salariul mediu brut lunar comunicat de Institutul Național de Statistică pentru luna respectivă.

Cuantumul pensiei stabilit se majorează cu suma corespunzătoare contribuției pentru asigurările sociale de sănătate, datorată potrivit legii.

Punctajul mediu anual calculat conform prevederilor art.180 alin.(2), aferent pensiilor din sistemul public, se poate majora prin măsuri adoptate prin hotărâri ale Guvernului.

3.4. Indexarea și recorelarea pensiilor

3.4.1. Indexarea

Începând cu anul 2001, a fost aplicată o politică de indexare trimestrială diferențiată a pensiilor. Aceasta a avut drept scop diminuarea inechităților existente între pensiile stabilite în diferite perioade de timp ca urmare a reglementărilor distincte aplicate.

Pentru acoperirea influenței inflației asupra pensiilor, a fost aplicat un mecanism de indexare trimestrială pentru aceste venituri, stabilit prin hotărâri ale Guvernului. Procentul de indexare a pensiilor a fost diferit în funcție de categoriile de beneficiari și de data deschiderii drepturilor, pentru a elimina dezechilibrele și inechitățile între nivelele pensiilor.

Legea nr.19/2000 prevede exercițiul bugetar anual, iar indexarea să se realizeze prin actualizarea valorii punctului de pensie o singură dată pe an, la începutul anului, funcție de inflație.

În perioada 2001-2004, indexarea s-a aplicat numai pensiilor ale căror cuantumuri au fost sub valoarea echivalentului în lei a unui punctaj mediu anual de 3 puncte pentru perioada aprilie 2001-februarie 2003 și de 5 puncte pentru iunie 2003 - 2004.

Până în anul 2005 reglementările prevedeau acoperirea indicelui prognozat al prețurilor de consum în luna decembrie a anului anterior, prin aplicarea în ultima lună a fiecărui trimestru, a unei indexări egale cu produsul tuturor indicilor prețurilor de consum prognozați pentru fiecare lună a trimestrului (Anexa nr.2).

Ținând seama de scăderea substanțială a inflației în perioada 2001-2004, în anul 2005, acoperirea indicelui prognozat al prețurilor de consum s-a făcut o singură dată, prin indexarea în luna ianuarie a punctului de pensie. În perioada 2006 - 2008 s-

au acordat majorări ale valorii punctului de pensie și pe parcursul anului prin Ordonanțe ale Guvernului, în funcție de evoluția situației socio-economice și de disponibilitățile bugetare (financiare).

Pentru anul 2009, prin Legea nr.19/2009 - legea bugetului asigurarilor sociale de stat - au fost prevăzute valorile nominale ale punctului de pensie care urmau să intre în vigoare, respectiv de 718,4 lei de la 1 aprilie 2009 și de 732,8 lei de la 1 octombrie 2009. De majorare nu beneficiază pensionarii încadrați în grupele I și II de muncă.

3.4.2.Recorelarea

Conform art. 168 alin. 1 din Legea nr. 19/2000, Guvernul a luat măsuri de recorelare a tuturor categoriilor de pensii, având în vedere schimbările produse în baza de calcul a acestora începând cu anul 1991, ca urmare a trecerii la salarii individuale brute, a luării în considerare a sporurilor cu caracter permanent, precum și a majorării salariilor în sectorul bugetar sau a negocierii acestora la societățile comerciale și la regiile autonome.

Recorelarea s-a efectuat în 6 etape pe parcursul anilor 2002-2004, în câte 2 etape pentru fiecare an (semestrial, în lunile ianuarie și iulie). Scopul recorelării l-a reprezentat atenuarea decalajelor majore care există între pensii în funcție de anul înscrierii la pensie.Au beneficiat:

- pensionarii pentru limită de vârstă și stagiul complet de cotizare și pensionarii beneficiari de pensie de urmaș, înscriși la pensie înainte de 1999¹⁰ al căror punctaj mediu anual a fost mai mic de 3 puncte și pentru care s-au înregistrat cele mai mari decalaje ale cuantumului pensiilor;
- pensionarii agricultori ale căror drepturi de pensie au fost stabilite anterior datei de 29 iulie 1992.

Pensiile celor care nu au avut vechime integrală, nu s-au recorelat, deoarece în cazul acestor pensionari, raportul dintre pensia medie pentru vechime integrală și cea pentru vechime incompletă nu s-a deteriorat, dimpotrivă, s-a menținut,

¹⁰ S-a aplicat doar pensionarilor până în 1999, deoarece până în acest an pensia medie a intrarilor din fiecare an era sub punctajul mediu estimat.

sau chiar s-a îmbunătățit, datorită unor majorări a nivelului pensiei minime, și a indexărilor și a majorărilor nediferențiate aplicate pensiilor.

Recorelarea a însemnat corectarea, în plus, a punctajului mediu anual¹¹ al fiecărui pensionar prin acordarea suplimentară a unui număr de puncte (**punctaj suplimentar**). Această acțiune reparatorie a urmat mai multe etape și anume:

- s-a stabilit punctajul mediu anual al pensionarilor **în funcție de anul înscrierii la pensie;**
- **s-a stabilit punctajul mediu estimat** - punctajul obținut în urma aplicării prevederilor Legii nr.19/2000 pentru stabilirea, la 1 aprilie 2001, a pensiei asiguratului **standard**, care în condițiile legislației anterioare a contribuit un număr de ani egal cu stagiul de cotizare cerut de noua lege la data intrării în vigoare și a avut un venit asigurat egal cu salariul mediu brut lunar pe economie în fiecare lună de cotizare. Punctajul mediu estimat pentru pensionarii beneficiari ai pensiei pentru limită de vârstă cu stagiul complet de cotizare a fost de 1,15074 puncte, iar pentru pensiile urmașilor, punctajul mediu estimat a fost de 0,41845 puncte și a rezultat prin aplicarea asupra punctajului mediu estimat al asiguratului standard, a raportului dintre pensia medie a pensionarilor urmași și pensia medie a pensionarilor pentru limită de vârstă.
- punctajul mediu anual pentru fiecare an de ieșire la pensie s-a comparat cu punctajul mediu estimat, **diferența reprezentând punctajul suplimentar care s-a acordat fiecărei persoane**, astfel încât, în anul 2004, pensia medie a pensionarilor înscriși la pensie în același an să atingă pensia corespunzătoare punctajului mediu estimat.

S-a acordat prioritate pensionarilor cu venituri mici, care au primit în anul 2002 un procent de corelare mai mare comparativ cu procentul acordat pensionarilor cu venituri mai mari, urmând ca proporția să se modifice, astfel încât în luna iulie 2003 recorelarea să se realizeze în proporție de 65,0%, iar până la finele anului 2004, toți pensionarii a căror pensie se recorelează să primească recorelarea.

¹¹Stabilirea punctajului mediu anual pentru pensionarii ieșiți la pensie înainte de 1 aprilie 2001 s-a efectuat prin împărțirea valorii pensiei cuvenite sau aflate în plată la 31 martie 2001 (din care s-a scăzut contribuția de asigurări de sănătate) la valoarea unui punct de pensie stabilită la 1 aprilie 2001.

La finele procesului de recorelare s-a estimat că toți pensionarii care au ieșit la pensie în același an, pentru limită de vârstă, cu vechime completă, obțin o pensie medie egală cu pensia corespunzătoare punctajului mediu estimat pentru persoanele care se pensionează în condițiile Legii 19/2000, adică 1,15074 puncte.

Recorelarea a avut ca scop, pe lângă acoperirea cu 100,0% a ratei inflației în cazul pensionarilor ce beneficiau de această măsură specială și de asigurarea unui trend ușor ascendent al ratei de înlocuire¹².

Aplicarea măsurilor de recorelare a pensiilor au determinat o creștere a pensiilor numai pentru anumite categorii de pensii. Astfel, din totalul celor peste 3,7 milioane de pensii provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat – aflate în plată la acel moment, au fost supuse programului de recorelare 2,22 milioane de pensii provenite din sistemul de stat (limită de vârstă cu stagiul complet și urmași) și 0,34 milioane de pensii pentru agricultori.

Recorelarea a nemulțumit însă o parte a pensionarilor, respectiv a celor a căror quantum al pensiei depășea în plată nivelul rezultat prin aplicarea recorelării – caz în care pensia a stagnat. Această stagnare a quantumului pensiei se menține până la atingerea valorii pensiei rezultată din calculul recorelării.

3.5. Recalcularea pensiilor

Un **obiectiv principal al Programului de Guvernare** pentru perioada 2005-2008 l-a constituit **eliminarea inechităților care mai existau** între diferitele categorii de pensionari din sistemul public, în funcție de data pensionării.

Cadrul legal a fost asigurat de Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.4/2005, aprobată cu completări prin Legea nr.78/2005, privind recalcularea pensiilor din sistemul public, provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat.

Prin procesul de recalculare a pensiilor a fost determinat punctajul mediu anual potrivit **formulei de calcul** reglementată de Legea nr.19/2000, pentru **toate pensiile** provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat.

¹² Rata de înlocuire reprezintă raportul dintre pensia medie și salariul mediu brut.

Prin această măsură s-a urmărit respectarea principiului „**la condiții egale de pensionare, pensii egale, indiferent de anul pensionării**”, astfel toate pensiile au fost recalculat după principiile aceleiași legi, indiferent de data pensionării și indiferent de legislația care a fost aplicată la momentul stabilirii inițiale a cuantumului pensiei, fiind calculate pe baza salariilor și a sporurilor cu caracter permanent din toată perioada activă a fiecărui pensionar.

În urma procesului de recorelare, pentru anumite categorii de pensii s-a înregistrat o creștere a valorii punctului de pensie care a determinat primirea în avans a unor pensii mai mari al căror punctaj individual mediu a depășit punctajul individual mediu rezultat în urma recalculării.

Potrivit principiului „**un drept câștigat nu poate fi pierdut**”, pensionarii care în urma recalculării au obținut un punctaj mai mic decât punctajul aflat în plată, au rămas la cuantumul pensiei din acel moment, până când punctajul mediu individual recalculat, înmulțit cu valoarea punctului de pensie conducea la obținerea unui cuantum mai mare.

În consecință, procesul de recalculare a pensiilor **nu a fost un proces de majorare a pensiilor**. Scopul acestei măsuri a fost acela de a se asigura un raport de echitate între pensionarii din sistemul public de pensii.

Recalcularea și plata noilor drepturi de pensie s-a făcut în 4 etape, în cursul anului 2005 și a grupat pensionarii beneficiari în funcție de anul ieșirii la pensie astfel în prima tranșă au fost cuprinși pensionarii ieșiți la pensie între anii 1967-1980, în tranșa a 2-a cei între anii 1981-1990, în tranșa a 3-a cei între anii 1991-1996 și tranșa a 4-a cei între anii 1997-2001.

Pe parcursul acestor etape, au fost recalculat pensiile unui număr de 3.557.474 persoane, fiind consultate peste 4,1 milioane de dosare (inclusiv circa 500 mii dosare de pensii de agricultori aparținând persoanelor cu stagii de cotizare în ambele sisteme).

Ca urmare a aplicării acestui proces, un număr de 1.614.405 persoane au obținut un punctaj mai mare decât cel aflat în plată și au primit sume suplimentare în cursul anului 2005. Un număr de 1.943.069 persoane au rămas cu pensiile la același nivel. (Tabel nr.6)

Tabelul nr.6

Total țară	Etapa	Număr beneficiari	
		Valoare absolută	%
Total dosare evaluate	I	206.475	5,8
	II	1.099.232	30,9
	III	1.078.023	30,3
	IV	1.173.744	33,0
	Total	3.557.474	100,0
Pensionari care beneficiază de creșterea pensiei	I	81.989	39,7
	II	474.212	43,1
	III	397.328	36,9
	IV	660.876	56,3
	Total	1.614.405	45,4
Pensionari cu punctajul recalculat mai mic decât punctajul aflat în plată	I	124.486	60,3
	II	625.020	56,9
	III	680.695	63,1
	IV	512.868	43,7
	Total	1.943.069	54,6

Recalcularea s-a efectuat în baza datelor, elementelor și informațiilor existente în dosarele individuale de pensie aflate în evidența caselor teritoriale de pensii.

Potrivit prevederilor OUG nr.4/2005, în situația în care pensionarii depuneau alte acte doveditoare cu elemente noi, în temeiul cărora să solicite modificarea drepturilor recalculate inițial, acestea au fost revizuite.

În situația în care elementele doveditoare s-au depus în termen de 3 ani de la data inițială a recalculării, drepturile modificate s-au acordat retroactiv de la data plății drepturilor recalculate.

În urma acestei acțiuni s-au adăugat la stagiul de cotizare perioadele în care titularii de pensie au efectuat stagiul militar obligatoriu și perioadele în care au urmat cursurile învățământului superior. Totodată, s-au adăugat și perioadele lucrate cu contract de muncă după emiterea deciziei inițiale de pensionare.

3.6. Modificări ale legislației

Legea nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale în perioada 2001- 2009 a fost modificată și completată cu 35 ordonanțe ale guvernului și 23 legi. Se pot exemplifica următoarele modificări majore:

A) Conform OUG nr. 67/2003, începând cu data de 1 ianuarie 2004 punctajul mediu anual aferent pensiilor aflate în plată sau convenite la data de 31 decembrie 2003 în sistemul public de pensii, provenite din sistemul de asigurări sociale al agricultorilor, s-au majorat cu 100,0%.

B) Prin dispozițiile art. 60 alin. 1 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate¹³ au fost abrogate prevederile referitoare la concediul și indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, concediul și indemnizațiile pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă, concediul și indemnizația pentru maternitate, concediul și indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav, cuprinse în art. 7, 26, 27, 35, art. 98 - 101, art. 103 - 125, art. 129 - 134 și la art. 136 - 138 din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

C) Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 148/2005 privind susținerea familiei în vederea creșterii copilului¹⁴ a abrogat, prin prevederile art. 28 alin. (2) , dispozițiile referitoare la concediul și indemnizația pentru creșterea copilului, cuprinse în art. 98, 99, 121, 122, 123, 125, 125¹, 129 și 138 din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Așadar, în prezent, Legea nr. 19/2000 reglementează sistemul public de pensii și ajutorul în caz de deces. Dispozițiile privind concediul și indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, concediul și indemnizațiile pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă, concediul și indemnizația pentru

¹³ Publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 1074 din 29 noiembrie 2005; aprobată prin Legea nr. 399/2006, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 901 din 6 noiembrie 2006; modificată și completată prin Ordonanța Guvernului nr. 35/2006, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 675 din 7 august 2006; modificată prin Ordonanță de Urgență a Guvernului nr. 91/2006, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 958 din 28 noiembrie 2006.

¹⁴ Publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 1008 din 14 noiembrie 2005; aprobată prin Legea nr. 7/2007, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 33 din 17 ianuarie 2007.

maternitate, concediul și indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav sunt cuprinse în Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 158/2005, aprobată prin Legea nr. 399/2006, modificată și completată prin O.U.G. nr. 91/2006, iar concediul și indemnizația pentru creșterea copilului sunt stabilite de Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 148/2005.

D) Prin noile reglementări legislative, **pensiile pentru agricultori** se susțin financiar de la bugetul statului, degrevându-se astfel de aceste cheltuieli bugetul asigurărilor sociale de stat. Totodată, în Monitorul Oficial, Partea I nr. 775 din 19/11/2008 a fost publicată Legea nr. 263/2008 privind sistemul de pensii și alte drepturi de asigurări sociale ale agricultorilor, lege care, exceptând art. 74, intră în vigoare la 1 ianuarie 2010. Dispozițiile privind măsurile necesare în vederea înființării și funcționării Departamentului de pensii pentru agricultori în cadrul Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, respectiv art. 74 din lege, intră în vigoare la 1 iulie 2009. Din dispozițiile legii rezultă că acest departament va fi cel care va administra, gestiona, coordona și controla activitatea privind asigurările sociale, pensiile și alte drepturi de asigurări sociale ale agricultorilor, iar la nivelul fiecărei case teritoriale de pensii se înființează « direcția de pensii și alte drepturi de asigurări sociale pentru agricultori ». Asigurații în sistemul de pensii pentru agricultori pot fi cetățeni români, cetățeni ai altor state sau apatrizi, pe perioada în care au, conform legii, domiciliul sau reședința pe teritoriul României, în mediul rural, iar pentru a beneficia de prestațiile de asigurări sociale, asigurații au obligația să plătească contribuții la sistemul de pensii pentru agricultori.

Asigurarea în sistemul de pensii pentru agricultori se va face prin declarație, fiind asigurate obligatoriu prin efectul legii persoanele fizice cu vârstele cuprinse între 16 și 63 de ani, care locuiesc temporar sau definitiv în mediul rural, precum și membrii de familie ai acestora și care:

- a) dețin, sub orice titlu, terenuri agricole în exploatare sau sunt proprietari de terenuri forestiere, exploatare piscicole, animale, stupi de albine;
- b) desfășoară activități agricole în gospodăria proprie, precum și activități private nesalarizate în domeniul agricol, forestier, zootehnic, piscicol, apicol, sericicultură și altele;
- c) sunt membre ale societăților agricole sau ale altor forme de asociere din agricultură.

Nu se vor putea asigura în sistemul de pensii pentru agricultori persoanele care:

- urmează cursuri de învățământ organizate potrivit legii;
- sunt prevăzute la art. 5 alin. (1) și (2) din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu modificările și completările ulterioare sau sunt asigurate în alte sisteme de pensii neintegrate în sistemul public;
- beneficiază de una dintre categoriile de pensii acordate, potrivit legii, din sistemul public de pensii sau din alte sisteme de pensii.

E) O modificare intervenită în legislația privitoare la pensii ar fi și aceea adusă prin OUG nr. 100/2008, cât și prin Legea nr. 218/2008, acte normative care vizează **recalcularea punctajelor pentru pensiile persoanelor care au desfășurat activități în locurile încadrate în grupele I și II de muncă, conform legislației anterioare. Deși inițial aceste majorări urmau să se aplice începând cu anul 2009, totuși – prin publicarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 209/2008, în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 826 din data de 9.12.2008, se prevede amânarea majorării pensiilor din fostele grupe I și II de muncă până la 1 ianuarie 2010. OUG nr. 209/2008 stabilește că **asigurații** care au desfășurat activități în locuri de muncă încadrate în grupa I și/sau grupa II, potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, și **pensionarii** sistemului public de pensii ale căror drepturi de pensie au fost stabilite potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, încadrați în aceleași grupe de muncă, vor beneficia de majorarea punctajelor anuale, după cum urmează:**

- cu 50% pentru perioadele în care au desfășurat activități încadrate în grupa I de muncă;
- cu 25% pentru perioadele în care au desfășurat activități încadrate în grupa a II-a de muncă.

*Aceste grupe de muncă erau clasificate conform vechii legislații prin **Decretul nr. 215 din 12 iulie 1977** cu privire la încadrarea personalului muncitor în grupele I, II sau III de muncă, prin care se stabilea că, în raport de condițiile, complexitatea, solicitarea mai mare și importanța muncii, locurile de muncă se încadrează în grupele I, II sau III de muncă. Astfel, locurile de muncă ce, prin natura și specificul lor, făceau ca munca să se desfășoare în condiții deosebite se încadrau în grupele I și II de muncă. Anumite locuri de muncă unde existau condiții deosebite dar care puteau fi îmbunătățite*

prin măsuri tehnice sau organizatorice, se încadrau temporar în aceste grupe și se revizuiu anual în raport cu modificarea condițiilor. În grupa I de muncă se încadrau cu caracter permanent: a) minierii și celelalte categorii de personal care lucrau în subteran; b) personalul care executa prelucrarea minereurilor radioactive; c) scafandrii și chesonierii; d) personalul de pe platformele de foraj marin; e) personalul navigant din aviația civilă care realiza anual numărul de ore de zbor minim prevăzut pe diferite tipuri de aeronave, f) personalul care executa operații periculoase la fabricarea, manipularea, transportul produselor explozive și a munițiilor și elementelor lor cu explozivi de sensibilitate mare, inclusiv distrugerea și delaborarea acestora; g) zidarii samotori care lucrau cu cărămizi din sticlă sau la temperaturi de peste 40 grade C; h) sticlarii care prelucrau topitura de sticlă prin suflare cu gura și fasonarea acesteia; i) vopsitorii de la dublu fund al navelor; și j) personalul care lucra în leprozerii.

În grupa II de muncă se încadrau cu caracter permanent: a) minierii și celelalte categorii de personal care lucrau în subteran în minele de sare; b) personalul care executa drenuri la adâncime mai mare de 8 m; c) personalul navigant din aviația civilă care realiza cel puțin 50% din numărul de ore de zbor (salturi sau starturi) prevăzute în grupa I de muncă; d) sudorii care lucrau în interior la nave, cazane, conducte, cilindri de locomotive, stâlpi metalici închisi, rezervoare, bazine și alte instalații închise; e) personalul care executa operații periculoase la fabricarea, încercarea, recepția, verificarea și manipularea munițiilor și a elementelor lor cu explozivi de sensibilitate mică; f) personalul care executa direct operații de curățire de canale subterane, coșuri industriale, canale de fum, canale de la unități de celuloză, instalații din rafinării, în interiorul cisternelor, rezervoarelor, tancurilor și conductelor petroliere; g) personalul care executa ermetizări de cabine de avioane cu reacție; h) personalul din sala mașinilor de pe nave oceanice, maritime, fluviale și de pe navele care executau lucrări legate de forajul marin; personalul de pe navele de pescuit în apele maritime și oceanice (exclusiv personalul auxiliar); i) personalul care executa lucrări de manipulare și stivuire în săli de congelare și camere frigorifice cu temperatura sub minus 25 grade C.

Personalul artistic din instituțiile de stat, care îndeplinea funcția de balerin și acrobat, se încadra în grupa I de muncă, iar personalul artistic din instituțiile de stat, care îndeplinea funcția de solist vocal de operă și operetă, instrumentist la instrumente

de suflat, artist de circ cu activitate de călărie sau dresuri de animale sălbatice, se încadra în grupa II de muncă. Personalul de la celelalte locuri de muncă se încadra în grupa III.

De asemenea, se stipulează expres că, în situația pensionarilor, prevederile se vor aplica începând cu data de 1 ianuarie 2010, prin acordarea punctajului mediu anual calculat ca diferență dintre punctajul mediu anual rezultat în urma majorării efectuate conform prevederilor Legii nr.218/2008 și cel acordat conform OUG nr.100/2008 pentru completarea Legii nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

F) Acordarea unui ajutor lunar soțului supraviețuitor, începând cu luna ianuarie 2008, prin aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 578/2004(Hg nr.69/2008) Astfel , în Hg 69/2008, la art.1 – sunt definite condițiile condițiile pe care trebuie să le îndeplinească soțul supraviețuitor pentru a beneficia de ajutor lunar, la art.2 sunt precizate condițiile cumulative pe care trebuie să le îndeplinească acesta pentru a primi efectiv ajutorul lunar și la art.3 sunt stabilite quantumurile sub care trebuie să se situeze pensia soțului supraviețuitor pentru a beneficia de ajutor lunar –respectiv 364 lei pentru pensionarii proveniți din sistemul asigurărilor sociale de stat și de 140 lei pentru pensionarii proveniți din sistemul agricultorilor. Quantumul ajutorului lunar este de 25,0% din nivelul pensiei sotului decedat.

G)Bugetul de stat pentru anul 2009 instituie și asigură plata pensiei sociale minime garantate, instituită prin O.U.G.nr. 6/2009, Pentru anul 2009, nivelul acestei pensii a fost stabilită la 300 lei începând cu data de 1 aprilie 2009 și la 350 lei începând cu data de 1 octombrie 2009. Această sumă se garantează pensionarilor cu venituri mici prin plata lunară a unui complement, ca diferență între suma de 350 de lei (începând din octombrie 2009) și veniturile individuale lunare. Începând cu anul 2010, nivelul pensiei sociale minime garantate se va stabili, anual, prin legea bugetului de stat și poate fi majorat prin legile de rectificare a bugetului de stat, în raport cu evoluția indicatorilor macroeconomici și cu resursele financiare.

H)Ajutoarele sociale constituie o formă de drepturi de asigurări sociale acordate în baza Legii nr. 19/2000, care prevede, în art. 7 alin. (2): „Prestațiile de asigurări sociale se acordă sub formă de: pensii, indemnizații, **ajutoare**, alte tipuri de prestații prevăzute de lege, corelative cu obligațiile privind plata contribuției de asigurări sociale”.

În luna august a anului 2009, **1.746** pensionari din totalul de **4.727.617** de asigurați, beneficiau de ajutor social – ca formă de protecție socială – pentru completarea veniturilor lor. Acest tip de venit a fost instituit prin prevederile Legii nr. 3/1977 (act normativ abrogat la data intrării în vigoare a Legii nr.19/2000), care stabilea că « *Persoanele incapabile de muncă, datorită vârstei sau a bolilor cronice, invalizii, deficienții de toate categoriile, lipsiți de mijloace proprii de existență și care nu au susținători legali, beneficiază în condițiile prevăzute de lege de ajutor social sau de îngrijire în instituțiile de ocrotire și asistență socială, precum și de alte forme de asistență socială* » (art. 76).

I)OUG nr.106/2007, pentru modificarea si completarea Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, a introdus prin modificarea art.69/Lege nr.571/2003, impozitarea cu 16,%, a părții din cuatumului pensiei care depășea 1.000 lei.

J)Aprobarea și aplicarea unui număr de 7 reglementări noi care privesc pensiile de serviciu pentru categoriile sociale ca parlamentari, magistrați, personal diplomatic, personal al curții de conturi, personal al parlamentului, personal aeronautic, etc, respectiv :

- **OUG nr.36/2003** privind sistemul de pensionare a membrilor personalului diplomatic și consular cu modificările și completările ulterioare;
- **Legea nr.303/2004** privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată;
- **Legea nr.567/2004** privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea cu modificările și completările ulterioare;
- **Legea nr.7/2006** privind statutul funcționarului public parlamentar cu modificările și completările ulterioare;
- **Legea nr.96/2006** privind Statutul deputaților și al senatorilor, republicată;
- **Legea nr.223/2007** privind Statutul personalului aeronautic civil navigator profesionist din aviația civilă din România;

- **Legea nr.217/2008** pentru modificarea și completarea Legii nr. 94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi.

3.7.Sustenabilitatea sistemului public de pensii

Persoanele vârstnice alcătuiesc o categorie de populație defavorizată din multe puncte de vedere , respectiv al resurselor economico-financiare, al incluziunii sociale, al posibilităților de a-și desfășura existența în mod demn și autonom. Acestea, dar și persoanele tinere și mature cu calitatea de contribuabili, depind în mare parte de prezența, de permanența și de stabilitatea unui sistem de pensii consolidat, care să le poată asigura – acum sau după un interval de timp – un nivel de viață cât mai bun. In contextul economico-financiar actual însă, acest deziderat se poate realiza numai după o analiză aprofundată a situației și prin adoptarea unor măsuri menite să amelioreze situația dezavantajoasă în care se află majoritatea pensionarilor.

In vederea realizării obiectivelor înscrise în HG nr.1827/2005 - privind aprobarea Programului de implementare a Planului national antisaracie si promovare a incluziunii sociale pentru perioada 2006-2008, cu privire la îmbunătățirea standardului de viață al persoanelor vârstnice, a fost necesară **consolidarea financiară a sistemului public de pensii**, prin **externalizarea din bugetul asigurărilor sociale de stat** a prestațiilor care nu au natură contributivă sau nu au legătură cu riscurile sociale asigurate – respectiv plata indemnizațiilor pentru creșterea copilului și plata concediilor medicale și alte indemnizații(maternitate, incapacitate temporală,etc).

Astfel, începând cu data de **1 ianuarie 2006**, conform art.19/OUG nr.148/2005, fondurile necesare plății drepturilor pentru îngrijire copil se asigură din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale, iar conform art.4(2)/OUG nr.158/2005, cota de contribuție pentru concedii medicale și indemnizații, aplicată la fondul de salarii sau, după caz, la drepturile reprezentând indemnizație de somaj ori asupra veniturilor supuse impozitului pe venit, se achită la bugetul Fondului national unic de asigurări sociale de sănătate.

Totodată, conform Legii nr.352/2004, s-a completat Legea nr.19/2000, art.192, astfel în cazul pensiilor din sistemul public provenite din fostul sistem de asigurări sociale al agricultorilor, cuantumul pensiei aferente punctajelor medii anuale obținute

prin aplicarea prevederilor art. 180 alin. (1) și (2), precum și partea din cuantumul pensiei rezultată prin aplicarea prevederilor art. 168 alin. (5) se suportă de la bugetul de stat, începând cu data de 1 ianuarie 2005.

Reformarea sistemului de pensii este influențată politic, ideologic, economic și social, însă aceasta nu se poate realiza decât într-un interval de timp, deoarece presupune adoptarea unor măsuri de perspectivă cu evaluarea efectelor acestora. În prezent, se încurajează organizarea și aplicarea unui sistem de pensii construit pe mai mulți piloni, unde există atât un fond public garantat și suficient, dar și fonduri private de pensii.

Este de remarcat faptul că România nu a înregistrat în ultimii ani deficite majore ale fondului sistemului public de pensii, dar se pare că pe termen lung deficitele vor fi din ce în ce mai mari, deci din ce în ce mai greu de finanțat. Procentul alocat din Produsul Intern Brut pentru cheltuielile cu pensiile de asigurări sociale de stat a oscilat în jurul valorii de 6,0% în perioada 2001-2009 (Anexa nr.3). La nivelul Uniunii Europene, România se plasează printre ultimele poziții la acest indicator, după ea situându-se numai Lituania (6,4%), Letonia(6,1%), Estonia (6.0%) și Irlanda(5,%), la nivelul anului 2006 (Anexa nr.4).

O evaluare corectă, dar în același timp foarte simplă a sustenabilității sistemului public de pensii în contextul economico-financiar actual din România se poate face prin analiza cheltuielilor efectuate cu pensiile și a veniturilor dobândite din contribuțiile angajaților și angajatorilor. Pentru viitor, dacă valoarea raportului între venituri și cheltuieli este una pozitivă, putem considera că, pe termen mediu și lung, sustenabilitatea este asigurată ; dacă valoarea raportului se prognozează a fi una negativă, deci cu un deficit al veniturilor și o creștere a cheltuielilor, este nevoie să se găsească soluții de finanțare a sistemului.

Factorii principali care influențează de fapt sustenabilitatea sistemului de pensii sunt următorii :

- Componenta demografică care include numărul de contribuabili și beneficiari, dar și prognozele legate de evoluția acestora în timp;
- Salariul mediu;
- Rata contribuțiilor la fondurile de pensii ;
- Creșterea economică și respectiv a PIB-ului în valoare absolută.

În ceea ce privește componenta demografică și prognozele se pot face următoarele precizări:

- Efectele procesului de îmbătrânire s-au făcut simțite în *România*, începând cu 1 ianuarie 2000, când populația vârstică a întrecut numeric și procentual populația tânără. Astfel, la 1 ianuarie 2000, numărul total al populației României a fost de 22.455.485 persoane. Numărul persoanelor de peste 60 ani a fost de 4.196.409 persoane (18,7%) și l-a devansat cu 36.842 persoane pe cel al celor cu vârsta între 0 -14 ani, respectiv 4.159.567 persoane, **(18,5%)**.
- Populația vârstnică (60 ani și peste) a crescut continuu în perioada 1990-2009, atât numeric, cât și procentual: de la 15,7% în 1990, la 17,5% în 1995, la 18,8% în 2000, la 19,3% în 2005 și la 19,7% la 1 ianuarie 2009 (Anexa nr.5).
- Concomitent cu creșterea numărului pensionarilor s-a înregistrat o diminuare a numărului populației ocupate. În acest cadru are loc o accentuare a dependenței demografice. Astfel, de la 315,1 pensionari salariați în 1990, s-a ajuns la 629,7 pensionari¹⁵ la 1000 salariați în 1996, la 958,2 pensionari în 2001, la 1.011,3 pensionari în 2005, la 992,7 pensionari în 2006, la 950,6 pensionari în 2007 și la 970,8 pensionari în 2008;
- Numărul de persoane vârstnice (65 ani și peste) ce revin la 100 persoane adulte a crescut în mod continuu, ajungând în ianuarie 2009 la 31,3 față de 15,8 persoane în 1990 (Anexa nr.5).
- Proiectarea¹⁶ populației României în ipoteza menținerii indicelui conjunctural al fertilității actual (1,3) prefigurează un inevitabil derapaj demografic, ce se

¹⁵ Au fost considerați numai pensionarii de asigurări sociale de stat, iar în anii 2006 - 2008 oscilația raportului de dependență economică s-a datorat oscilației ușoare a numărului de salariați.

¹⁶ Proiectarea populației României la orizontul anului 2025 are în vedere 4 variante. În variantele de **proiectare constantă, medie și pesimistă** s-a estimat că actualele tendințe negative ale fenomenelor demografice se vor menține sau se vor accentua, în perioade diferite în timp. În varianta **constantă** s-a presupus că ratele de fertilitate pe grupe de vârstă vor rămâne constante până în anul 2025, indicatorul conjunctural al fertilității (ICF) menținându-se la valoarea actuală, respectiv la 1,27, iar pentru varianta **medie** s-a folosit în calcul media ICF – ul ultimilor 4 ani. În varianta **pesimistă**, ICF-ul se consideră că va continua să scadă, mai accentuat până în anul 2010 și apoi mai ponderat până în 2025. În cea de a patra variantă, respectiv cea **optimistă**, ICF-ul va crește în întregul interval prognozat, la început mai ușor pe seama nașterilor amânate ale generațiilor de peste 25 ani, iar apoi mai mult datorită creșterii fertilității generațiilor tinere.

va instala după anii 2025-2030, odată cu atingerea vârstelor de 20-40 ani de către generațiile reduse numeric, născute după anul 1989. Dacă în România astăzi sunt aproximativ 21,5 milioane de locuitori, Eurostat prognozează că se va ajunge la 19,6 milioane în 2035 (scădere cu 8,4%) și sub 17,0 milioane în 2060 (scădere cu 21,0%).

- Populația în vârstă de muncă (15-64 ani) a crescut în ultimele 2 decenii cu o medie anuală de numai 0,4%, datorită generațiilor puțin numeroase născute în timpul războiului și a celor din perioada 1960-1965. Ca urmare a acestei evoluții, ponderea acestui segment în totalul populației nu s-a schimbat esențial, oscilând între 60,8%(1990)-69,9%(ianuarie 2009).
- Pe termen scurt, până în anul 2015, în toate variantele de proiectare, populația acestei subgrupe se va menține în jur de 15 milioane de persoane. După 2010, în populația cu vârstă de muncă vor începe să intre generațiile mai puțin numeroase născute după anul 1990. De aceea segmentul de populație de 15-24 ani se va reduce treptat, ajungând să reprezinte în anul 2025 între 15,4% și 15,6%. În toate variantele de proiectare, populația între 15 – 64 ani se va reduce (cu 1,6 milioane), ajungând în anul 2025 la aproximativ 7,0 milioane persoane în mediul urban și 6,4 milioane persoane în mediul rural.
- Numărul femeilor de vârstă fertilă se va reduce continuu până în anul 2025. Creșterea numerică începută din anii '80, care s-a datorat intrării în vârstele fertile a femeilor din generațiile numeroase născute după 1966, s-a diminuat an de an.
- Deși numărul femeilor fertile se va reduce treptat (cu intensități diferite în funcție de varianta de proiectare), distribuția acestora va continua să rămână favorabilă (în sensul unui număr relativ mai mare de femei în vârstă de 20-29 ani) până în anul 2015, când în grupele respective de vârstă vor intra generațiile mai puțin numerice născute după anul 1990 (perioadă caracterizată printr-o rată a natalității scăzută).

În prezent, numărul de contribuabili și de beneficiari de pensie este dependent de « evoluția demografică » și de « creșterea economică » - care reprezintă componentele de bază care pot influența proiecțiile financiare și viitorul sistemului public de pensii.

Proiecțiile legate de sustenabilitatea sistemului de pensii în contextul macroeconomic se realizează fie pe durate mai lungi (50-60 de ani), fie pe durate medii (20-30 de ani), dar evoluția lor mai poate fi marcată și de schimbările politice sau de politică economică, de progresul tehnologic, fenomenul migraționist etc.

Potrivit scenariilor lansate în urma efectuării unor studii de specialitate, raportul actual dintre numărul de pensionari și cel de angajați se va menține pe termen lung, iar evoluția demografică va fi marcată de o scădere de aproximativ 0,3% pe an (pe fondul analizei ratei mortalității, natalității, fertilității și a fenomenului migraționist). Îmbătrânirea populației, datorată longevității ridicate, este accentuată de o rată a fertilității cu tendințe de scădere. În același timp, rata de participare la muncă a populației active, deci a celei care contribuie la sistem, este printre cele mai scăzute din Europa, fie din cauza șomajului, fie a muncii la negru sau din alte motive, fapt care afectează suplimentar sistemul public actual de pensii prin creșterea ratei de dependență (număr mare pe pensionari, susținuți de un număr redus de contribuabili).

Reducerea și îmbătrânirea populației înseamnă presiuni tot mai mari pe umerii bugetului public de pensii (bugetul de asigurări sociale de stat), care trebuie să susțină, cu tot mai puțini contribuitori (salariați și plătitori de contribuții sociale), un număr tot mai mare de beneficiari (pensionari din sistemul public).

Problemele demografice ale României arată că sistemul public de pensii nu mai este sustenabil în forma actuală și necesită o reformă profundă, pentru a nu intra în colaps în deceniile viitoare.

Implicațiile macroeconomice ale fenomenului îmbătrânirii populației, evaluate realist, trebuie să exercite o presiune importantă asupra guvernanților pentru a-i obliga la implementarea de măsuri concrete de politică economică. Ar trebui stimulată rata de economisire a populației, tocmai pentru a se putea menține (dacă nu îmbunătăți) standardul de viață al pensionarilor. S-ar putea încuraja fertilitatea sau s-ar putea acționa în sensul încurajării ocupării unui număr cât mai mare de locuri de muncă; simultan, fondurile populației ar putea fi canalizate spre investiții, produse financiare etc.

Este important a se sublinia că stabilitatea sistemului public de pensii a fost într-o oarecare măsură afectată și de introducerea sistemului privat de pensii, deoarece a implicat o creștere inevitabilă a deficitului fondului public de pensii prin micșorarea contribuțiilor la acest sistem. Bineînțeles, privatizarea sistemului public de pensii prin includerea pilonului pensiilor private aduce și avantaje, de exemplu avantajul capitalizării contribuțiilor (care are efect direct și pozitiv asupra pieței financiare și a creșterii ratei de investiții în economie).

Sistemul de pensii private, introdus în 2007, funcționează după un model testat și recomandat de către Banca Mondială. Sistemul de pensii private multipilon este compus din pilonul II – obligatoriu și pilonul III – facultativ de pensii private. În prezent, peste 30 de state din întreaga lume au adoptat sisteme de pensii multipilon asemănătoare, pe construcția recomandată de Banca Mondială. Cele mai multe sunt în America Centrală și de Sud (prima dată în Chile, în 1979) și în Europa Centrală și de Est (unde 11 state, inclusiv România, au un asemenea sistem de **pensii private multipilon**).

Acestea reprezintă principalele aspecte evidente legate de sustenabilitatea sistemului public actual de pensii, concluzia cea mai importantă fiind aceea că, **în absența unor măsuri concrete și concertate, operate de la nivel central, viitorul acestuia va fi grav afectat**. Chiar și la nivelul Uniunii Europene, aproape toate țările se confruntă cu problema sustenabilității financiare a sistemelor actuale de pensii și, ca urmare, sunt concepute și implementate reforme specifice în vederea armonizării acestor sisteme. În acest cadru s-a trecut la creșterea vârstelor de pensionare și la reducerea posibilităților de pensionare anticipată, simultan cu trecerea unei părți a veniturilor spre pensiile private obligatorii.

Este clar că tranziția de la sistemul public de pensii la cel privat va pune presiune asupra deficitului bugetar, motiv pentru care politica bugetară pe termen mediu și lung este foarte importantă și ar trebui să fie unitară și stabilă; un proiect viabil de reformă a pensiilor trebuie realizat urmărind un orizont de timp mai larg, pentru a acoperi și perioada de tranziție între cele două modele (cel clasic, public, și cel actual – lansat în 2008, multipilon). Totuși, aceste eforturi sunt pe deplin justificate dacă ținem seama de faptul că obiectivul principal al reformei pensiilor este reprezentat de asigurarea

sustenabilității acestuia, tocmai pentru a se putea garanta o sursă de venit adecvată, echitabilă și mai ales **singura** la vârsta pensionării.

Reformele sistemului de pensii realizate până în prezent au avut ca principale obiective adecvarea prestațiilor la nivelul contribuțiilor, deziderat în parte atins ca rezultat al introducerii sistemului de puncte de pensii, precum și al recentelor recorelări și indexări ale pensiilor, și construirea unui sistem sustenabil din punct de vedere financiar, astfel încât odată ajunse la vârsta pensionării, persoanele vârstnice să nu fie amenințate fie de riscul obținerii unor venituri inadecvate în comparație cu cele obținute pe parcursul vieții active, fie din cauza imposibilității sistemului de a asigura o relație strânsă între contribuții și cuantumul pensiilor sau de a-și onora obligațiile asumate.

Acestor două obiective, Comisia Europeană le mai adaugă unul, și anume acela de modernizare a sistemelor de pensii prin creșterea adaptabilității acestora la schimbări structurale și luarea în considerare a formelor atipice de ocupare, prin flexibilizarea pieței muncii și sporirea egalității dintre femei și bărbați în domeniul pensiilor.

Sustenabilitatea sistemului public de pensii din România necesită unicitatea modelului de calcul al drepturilor de pensie pentru toate categoriile socio-profesionale de populație și respectiv renunțarea, de îndată, la pensiile de serviciu.

Totodată, creșterea numărului contribuabililor (angajați și angajatori) la fondul public de pensii ar putea garanta posibilitatea creșterii periodice a cuantumului pensiilor cu indicii de inflație.

Evoluția numărului de pensionari în perioada 1990-2009

În perioada analizată, numărul total al pensionarilor a crescut cu peste 50,0%, iar pensionarii de asigurări sociale de stat aproape s-a dublat (tabelul nr.7), generând, alături de alte cauze (scăderea numărului de contribuabili) o povară suplimentară pentru sistemul pensii, aflat în dificultatea acordării de pensii care să asigure un nivel corespunzător de înlocuire a veniturilor din perioada activă .

O realitate căreia sistemul de pensii publice trebuie să îi facă față în prezent și în perspectivă, o constituie faptul că pentru cea mai mare parte a populației vârstnice pensia reprezintă singurul venit.

Tabelul nr.7
-mii persoane-

Nr.crt		1990	1995	2000	2005	2009 ¹⁷
1	Pensionari de asigurări sociale de stat	2.570,0	3.600,0	4.359,0	4.610,6	4.701,3
	Pensie pentru limită de vârstă	1.859,0	2.568,0	3.087,0	3.035,9	3.101,3
	• cu vechime completă	1.160,0	1.750,0	2.247,0	2.135,8	1.947,9
	• cu vechime incompletă	699,0	818,0	840,0	900,1	1.153,4
	Pensie anticipată	X	X	X	11,8	9,3
	Pensie anticipată parțială	X	X	X	112,7	110,4
	Pensie de invaliditate	208,0	433,0	609,0	822,9	899,8
	• gr1	15,0	21,0	26,0	34,5	41,6
	• gr2	190,0	349,0	491,0	548,9	541,9
	• gr3	3,0	63,0	92,0	239,5	316,3
	Pensie de urmaș	503,0	599,0	663,0	627,2	578,6
	Beneficiari ajutor social	1,9
2	Pensionari agricultori	1.007,0	1.587,0	1.751,0	1291,8	815,0
	Total (1+2)	3.577,0	5.187,0	6.110,0	5.902,4	5.516,3
	Diferența față de 1990 (număr)	X	1.610,0	2.533,0	2.325,4	1.939,3
	Creșterea față de 1990 (%)	X	45,01	70,81	65,01	54,22
	Procent total pensionari în populație¹⁸	15,4	22,9	27,2	27,3	25,7

¹⁷ Pentru anul 2009 s-a considerat media lunilor ianuarie-iunie, iar populația totală este la nivelul lunii ianuarie 2009.

¹⁸ În perioada 2005-2009, procentul total de pensionari a scăzut pe seama reducerii numărului de pensionari agricultori , în principal prin deces.

Potrivit datelor statistice, în perioada ianuarie-iunie 2009, existau în plată, un număr de 5,5 milioane persoane (pensionari și beneficiari de ajutor social), cu circa 2,0 milioane mai mult decât în anul 1990. Pe categorii de pensii, ponderea importantă revine grupului pensionarilor de asigurări sociale de stat – 85,2%,.

Raportat la numărul total al populației, în 2008, 25,7% din aceasta are statutul de pensionar¹⁹, reprezentând față de numărul salariaților, un surplus de 18,8%, situație care a devenit îngrijorătoare.

Creșterea numărului de pensionari a înregistrat o dinamică importantă după anul 1990, care se datorează:

- adoptării unor reglementări privind pensionarea anticipată, îndeosebi Decretul-Lege nr.60/1990 și Legea nr.2/1995.
- creșterii în perioada 1990-2009, de 4,3 ori a numărului de pensionari de invaliditate. Astfel dacă la nivelul anului 1990, erau 208.000 pensionari de invaliditate, în semestrul I 2009, numărul mediu al acestora, ajunsese la aproape 900.000. Creșterea acestei categorii a fost continuă pe parcursul perioadei (Anexa nr.6). Fenomenul este influențat pe de o parte de o anumită ușurință în acordarea încadrării în grade de invaliditate, iar pe de alta, de insistarea unor persoane, posibil a fi disponibilizate în urma restructurării unor întreprinderi, de a-și găsi un venit sigur și pe o perioadă mai lungă de timp, în locul ajutorului de șomaj;
- încadrării unui număr exagerat de mare de activități, de locuri de muncă și categorii profesionale, în grupe de muncă, precum și recunoașterea unor perioade lucrate în condițiile grupei I și II de muncă retroactiv începând cu anul 1969, ceea ce a determinat reducerea vârstei de pensionare cu 6 luni sau, după caz, cu 3 luni pentru un an lucrat în grupa I și respectiv în grupa a II -a de muncă. Astfel, la nivelul lunilor ianuarie – iunie 2009, vârsta medie efectivă de pensionare, pentru categoria – limită de vârstă cu stagiul complet de cotizare a fost de 53,6 ani pentru femei și de 56,8 ani pentru bărbați.

¹⁹ Sunt incluși pensionarii de asigurări sociale de stat și pensionarii agricultori

- reducerii numărului populației din mediul rural ca urmare a migrației sat-oraș; astfel un important număr de țărani, strămutați la oraș la ieșirea din activitate au contribuit la sporirea numărului pensionarilor;
- creșterii duratei medii de viață, care a făcut ca un număr tot mai mare de persoane ajunse pensionare să beneficieze de pensie un număr mai mare de ani, comparativ cu alte perioade când numărul de supraviețuitori și speranța de viață la vârste înaintate erau mai reduse.
- creării unor pensii pentru populația din mediul rural, membri ai fostelor CAP-uri sau țărani cu gospodării individuale din zonele necooperativizate.

Evoluția cuantumului pensiilor în perioada 1990-2009

- Puterea de cumpărare a pensiei din sistemul asigurărilor sociale de stat și a salariului mediu net, față de valorile din luna octombrie 1990, a înregistrat o scădere continuă până în anul 2000 (când a atins valorile minime), urmată de revigorare până în prezent. De asemenea cel mai mare decalaj al puterii de cumpărare a salariului față de puterea de cumpărare a pensiei medii de bază s-a înregistrat în anul 2007, respectiv de 37,6%.

Tabelul nr.8

Puterea de cumpărare (% - procente) față de octombrie 1990	1991	1995	2000	2001	2005	2009 ²⁰
Pensia medie de bază	74,3	61,4	44,0	46,6	62,3	122,4
Pensia de bază cu limită de vârstă și vechime completă	66,5	58,7	43,9	46,2	65,2	128,0
Salariul mediu net	81,5	66,5	59,4	62,4	89,5	125,2

Deși în perioada 2008-2009, puterea de cumpărarea a pensiilor obținută prin majorarea punctului de pensie, a depășit 100,0%, ea rămâne în continuare supusă erodării din cauza scumpirilor produselor alimentare și serviciilor de bază, efectuate în anul 2009.

- Raportul dintre pensia medie și câștigul salarial mediu net indică o evoluție în defavoarea pensionarilor. Deși sunt și puncte în seria 1990-2009, când valorile acestui indicator au crescut, tendința însă a fost preponderent descendentă, punctul de minim fiind în anul 2005 (35,8%) - pentru pensia medie de asigurări sociale de stat și în anul 2006 (49,5%) - pentru pensia limită de vârstă cu stagiul complet de cotizare (Anexa nr.7).

Deși în ultimii 2 ani, acest raport a crescut continuu (pe baza indexării valorii punctului de pensie), în medie, în semestrul I 2009, pentru pensia medie de asigurări

²⁰ Pentru anul 2009 s-a considerat luna iunie 2009.

sociale de stat, raportul a fost 51,8%, iar pentru pensia limită de vârstă cu stagiu complet de cotizare a fost 71,8%.

- Dinamica cuantumului pensiilor în sistemul asigurărilor sociale de stat este prezentată pentru anii 2001-2009²¹, în tabelul următor:

Tabelul nr.9

	Pensia medie de asigurări sociale de bază	Pensia pentru limită de vârstă TOTAL	Pensia pentru limită de vârstă cu vechime completă	Pensia pentru limită de vârstă cu vechime incompletă	Pensia anticipată	Pensia anticipată parțial	Pensia de invalid. TOTAL	Pensia de invalid. GRAD 1	Pensia de invalid. GRAD 2	Pensia de invalid. GRAD 3	Pensia de urmaș
Dec. 2001	146	167	191	101	245	134	123	147	128	91	69
Dec. 2002	180	260	236	121	302	165	151	176	156	129	87
Dec. 2003	202	233	274	128	333	193	165	187	168	154	99
Dec. 2004	252	294	351	155	379	231	197	218	199	188	122
Dec. 2005	284	332	393	190	392	249	222	231	226	213	139
Dec. 2006	363	420	499	245	523	346	294	296	298	287	176
Dec. 2007	523	609	718	388	720	494	405	405	411	396	256
Ian. 2008	562	655	772	420	773	532	436	435	441	425	275
Oct. 2008	681	793	938	532	924	643	522	522	529	510	336
Dec. 2008	682	794	940	539	923	644	522	522	528	510	336
Aug. 2009	715	833	991	581	954	672	541	540	547	529	353

Se constată o creștere constantă înregistrată de cuantumul pensiilor din sistemul public (atât pensiile pentru limită de vârstă, cât și pensiile de invaliditate și cele urmaș), creștere mai accentuată în perioada decembrie 2006-decembrie 2007, precum și după majorarea valorii punctului de pensie până la valoarea de 45,0% din salariul mediu brut pe economie, aplicată în octombrie 2008.

Veniturile obținute prin sistemul public de pensii rămân, în majoritatea cazurilor, insuficiente pentru a asigura un nivel de trai decent pensionarilor.

Este îngrijorător că în luna august 2009 – din numărul total de **4.727.617** pensionari de asigurări sociale – aproape **25,0%** (respectiv **1.174.864**) trăiesc sub valoarea coșului mediu efectiv de consum lunar calculat de Institutul Național de Statistică la valoarea de 443 lei (pentru luna mai 2009).

²¹ Trecerea monedei naționale la RON începând cu iulie 2005, face incomparabilă prezentarea valorilor nominale ale pensiei pentru o serie de timp care să includă și perioada 1990-2000.

În condițiile în care, în luna august 2009, un număr de **641.806 (13,6%)** asigurați ai sistemului public de pensii obțineau venituri care îi situau, ca standard de viață, sub valoarea nivelului minim de subzistență (respectiv sub 346 lei), iar circa **1.309.141,(27,7%)**, asigurați „beneficiari” de venituri al căror quantum nu depășea lunar valoarea nivelului **minim de trai decent** (466 lei), apreciem că numai prin indexarea tuturor categoriilor de pensii la nivelul cel puțin inflației se poate asigura în situația actuală persoanelor vârstnice un nivel de trai decent.

Intr-adevăr, statul a venit în sprijinul celor cu venituri mici, majorând quantumul venitului minim garantat și suplimentând numărul beneficiarilor indemnizației pentru încălzire acordat pe perioada sezonului rece, **dar eforturile trebuie direcționate în continuare în sensul menținerii puterii de cumpărare a pensiilor dobândite ca urmare a majorării punctului de pensie, tocmai pentru ca pensionarii să poată face față creșterii prețurilor, îndeosebi la alimente și servicii.**

Sistemele de pensii private

În ultimii 4 ani, 2005 – 2008, încadrându-se în tendința de reformare și modernizare a sistemelor europene de pensii, România a adoptat, un sistem de pensii private cu mai multe componente, bazat pe diversificarea surselor de obținere a pensiilor. Scopul reformelor, respectiv implementarea pensiilor private, este creșterea siguranței financiare a persoanelor vârstnice în paralel cu micșorarea riscurilor generate la bătrânețe de veniturile de înlocuire.

Astfel, această perioadă, decisivă pentru reformă, a fost marcată de elaborarea și, ulterior, modificarea Legii nr.204/2006 privind pensiile facultative, precum de modificarea și completarea Legii nr.411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat. A fost stabilit și consolidat cadrul legislativ care reglementează organizarea și funcționarea entităților de pe piața pensiilor private precum și supravegherea prudențială a administrării acestor fonduri. Înființarea și demararea activității Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private (C.S.S.P.P.), autoritate administrativă autonomă de reglementare și supraveghere prudențială, aflată sub control parlamentar, care asigură controlul public, transparent și eficient, al gestionării sistemului pensiilor private, a fost un alt eveniment important în această perioadă.

Ca și în celelalte state membre ale Uniunii Europene din Europa Centrală și de Est, în România sistemul pensiilor este caracterizat de prezența următoarelor 2 componente:

⇒ **sistemul public de pensii - pilonul I**, administrat public, redistributiv, bazat pe solidaritate între generații (Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu modificările și completările ulterioare).

⇒ **sistemul de pensii private**, administrat privat, cu evidența contribuțiilor participanților în conturi individuale, bazat pe capitalizare, respectiv investirea și acumularea acestor contribuții, format, la rândul său, din 2 componente:

- **pensia privată obligatorie - pilonul II** (Legea nr. 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat, republicată, cu modificările și completările ulterioare)

- **pensia privată facultativă - pilonul III** (Legea nr.204/2006 privind pensile facultative, cu modificările și completările ulterioare).

Primele contribuții la fondurile de pensii facultative (Pilonul III) au fost colectate în luna mai 2007, iar 17 septembrie 2007, a marcat startul perioadei de aderare la fondurile de pensii administrate privat (Pilonul II).

6.1.Pensia privată obligatorie – pilonul II

PILONUL II este denumirea dată sistemului de pensii administrate privat, cu contribuții definite, obligatorii pentru persoanele de până în 35 ani și opționale pentru persoanele cu vârsta cuprinsă între 35 și 45 de ani. Construirea acestui pilon semnifică un pas înainte spre construirea unui sistem de pensii echilibrat, care va duce la:

- Eliminarea presiunii asupra bugetului asigurărilor sociale de stat ;
- Stimularea creșterii economice prin investirea sumelor acumulate în fondurile de pensii private ;
- Dezvoltare pieței de capital. Activele fondurilor de pensii private pot sprijini atât dezvoltarea pieței de capital, cât și dezvoltarea proiectelor de investiții lansate de stat sau mediul privat, prin pârghiile oferite de piața de capital.

Scopul sistemului fondurilor de pensii administrate privat (obligatorii) reglementat de Legea nr. 411/2004 este asigurarea unei pensii private, care suplimentează pensia acordată de sistemul public, pe baza colectării și investirii de către companii private specializate, în interesul participanților, a unei părți din contribuția individuală de asigurări sociale.

Drepturi și avantaje :

- **Contribuțiile** la fondurile de pensii private **sunt nominale** și, imediat după ce sunt virate în contul salariatului, devin proprietatea acestuia.
- **Până la pensionare** banii strânși în contul fondului de pensii ales vor fi investiți, prudențial, de către o companie specializată, autorizată de către CSSPP. Asigurații pot beneficia de transferarea drepturilor dacă își schimbă locul de muncă, domiciliul sau reședința într-un stat membru al Uniunii Europene sau

aparținând Spațiului Economic European. De asemenea, asigurații pot verifica activul personal în orice moment. Activele strânse în contul de pensie privată pot fi moștenite.

După pensionare, asigurații au dreptul:

- să utilizeze activul personal pentru plata pensiei private;
- să primească pensia privată într-o rată unică sau eșalonată.

Îmbunătățire - spre deosebire de sistemul de stat (Pilonul I) bazat pe solidaritatea între generații, de tip "pay as you go" (angajații plătesc acum pentru pensionarii de acum), unde nu există conturi individuale, iar banii sunt plătiți imediat pensionarilor actuali, fără a se face plasamente financiare, noile fonduri de pensii sunt constituite prin contribuțiile individuale ale participanților, și sunt administrate de către societăți private.

Sistemul privat de pensii propune ca banii participanților să fie investiți pe termen lung și nu cheltuiți imediat, iar participanții au drept de proprietate asupra contului personal în care li se strâng banii de pensie.

Statul român a introdus în 2007 sistemul de pensii private, după un model testat și recomandat de Banca Mondială.

În prezent fiecare angajat plătește o contribuție de asigurări sociale (CAS) aferentă sistemului public de pensii, contribuție echivalentă cu **10,5% din salariul brut lunar**.

Contribuția la un fond de pensii private nu instituie obligații financiare suplimentare pentru participanți, ci este o parte din contribuția individuală datorată la sistemul public de pensii. În prezent, cota transferată este de **2,0% (2009) urmând să ajungă la 6,0% în 2016**.

Optând pentru o pensie privată, o parte din această contribuție va fi redirecționată către contul individual deschis în numele fiecărui participant la fondul de pensii private ales.

Această componentă prezintă unele caracteristici, după cum urmează:

- Este administrată privat.
- Instituția de supraveghere și control: Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private (CSSPP).
- Tip contribuții definite (DC). Contribuțiile se plătesc exclusiv de către angajat din C.A.S și au următoarele valori: 2,0%, în 2009, 6,0% în 2016 .
- Nu instituie obligații financiare – nu există o plată suplimentară.
- Bazate pe capitalizare, respectiv investirea și acumularea contribuțiilor.
- Evidența contribuțiilor participanților în conturi individuale.
- Participanți: asigurații din sistemul public, potrivit prevederilor art.5(1) Legea nr.19/2000, precum și asigurații prin contract de asigurare.
- Obligativ pentru persoanele de până în 35 ani.
- Opțional pentru persoanele cu vârsta între 35 și 45 de ani.
- Nu este permisă retragerea din sistem după alegerea acestui sistem sau repartizarea aleatorie, decât prin pensionare.
- Este permis transferul între fonduri, în condițiile stabilite de norme.
- O persoană nu poate fi participant, în același timp, la mai multe fonduri de pensii administrate privat.
- Condițiile și termenii sunt stabiliți în prospectul schemei de pensii, autorizat de CSSPP.
- Fondul de pensii este constituit prin contract de societate civilă. Este autorizat de către CSSPP.
- Dacă se constată scăderea numărului minim de participanți - 50.000, timp de un trimestru, CSSPP retrage autorizația fondului.
- Nu poate fi declarat în stare de faliment.
- Separarea dintre administrator și fond din punct de vedere contabil.
- Sistem impozitare: ETE (exempt,taxed, exempt) contribuțiile – scutite; investițiile – impozitate; beneficiile – scutite.
- Sistem de garantare: Autorizarea/avizarea și supravegherea de către CSSPP a entităților, Depozitarul activelor fondurilor, Auditorul fondurilor și administratorilor, Supraveghere specială, Administrare specială, Fond de garantare.
- Vârsta de pensionare: vârsta standard de pensionare din sistemul

public de pensii.

□ Plata pensiilor - stabilită prin lege, se va elabora în cursul anului 2009 (Ministerul Muncii și CSSPP).

□ Acordă pensie de invaliditate, în condițiile Legii nr.19/2000.

Evoluția pensiilor private - componenta obligatorie, din România s-a menținut în primul semestru 2009 în tendința manifestată de la începutul funcționării sistemului: **un trend ascendent constant**.

Conform datelor CSSPP, la sfârșitul primului semestru, **4.358.578** persoane participau la fondurile de pensii administrate privat - Pilonul II, o creștere cu **6,3%** față de ianuarie 2009. Valoarea activelor nete înregistrată de fondurile de pensii administrate privat a fost de **1.573.554.782** lei (374 milioane euro), cu o creștere de **1,7 ori** față de ianuarie 2009.

Pentru pilonul II²², cea mai mare cotă de piață este deținută de ING(33,86%), urmat de AZT Viitor (25,58%) și Pensia Viva (7,06%).

6.2.Pensia privată facultativă– pilonul III

Pilonul III este denumirea dată sistemului de pensii facultative, administrate de companii private, sistem bazat pe conturi individuale și aderare facultativă.

Flexibilitatea pilonului III: spre deosebire de „pensiile private obligatorii”, legislația Pilonului III nu interzice participarea la pensiile facultative în funcție de vârstă, oricine putând contribui în sistem cu până la 15% din veniturile brute realizare lunar. Pentru a putea beneficia de o pensie facultativă, condițiile legale impun ca fiecare participant să aibă cel puțin 90 de contribuții lunare (nu neapărat consecutive) făcute la fond, o vârstă de cel puțin 60 de ani și o sumă minimă acumulată.

Această componentă asigură:

Liniște și siguranță:

- Pentru angajat, pensia privată aduce siguranță, confort și liniște la momentul pensionării, prin acumularea și fructificarea contribuțiilor strânse de-a lungul vieții, în contul/conturile personal din cadrul fondului de pensii facultative.

²² Date la 30.06.2009 de pe site-ul Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private

- Pentru o pensie suplimentară celei din sistemul public și celei „obligatorii” (sistemul fondurilor de pensii administrate privat - Pilonul II) se poate opta și pentru o pensie facultativă. În Pilonul III se poate contribui cu până la 15,0% din salariu.

Motivarea salariaților:

- Pentru angajatori, pensia privată facultativă poate reprezenta un instrument eficient de motivare a salariaților și de management al resurselor umane dar și o soluție avantajoasă din punct de vedere fiscal - deductibilitatea fiscală se ridică la 400 de euro/an pentru fiecare angajat și la 400 de euro/an pentru angajator.
- Companiile au oportunitatea de a-și atrage angajații de partea lor prin oferirea de pachete de pensii private facultative (Pilonul III), pentru care beneficiază de deduceri fiscale.

Avantaje:

- Păstrarea după ieșirea la pensie a unui standard de viață similar perioadei active.
- Cu cât contribuția la pensia facultativă e mai mare, cu atât pensia poate fi mai mare.
- Nu se plătește impozit pentru contribuție.
- Suma cu care se contribuie se deduce din impozitul pe venit.
- Protejare financiară. La 60 de ani, suma acumulată în cont va fi la dispoziția asiguratului. La fel se va întâmpla și în caz de invaliditate permanentă. În caz de deces, moștenitorii legali vor beneficia de banii din contul asiguratului. Există libertate de mișcare. Asiguratul decide: fondul de pensii la care contribuie, nivelul contribuției și perioada în care va cotiza.
- Siguranță - rata de rentabilitate a fiecărui fond de pensii se compară cu rata minimă de rentabilitate a fondurilor din piață. Dacă un fond este sub rata minimă timp de patru trimestre consecutive, administratorul pierde autorizația de funcționare, iar activele sunt transferate altui fond. Acesta nu este singurul element de siguranță oferit de legislația pensiilor private.

Componenta are următoarele caracteristici:

- Este administrată privat.
- Instituția de supraveghere și control: Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private.
- Tip contribuții definite (DC). Contribuțiile se plătesc de către angajat maxim 15,0% din venituri. Angajatorul poate să contribuie cu o cotă parte.
- Instituție obligată financiară – apare o plată suplimentară.
- Bazate pe capitalizare, respectiv investirea și acumularea contribuțiilor.
- Evidența contribuțiilor participanților în conturi individuale
- Facultativ, fără limită de vârstă.
- Participanți: angajați, funcționari publici sau persoane autorizate să desfășoare o activitate independentă, membrii unei societăți cooperative, precum și altă persoană care realizează venituri din activități profesionale sau agricole.
- Plata contribuțiilor se poate suspenda sau înceta. Persoana rămâne participant până la vârsta pensionării din sistem.
- Este posibil transferul între fonduri.
- O persoană poate fi participant, în același timp, la mai multe fonduri de pensii facultative, dar contribuțiile lunare însumate nu trebuie să depășească 15,0% din venitul salarial brut.
- Condițiile și termenii sunt stabiliți în prospectul schemei de pensii, autorizat de CSSPP.
- Fondul de pensii este constituit prin contract de societate civilă de primii 100 participanți. Este autorizat de CSSPP. Dacă numărul se menține sub 100, timp de un trimestru, CSSPP retrage autorizația fondului.
- Nu poate fi declarat în stare de faliment.
- Administrarea fondurilor – un administrator, societate de pensii, companie de asigurări, societate de administrare a investițiilor, autorizate de către CSSPP.
- Separarea dintre administrator și fond din punct de vedere contabil.
- Sistem impozitare: ETE (exempt, taxed, exempt) contribuțiile – scutite, în limita a 400* euro-an, atât angajatul, cât și angajatorul, dacă acesta contribuie; investițiile – impozitate, beneficiile – scutite.

- Sistem de garantare: Autorizarea/avizarea și supravegherea de către CSSPP a entităților. Depozitarul activelor fondurilor, Auditorul fondurilor și administratorilor, Supraveghere specială, Administrare specială, Fond de garantare.
- Condiții plată pensie facultativă: vârsta de 60 de ani, femei și bărbați, minimum 90 de contribuții lunare plătite, activul personal este cel puțin egal cu suma necesară obținerii pensiei facultative minime, stabilită de către CSSPP.
- Dacă nu au fost plătite min. 90 contribuții lunare și activul personal nu este egal cu suma necesară se va obține suma existentă în contul participantului: ca plată unică, sau ca plăți eșalonate în rate, pe o durată de maximum 5 ani.
- Plata pensiilor - stabilită prin lege, se va elabora în cursul anului 2009 (Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale și CSSPP).

Și în cazul fondurilor de pensii facultative - Pilonul III s-a înregistrat o creștere constantă. Astfel, la sfârșitul primului semestru 2009, numărul participanților a fost de **169.609** persoane, cu **9,5%** mai mult față de luna ianuarie ac., iar activele nete au fost de **139.819.020** lei (33 milioane euro²), respectiv o creștere de **1,5 ori** față de ianuarie 2009.

Pentru pilonul III²³, liderii de piață sunt AZT Moderato (15,16%), urmat de ING Clasic (13,01%) și Pensia Mea (5,48%).

²³ Date la 30.06.2009 de pe site-ul Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private

CONCLUZII

7.1. Aspecte generale

Așa cum se cunoaște, **pensiile reprezintă cea mai importantă formă de protecție socială a persoanelor vârstnice**. Prin dimensiunile cheltuielilor cu pensiile și ale numărului de beneficiari (5,5 milioane de persoane), sistemul de pensii reprezintă și cea mai mare categorie de cheltuieli publice.

Cheltuielile anuale cu pensiile în România sunt peste 10 miliarde de Euro. Ponderea lor în PIB a fost în anul 2008 de aproximativ 7,3% (fără a lua în calcul pensiile agricultorilor și cele din sistemele militare care ridică cheltuielile la peste 9,0% din PIB), iar în bugetul general consolidat de peste 26,0%. De aceste pensii au beneficiat în semestrul I 2009 aproximativ 5,5 milioane persoane²⁴, la un număr mediu de 4,6 milioane salariați; pentru fiecare persoană care contribuie la sistem și plătește impozite, revenind aproximativ 1,2 pensionari.

Procesele socio-demografice și economice care caracterizează perioada ultimelor două decenii în România (îmbătrânirea populației, reducerea populației active, problemele macroeconomice în principal ale țărilor în tranziție etc.) și care se vor accentua în viitor transformă problema protecției sociale a persoanelor vârstnice și în special problema administrării mai eficiente a sistemelor de pensii în cea mai mare provocare a sistemului de protecție socială.

România se confruntă în prezent cu:

- probleme majore de natură structurală - reducerea numărului de salariați (cei care susțin sistemul de pensii prin contribuții);

²⁴ Sunt incluși doar pensionarii de asigurări sociale de stat și pensionarii agricultori

- presiuni suplimentare generate de introducerea foarte târzie a pilonului II, cel al pensiilor administrate privat, care absoarbe în prezent din contribuții, dar va începe să ofere pensii numai peste 19 ani;
- ponderea mare a contribuțiilor la fondul de pensii în veniturile angajaților și în cheltuielile angajatorilor;
- presiuni sociale mari pentru ridicarea pensiei medii la nivelul de 45,0% din salariul mediu brut pe economie
- nemulțumirile sociale majore cauzate de inechitatea introdusă prin acordarea pensiilor de serviciu, ale parlamentarilor, magistraților și a altor categorii de populație.

De asemenea, pensionările anticipate și încadrarea excesivă în grupele de muncă cu condiții deosebite și condiții speciale sau susținerea pilonului I de pensii cu fonduri bugetare, au fost accentuate și au condus la o creștere exagerată a numărului de pensionari și la o reducere alarmantă a vârstei medii reale de pensionare.

Cu un raport de dependență de 1,2 pensionari pentru fiecare salariat care contribuie la fondurile de pensii, cu un procentaj mare și nejustificat al pensionărilor de invaliditate, cu inechități majore introduse de pensiile de serviciu care sunt necontributorii, cu perspectivele certe de scădere bruscă a numărului de tineri care vor intra în următoarele decenii pe piața muncii și vor contribui la sistem, **România se află într-o situație dificilă**.

Pensionările anticipate succesive aprobate prin hotărâri de guvern după 1990 au mărit artificial numărul de beneficiari și au transformat fondul de pensii într-un fond de compensare a disfuncțiilor din sistemul de protecție socială, el preluând practic multe dintre persoanele care urmau să fie trimise în șomaj. De asemenea, includerea pentru o lungă perioadă a pensionărilor din agricultură pentru care nu s-au plătit contribuții la fondul de pensii și a altor categorii de beneficiari (cei cu concediu de creștere și îngrijire a copilului, beneficiarii de concedii medicale etc.) printre beneficiarii plăților din fondul de asigurări sociale, chiar dacă a fost compensat prin suplimentare de la Bugetul de stat, a diminuat veniturile pensionarilor.

În 2005 Guvernul a susținut politica Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale de externalizare a celorlalte plăți de asigurări și de trecere a pensiilor

pentru agricultori (un fel de pensii sociale fiind foarte mici și fără o contribuție anterioară) în sarcina Bugetului public.

În plus, introducerea pensiilor administrate privat care a întârziat nepermis, a devenit operativă începând din anul 2008, dar pentru o perioadă de două decenii, va prelua o parte din contribuții fără să facă plăți de pensii private.

7.2. Nivelul pensiei și vulnerabilitatea pensionarilor

Nivelul pensiei a evoluat crescător în perioada creșterii economice de după 2000. Cu toate acestea, deși indicele pensiei medii reale a pensionărilor de asigurări sociale de stat a crescut semnificativ, ajungând în 2007, la 180 % față de 2000, totuși rata de înlocuire în raport cu câștigul salarial mediu net a scăzut, de la 43% în 2002 la 38,0% în 2007.

Pensiile pentru agricultori se acordă foștilor membri ai cooperativelor agricole de producție din perioada anterioară anului 1990 și sunt finanțate din bugetul de stat. Numărul maxim de pensionari agricultori a atins un „vârf” de peste 1,7 milioane în anii 2000 și 2001 și a scăzut apoi până la circa 900 mii de persoane în semestrul I 2009, având în continuare o tendință constantă de scădere datorită lipsei „intrărilor” pe fondul „ieșirilor” din sistem pe cale naturală.

Cu toate că pensiile agricultorilor au crescut substanțial în ultima perioadă, de la un nivel mediu de 160 lei lunar în anul 2007, la 240 lei în septembrie 2008 și la 301 lei în august 2009, situația socială a pensionarilor din această categorie poate fi caracterizată ca „precară”. Aproximativ o cincime din totalul pensionarilor agricultori primeau pensii mai mici decât jumătate din salariul minim net în 2007 (23,0% în august 2009). Acesta este, în principal, efectul creșterii mai rapide a nivelului salariului minim, sub presiunea negocierii cu sindicatele.

Comparația între nivelul pensiilor obținute prin cele două acțiuni majore evidențiază existența unor diferențe mari. Astfel, în septembrie 2008, pensionarii agricultori beneficiau de o pensie medie reprezentând 43,0% din pensia medie a

pensionarilor din sistemul asigurărilor sociale de stat. Recentele măsuri privind introducerea, începând cu primăvara și toamna anului 2009 a pensiei minime sociale de 300/350 lei au un impact pozitiv asupra celor mai mulți pensionari agricultori .

7.3.Finanțarea sistemului și nivelul contribuțiilor la fondul de pensii

În România cheltuielile cu pensiile sunt mai mari decât veniturile colectate .Pe lângă cheltuielile pentru agricultori și cele pentru pensiile de serviciu care nu se bazează pe nici o contribuție, există și un deficit al bugetului de asigurări sociale de stat(Deficitul acoperit prin subvenție numai la CNPAS a fost de 400 milioane EURO în 2004 și 150 milioane în 2005 (după trecerea agricultorilor la bugetul de Stat),iar în anul 2008 a fost de aproximativ 200 milioane de Euro).

În aceste condiții este evident că pe viitor nu se poate vorbi de o creștere semnificativă a (subvenției)/cheltuielilor pentru pensie de la bugetul de stat care oricum și-a luat în sarcină plata pensiilor pentru agricultori și care plătește pensiile pentru încă aproximativ 150 mii de pensionari din Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Administrației și Internelor, Serviciul Român de Informații (care nu au contribuit la sistem) și pentru alte categorii de beneficiari de pensii speciale.

Scăderea contribuțiilor prin creșterea șomajului (implicit prin scăderea numărului de contributory la fondul de pensii) în perioada de criză sau prin scăderea ratei de colectare de la unitățile rău platnice constituie o sursă potențială de reducere a veniturilor la fondul de pensii.

Rata de colectare a contribuțiilor este și ea foarte importantă, fiind de numai 80,0% cu câțiva ani în urmă datorită favorurilor politice făcute firmelor de stat datornice care au fost periodic iertate de datorii de către Guvern. Deși prin privatizări succesive numărul datornicilor și sumele datorate la fondul de pensii s-au redus,ele au rămas totuși mari,mai ales la regiile autonome, precum cele din minerit și la firmele încă neprivatizate.

Cea mai sigură modalitate de creștere a veniturilor la fondul de pensii și implicit a quantumului pensiilor este creșterea numărului de contributory(salariați)(pe fondul menținerii sau chiar reducerii numărului de pensionari).Dacă populația de vârstă activă este de aproximativ 10,5 milioane de persoane, o populație salarială de doar 5 milioane

este complet insuficientă. Se impune includerea treptată între contribuții la fondul de pensii și a celor care lucrează în agricultură (sezonier sau ocazional) a celor care lucrează ilegal, a pensionarilor și a femeilor casnice atrași în zona muncii salariale. Dacă în anul 1990 erau 8 milioane de salariați în România este evidentă ca necesară creșterea numărului de contribuți față de numărul actual de aproximativ 5 milioane.

7.4. Determinări demografice

Fără agricultori, trecuți în seama bugetului de stat, numărul pensionarilor din sistemul public este în raport de aproximativ 1:1 cu numărul de salariați, principalii contribuți la fondul de pensii. Rata de dependență de 1, poate fi considerată extrem de mare fiind departe de valori de 0,6 pensionari/contributor care ar asigura un raport mult mai corect între pensia medie și salariul mediu pe economie. Dacă am adăuga însă pensionarii agricultori și pe cei din sistemele speciale (MAPN, MI, SRI) rata de dependență ar fi de aproximativ 1,2-valoare îngrijorător de mare.

Creșterea numărului de pensionari de la 3,7 milioane în 1990 la un maxim de 6,4 milioane în 2002, reprezintă una dintre consecințele grave ale tranziției în România. Chiar dacă în prezent numărul de pensionari de asigurări sociale de stat este de aproximativ 4,8 milioane (fără agricultori și beneficiarii de pensii de serviciu) se înregistrează pensionări anticipate sau pe caz de boală foarte numeroase la vârste nejustificat de mici, comparativ cu speranța medie de viață.

Dovada cea mai clară a exagerărilor o reprezintă situația pensionarilor de invaliditate. Numărul acestora a crescut de la 208 mii în anul 1990 la 900 mii persoane în semestrul I 2009, adică cu 432,7%. Este ca și cum populația României s-ar fi îmbolnăvit în proporții de masă.

Sunt semnale în presă și în analizele statistice unde se relevă existența unui număr semnificativ de pensionări frauduloase pe caz de boală (în județul Bihor, existau în anul 2008 la o populație de 593.431 locuitori un număr de 158.053 pensionări de asigurări sociale de stat, din care 52.447 (aproape 30,0%) erau pensionari de invaliditate. Valorile extreme sunt greu de explicat și ele arată dimensiunile fraudelor : în

timp ce alături de Bihor cu 29,3% pensionari de invaliditate se situează Satu Mare cu 28,0%, Vâlcea cu 26,0%, Ilfov cu 23,0% și Maramureș cu 23,0% pensionari de invaliditate, în extrema cealaltă sunt județe precum Tulcea cu 6,0% pensionari de invaliditate, Galați cu 7,0%, Teleorman cu 8,0% sau Brașov cu 9,0%. Aceste diferențe nu pot fi decât rezultatul complicităților dintre cei pensionați, medicii care eliberează certificatele medicale și comisiile care verifică și acordă nejustificat grade de handicap.

În timp ce pensionarii s-au înmulțit rapid ,pe diverse căi ,numărul de salariați a scăzut dramatic după 1990 generând o mare criză a finanțării fondurilor de pensii.În anumite sectoare sunt puțini contribuabili la sistemul de pensii (în agricultură,de exemplu,sunt aproximativ 2 milioane de persoane ocupate,din care numai 2-3% contribuie la sistemul de asigurări).

În prezent, mai puțin de jumătate din populația activă este asigurată pentru pensii (sub 5 milioane din cele 10,5 milioane cât numără populația activă), fapt ce va genera probleme pe termen lung .Peste 25-35 de ani cei care lucrează ,”la negru” sau nu lucrează (semnificativi ca număr) vor atinge vârsta de pensionare fără să fie asigurați și vor împovăra sistemul de asistență socială (solicitând din bani publici venitul minim garantat sau alte forme de ajutor social).

Pe termen mediu și lung raportul dintre pensionari și salariați se va menține ridicat ,structura populației României fiind una atipică ,cu generații foarte numeroase la vârsta de 19-41 de ani(rezultat al politicilor pro-nataliste agresive)și foarte mici la vârstele de 0-18 ani (generațiile tranziției).Ca urmare,pe piața muncii vor intra în viitor generații puțin numeroase, iar numărul de salariați nu va crește foarte mult chiar în eventualitatea unei creșteri economice. Numărul de pensionari pe de altă parte se va menține, un timp, constant pentru pensionarii neagricultori și va scădea la categoria pensionari agricultori care va deveni ne semnificativă în următorii 10 ani.

După 2032 (când generațiile născute după 1967 vor atinge 65 de ani)un val suplimentar de pensionari va intra în zona de beneficiari de pensie afectând grav rata de dependență pentru următorii 22 de ani.

Este imperativă introducerea cât mai rapidă de politici publice care să încurajeze populația inactivă să intre în sistemul de asigurări și să prevină intrarea lor ,peste 25-35 de ani în sistemul de asistență socială.De exemplu, nu există în prezent nici o politică

publică pentru femeile casnice (25 % din populația feminină inactivă), considerându-se în mod eronat că această situație este o opțiune personală și nu o necesitate.

Femeile, în prezent cu o speranță medie de viață cu peste 6 ani mai mare decât a bărbaților, vor continua să reprezinte o pondere foarte mare în rândul persoanelor vârstnice și ale pensionarilor. Fiind pensionate mai devreme și trăind mai mult, femeile, deși dezavantajate ca nivel al pensiei, beneficiază de fondul de pensii mult mai mulți ani decât bărbații, la ele raportul dintre anii de contribuție și cel de pensie fiind mult mai mic decât la bărbați; acesta este un argument important pentru egalizarea vârstei de pensionare între bărbați și femei.

Pensionările anticipate și pensionările pentru invaliditate au condus la o vârstă medie reală de pensionare de aproximativ 52-53 de ani în anii 2001-2003, alcătuită din media vârstelor medii reale de pensionare de 50-51 de ani la femei și 54 de ani la bărbați.

Creșterea vârstei medii reale poate fi realizată prin reducerea pensionărilor anticipate și a celor frauduloase „pe caz de boală” și prin egalizarea vârstei de pensionare între bărbați și femei.

Cum în Uniunea Europeană majoritatea țărilor au stabilite vârste de pensionare egale sau în curs de egalizare între femei și bărbați, iar în România în anul 2014 vom avea o vârstă legală de pensionare de 65 pentru bărbați și de 60 ani pentru femei, este nevoie de decizii strategice pentru creșterea vârstei de pensionare la femei într-un mod echitabil, dar cu un impact negativ cât mai redus pentru acestea .

7.5. Restabilirea echității în cuantumul pensiei

Formula de calcul a cuantumului pensiei în sistemul de puncte este mult mai echitabilă decât în perioada de până în 2001 în care se lua drept bază de calcul a pensiei „cei mai avantajoși pentru asigurat 5 ani consecutivi din ultimii 10 ani lucrați”. Ea ține seama de adunarea punctelor anuale rezultate din raportarea veniturilor salariale pentru fiecare an la veniturile salariale medii din acel an, adică prin raportarea contribuției individuale anuale la contribuția medie anuală. Punctele anuale se adună și se împart la stagiul complet de cotizare care este cu 5 ani mai mic pentru femei decât pentru bărbați pentru a compensa diferența de 5 ani dintre femei și bărbați la vârsta de pensionare. Ca rezultat, dacă două persoane au avut același salariu și au contribuit același număr de ani (dar cu 5 ani mai puțin la femei decât la bărbați) au contribuit cu sume similare deci vor ajunge la aproximativ aceeași pensie. Dacă cineva a lucrat mai mulți ani sau a avut per total un salariu mai mare (în perioade similare) va avea o pensie proporțional mai mare.

Rata de înlocuire a salariului cu pensia a oscilat între 0,37 și 0,43 în ultimii 7 ani. În Uniunea Europeană se recomandă o rată de înlocuire de 50,0%. Acest nivel este însă imposibil, în prezent, în România datorită raportului mult prea ridicat de dependență din sistemul de pensii.

Sistemele de pensii ale MAPN, MI, SRI, ale magistraților și ale celor cu alte pensii de serviciu sunt de obicei excluse din statisticile oficiale, ele nefiind în majoritate gestionate de CNPAS.

Prin coroborarea datelor existente a rezultat că numărul pensionarilor MAPN, MAI, SRI este de aproximativ 150 mii persoane (aproximativ 2,7% din totalul pensionarilor).

Aceste 150 mii de persoane reprezintă o sursă importantă de cheltuieli, întrucât pensiile lor sunt cu mult mai mari decât pensiile pentru celelalte categorii de pensionari, fiind proporționale cu salariile anterioare din ultima perioadă a vieții active (la rândul lor ridicate).

Problema principală constă în faptul că aceste pensii sunt calculate pe alte criterii decât cele pentru ceilalți pensionari, pe criterii privilegiate, mult mai

avantajoase. Beneficiarii lor nu sunt de blamat, ei sau angajatorii lor au contribuit la sistemul de pensii foarte puțin. Pe lângă inechitatea evidentă, o altă consecință negativă este afectarea gravă a bugetelor curente ale instituțiilor de apărare care includ pensii pentru o populație de pensionari tineri, care vor crește constant ca număr în viitor.

Situația parlamentarilor și a magistraților este aberantă, ei fiind cei care au decis pentru ei înșiși un statut privilegiat și un nivel al pensiilor complet inechitabil, independent de contribuțiile lor la sistem, așa cum se întâmplă cu ceilalți pensionari.

Formula actuală de calcul a pensiei este suficient de echitabilă pentru a asigura pensii decente pentru aceste persoane care au avut oricum venituri salariale foarte mari și le rămâne posibilitatea contribuției pe perioada mandatului la fonduri private de pensii pentru a evita punerea unei povări pe generațiile viitoare, care vor fi obligate să le plătească pensiile uriașe din viitoarele bugete publice.

*
* *

În concluzie, se justifică reforma sistemului public actual de pensii, prin inițierea unei noi legi a pensiilor care să elimine disfuncționalitățile existente și să aibă la bază principiul contributivității și al echității sociale.

PROPUNERI

Față de reglementările actuale (Legea nr. 19/2000) se impune o reformă substanțială și imediată a sistemului public de pensii prin inițierea unui nou act normativ care să fie dezbătut într-un cadru larg cu patronatele, sindicatele și reprezentanții organizațiilor centrale ale pensionarilor.

Noua lege apreciem că este necesar să asigure în principal următoarele:

- Integrarea sistemelor de pensii speciale (pensii de serviciu) în sistemul public de pensii și desființarea tuturor inechităților și privilegiilor;
- Prevenirea în viitor a obținerii sau a acordării de privilegii din bani publici, de către cei care propun, votează sau interpretează legile ca și de către orice altă categorie de populație;
- Introducerea evidenței informatizate generale în sistemul de pensii și înființarea unui sistem de monitorizare, analiză și politici în sfera pensiilor;
- Introducerea unor măsuri și limite parametrice (ameliorarea indicatorilor de intrare și de ieșire din sistem și fixarea unor valori parametrice – limită pentru indicatorii fundamentali precum raportul de dependență din sistemul de pensii, vârsta de pensionare, pensia minimă, pensia maximă, rata de acoperire etc);
- Menținerea pe termen scurt și creșterea (pe termen lung) a numărului de angajați cu forme legale prin politici active în sfera ocupării forței de muncă, investiții (care să creeze noi locuri de muncă și să crească veniturile);
- Creșterea numărului de contribuitori prin atragerea celor care lucrează în agricultură sau ca liber întreprinzători și care în prezent sunt neasigurați și prin includerea altor categorii de persoane care obțin venituri;

- Reglementarea obligativității pentru românii care pleacă la muncă în străinătate cu contract de muncă de a contribui la sistem în statele de destinație (pentru țările UE de la care drepturile de pensie vor fi transferate ulterior) sau la sistemul românesc pentru țările cu care nu avem acorduri de transfer a drepturilor de pensii;
- Promovarea principiului bătrâneții active (active ageing) și stimularea (și altfel decât prin creșterea punctajului de pensie) a persoanelor care au vârstă de pensionare să lucreze în continuare, mai ales în domeniile cu deficit de forță de muncă;
- Imigranții să devină contribuitori la sistemul de pensii în condițiile în care lucrează în mod legal în România;
- Stimularea creșterii natalității prin măsuri active pentru a asigura viitorii contribuitori la sistemul public de pensii;
- **Reglementarea valorii punctului de pensie la cel puțin 45,0% din salariul mediu brut pe țară, prognozat în raport de realizările din trimestrul IV al anului anterior; pentru situațiile în care pe parcursul anului salariul mediu brut realizat depășește în 3 luni consecutive cu peste 5,0% pe cel prognozat, valoarea punctului de pensie se majorează în mod corespunzător;**
- Reducerea numărului de pensionari (și implicit a ratei de dependență), prin:
 - creșterea vârstei medii reale de pensionare;
 - egalizarea vârstei de pensionare între bărbați și femei și între categorii ocupaționale. Acordarea dreptului de a rămâne în muncă până la 65 de ani și chiar până la 70 de ani prin prelungire anuală;
 - eliminarea pensionărilor anticipate;
 - reducerea pensionărilor frauduloase (în special pentru invaliditate) prin stabilirea unor sancțiuni severe pentru cei care le favorizează. Recuperarea banilor de la cei care au obținut și au favorizat astfel de pensionări.

- Reducerea cuantumului pensiilor aberante (exagerat de mari) prin recalcularea pensiilor pentru toate categoriile care au obținut privilegiu și eliminarea prevederilor privind păstrarea unui drept câștigat, obținut printr-o procedură incorectă și inechitabilă față de generațiile actuale sau viitoare;
- Stabilirea ajutorului în caz de deces la două salarii medii brute pe țară pentru asigurat și de 75,0% din acesta pentru membrul de familie;
- Aplicarea impozitării pensiilor numai pentru sumele ce depășesc valoarea a 3 puncte de pensie și ulterior renunțarea la impozitarea pensiilor;
- Indexarea pensiilor pe tot parcursul anului ori de câte ori se majorează prețul la alimente, energie electrică, gaze naturale și diverse servicii; indexarea să acopere integral rata reală a inflației pentru a se putea asigura menținerea puterii de cumpărare a pensiilor;
- Reglementarea coșului real minim de consum lunar pentru familia de pensionari și pentru pensionarul singur și corelarea acestuia cu valoarea punctului de pensie;
- Acordarea unei alocații soțului supraviețuitor fără restricționări ale venitului acestuia, în cuantum de 25,0% din pensia soțului decedat;
- Majorarea cuantumului pensiei agricultorilor astfel încât pensia medie a acestora să reprezinte cel puțin 50,0% din pensia medie din sistemul public de asigurări sociale;
- Înființarea comisiei de pensii la nivelul caselor teritoriale de pensii pentru examinarea, ca primă instanță, a contestațiilor pensionarilor, măsură ce reduce numărul proceselor de la instanțele judecătorești;
- Acordarea anual a celei de a 13 –a pensie, în două tranșe, cu prilejul sărbătorilor de Paște și ale Crăciunului și Anului Nou.

Director general,
Florin Pașa

Șef birou „Analize și studii”,
Alina Matei

Realizatori,
Olguța Ersilia Mihart
Daniela Garoschy

Bibliografie

- "Anuarul Statistic al României" edițiile 1991-2008;
- Cartea albă a reformei asigurărilor sociale și a pensiilor, Guvernul României, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Departamentul Informațiilor Publice, 1993;
- Cartea albă privind crearea unui sistem național de fonduri de pensii capitalizate, administrate privat, 1997;
- "Dimensiuni ale incluziunii sociale în România", Institutul Național de Statistică, 2008;
- "Proiectarea populației României, pe medii, până în anul 2025", Institutul Național de Statistică, 2005;
- Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice – "Riscuri și inechități sociale în România", septembrie 2009;
- "Sistemul public de pensii - comentat", Naidin Jenița, 2000;
- "World population Ageing, 2007", United Nation, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, New York, 2007;
- <http://www.csspp.ro> - Site-ul comisiei de supraveghere a sistemului de pensii private;
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> - statistici furnizate de site-ul EUROSTAT;
- <http://www.mmuncii.ro> - secțiunea legislație.